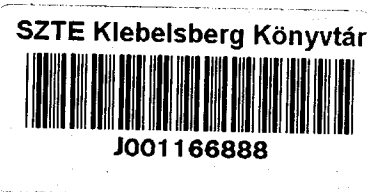

Volt egyszer egy Ifipark...

X 239125

Szerkesztette: Vass Norbert

A kötetet tervezte: Kun Dávid

A kötet a Nemzeti Kulturális Alap Cseh Tamás Programjának keretében készült.

A kötet megjelenését a Szerencsejáték Zrt. támogatta.

© Bajnai Zsolt, Csatári Bence, Fábíán Titusz, Galgóczy Árpád, Kollár Csilla,
Kruklik Zoltán, Mericskainé Csery Márta, Németh Szandra, Poós Zoltán, Rozsonits Tamás,
Soós Tamás István, Székely Péter, Tóth Eszter Zsófia, Tóth Ildikó, Vass Norbert (szerzők)

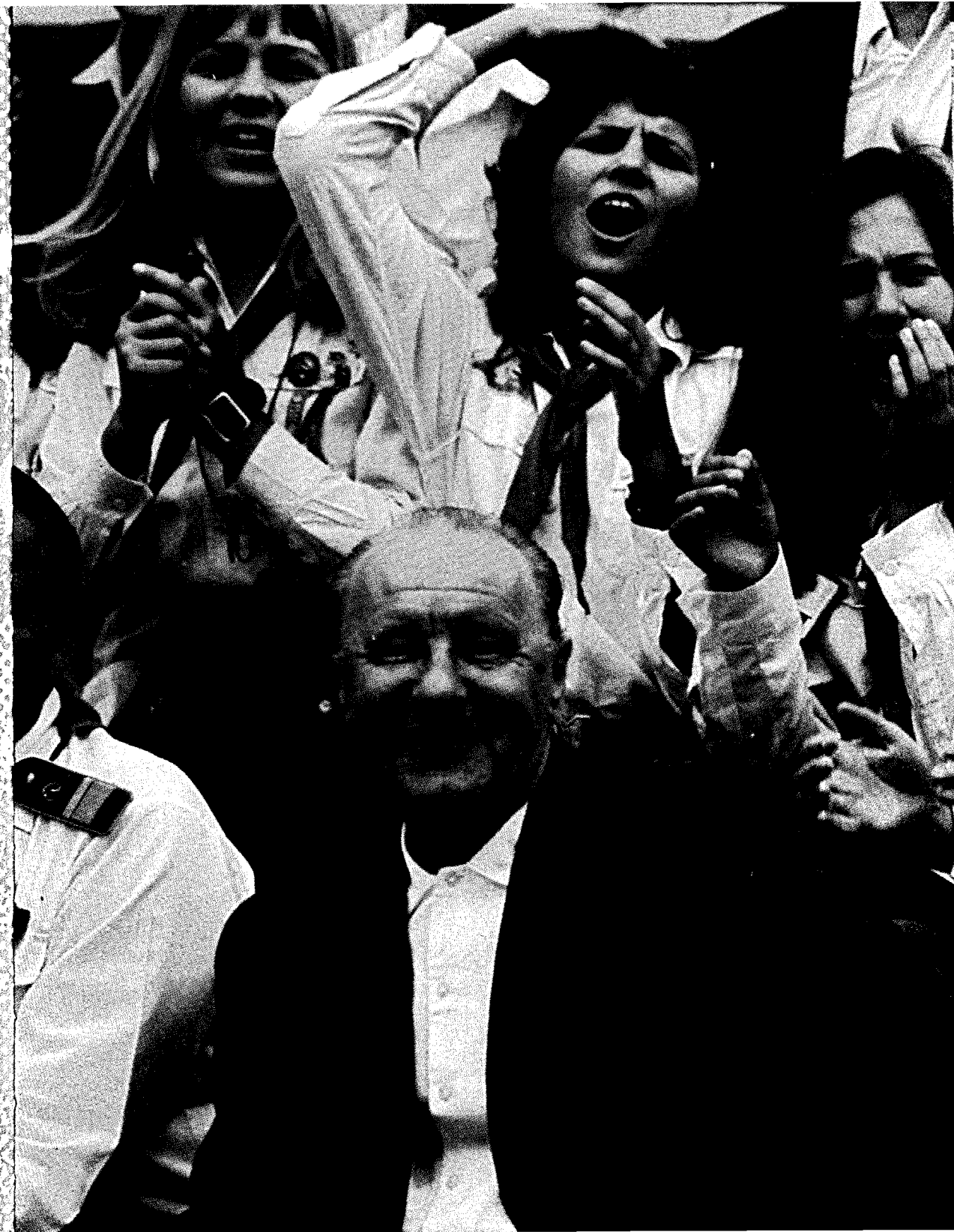
© Design Terminál Nemzeti Kreatívipari Központ

© Ambrus Tibor, Csányi Attila, Deseő Csaba,
Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár Budapest Gyűjtemény, Hudacsek Zoltán,
MTI – MTVA, Nagy Mihály, Rózsavölgyi Gyöngyi, Urbán Tamás,
Vértes György (fotóillusztrációk)

TARTALOMJEGYZÉK

Hangoló	8
Ifipark a Várkertben	12
Vadnyugati nadrág, Vörös Október, mini – divat az Ifiparkban	24
Traubi, Casinó-tojás, korsó Kinizsi – a Kádár-kori vendéglátás és a fiatalok	36
„A hőskorban már megtanulta...” – csináld magad mozgalm a beatkorszak hajnalán	48
Akárhogy is fáj, te is lehetsz sztár! – Kádári ifjúságpolitika az Ifiparkban	60
1961 az irodalomban, zenében, politikában.....	72
„Lázbán égő nemzedékek” – az Ifipark korszakai.....	74
Áradt a rocki!	76
Amikor önmagától akarták megvédeni az ifjúságot	80
Rajnák László pofonjai	82
Mesesajt – Bergendy	84
A Nagyfa galeri.....	88
„Hosszú hajú huligánok” – az Ifjúsági Park és az ifjúsági sajtó	92
Sör-hosszúlépés, szüreti bál, Jaffa – gasztronómia a Parkban	94
Sötét szoknyában, fehér blúzban, kötényben	98
Gitárkirály szoba-konyhában – Radics Béla.....	102

Szivárvány az Ifipark színpadán	106
Kábszerek a Kádár-korban	108
Csillagok, ne ragyogjatok – Kex	112
Elszállt egy hajó a szélben	116
Titkosrendőrtviszt	
– belügyesek a koncerteken	118
Külföldi fellépők az Ifjúsági Parkban	120
Dália Klub	122
Nézőcsúcs és bejglikoncert – Piramis	124
Nyelckor, az óra alatt!	128
A munka becsülete – Edda Művek	130
Az Ifipark ledőlt korlátja	134
„Neked a divat mondja meg, hogy ki vagy!”	
– öltözködés a Parkban	136
A bolygó neve: hard rock – P.Mobil	140
Ledől a Magyar Fal	144
Slepppek, falak, firkák	146
A Budai Ifjúsági Park igazgatói	150
„Tánc lépésben mentem én is!”	
– beszélgetés Nádor Katalinnal	154
Underground és punk a Parkban	164
Ínyenc csemege	166
1984 és a nagyvilág	168
Fényképek forrása	172
Szerzőink	174

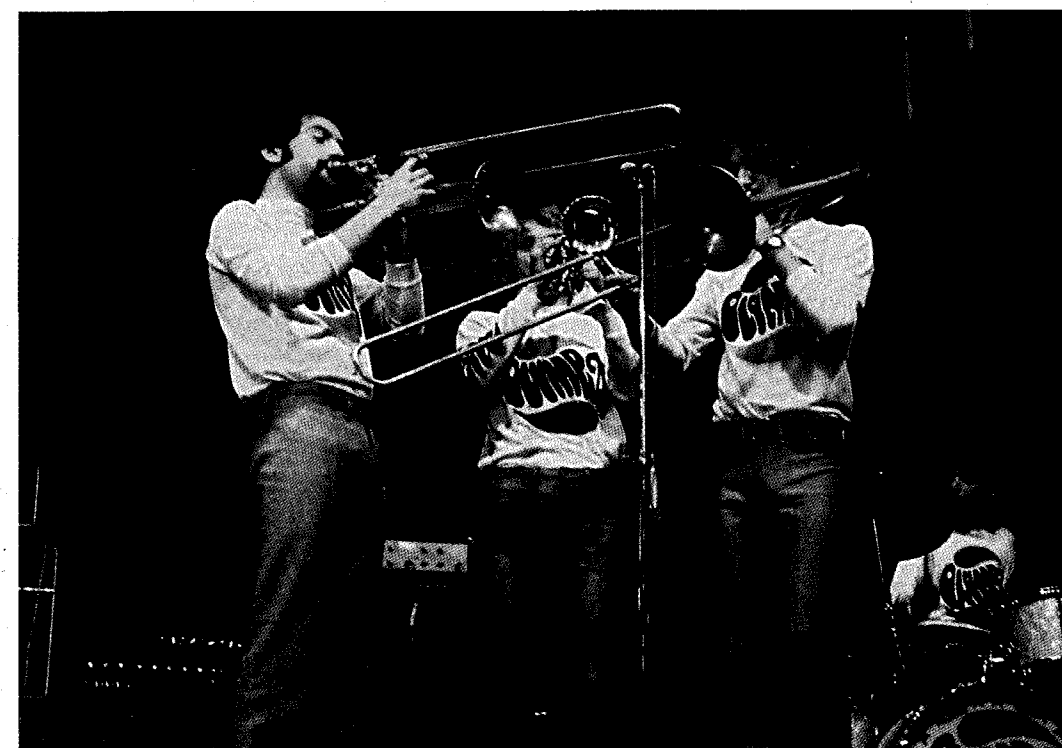
1961. augusztus 20-án pirosposzgás tinilányok, félrefésült hajú, félszeg kőművesinasok, nyurga asztalostanulók, meg konfekciózakóban feszengő funkigyerekek bámulták az Ybl Bazár betonba öntött árkádsorának árnyékából bambán a Dunát. Némelyikük megilletődve, mások felszabadultan bólogattak, és csettintgetve hallgatták Bodrogi Gyula előadásában Bicska Maxi dalát. Amint az a bejáratú táblán márványba vésetett, ők voltak az „Ifjúság”. Utánuk százazrek kötöttek még ügyetlenül nyakkendőt, s lögyböltek vizezett sört a Budai Ifjúsági Park táncterére. A hazai könnyűzene egyik legjelentősebb koncerthelyszíne huszonhárom éves működése során generációk találkozó- és szórakozóhelyévé, s emiatt a politikai ellenőrzés színterévé vált.

A Budai Ifjúsági Park kortörténeti szimbólum. A rá emlékező, *Volt egyszer egy Ifipark...* című kiállítás e nemzedéki kultusz hely újrafelfedezését kínálta. A Várkert Bazár déli palotáiban – pár száz méterre onnan, ahol a színpadok álltak egykor – 2015. szeptember 24-én megnyílt tárlat archív fotókkal, rádió- és tévéfelvételekkel, installációkkal, zömmel az egykori előadók személyes relikviáira épülő tárgyi anyaggal, valamint tematikus elrendezésű tablókkel vezette be közönségét az Ifipark történetébe.

Jelen kiadvány is a Budai Ifjúsági Park, rajta keresztül pedig a Kádár-korszak könnyűzenéjének jobb megismerését szolgálja. A kötetben helyet kapó öltözködés-, gasztronómia-, ifjúságpolitika-, valamint hangszertörténeti tanulmányok, a Park korszakait, karakterét, legfontosabb figuráit felvilágosító dolgozatok, illetve az egykori „Ifiparkerek” és fellépő zenészek szubjektív visszaemlékezései egy olyan korszakot tárnak elénk, amely folyamatosan változtatta szabályait, a szabálytalanságot azonban nemigen tűrte. Ebben a korszakban vigyázó szemek figyelték, hogy ízléstelen-e a tvízt, a fellépéseket pedig a dalok között elhangzó kommentárok miatt rögzítették elsősorban. Ebben a korszakban ideológiai kérdésnek számított a farmernadrág és a frizura, névadója pedig rendszeres hajmosásra utasította renitens népét.

Ha kötetünk nem is vállalkozhat arra, hogy az Ifipark mindahány fellépőjét megidézzé, abban bízunk, hogy a legfontosabb szólalmok helyet kaptak azért a könyvben. Amennyiben lehetőség nyílik a jövőben e munka folytatására, az előkerülő újabb dokumentumok további kiadványok alapjait képezhetik majd.

A szerkesztő köszönettel tartozik a Szerencsejáték Zrt.-nek a jelen kötet elkészítéséhez nyújtott segítségért. Köszönetet kíván továbbá mondani a kiállítást megvalósító Nemzeti Kulturális Alap Cseh Tamás Programjának, a tárlat létrehozásában közreműködő Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár Budapest Gyűjteményének, a Magyar Nemzeti Múzeumnak, a Magyar Vendéglátóipari és Kereskedelmi Múzeumnak, a Magyar Rockhírességek Csarnokának, az MTVA Archívumának, valamint a tárlatot befogadó Várgondnokság Nonprofit Kft.-nek. Köszönet illeti a lelkes magángyűjtőket és számos, az Ifipark színpadán egykor játszó zenészt is, akik kölcsönadott relikviáikkal gazdagították a kiállítást. Köszönet a Fortepan fotóarchívumnak, hogy remek képeikkel illusztrálhattuk a kiadványt. Mindenekelőtt azonban köszönet jelen kötet szerzőinek, akik odaadó kutatásukkal hozzájárultak, hogy színesebb képünk alakuljon ki arról a világról, ami főleg fekete-fehér fotográfiákon őrződött meg számunkra.

Ifipark a Várkertben

Mielőtt 2014-ben felújították és ismét megnyitották az Ybl Miklós tervezte Várkert Bazárt, a Lánchíd utcai épületegyüttesre sokan csak Ifiparkként hivatkoztak. A Budai Ifjúsági Park története azonban az idén 132 éves Várkert Bazár múltjának alig hatodát teszi ki, miközben a komplexumnak is nagyjából csak a harmadát foglalta el a legendás hely. Hol is működött pontosan az Ifipark 1961 és 1984 között?

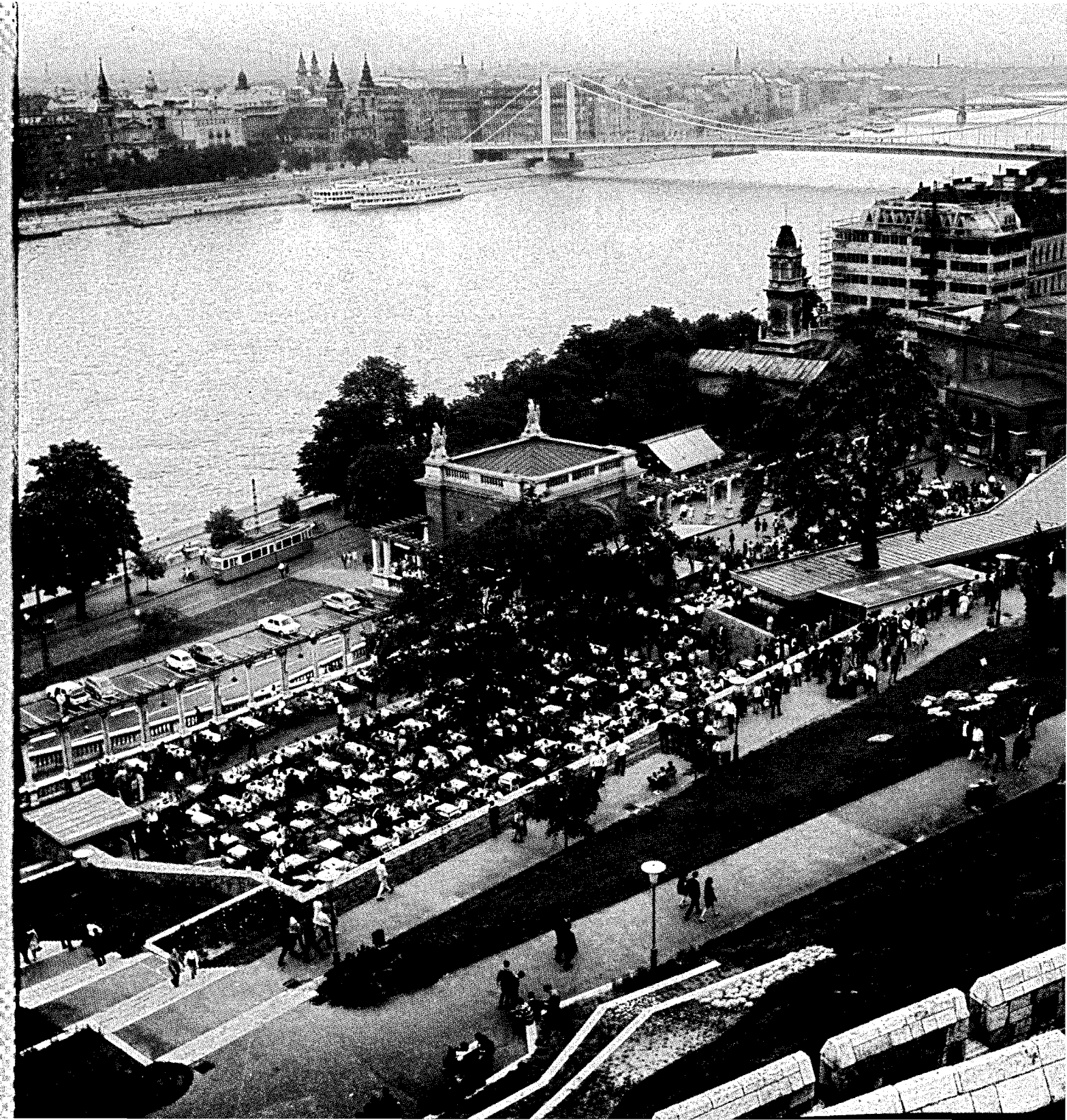
A korabeli tudósítások szerint a budai Ifjúsági Művelődési Park – máshol a budapesti ifjúság kultúrparkja; a bejárat mellett egykor látható emléktábla szerint a Budai Ifjúsági Park, közkeletű nevén az Ifipark – kapuit ott nyitották meg 1961. augusztus 20-án, ahol egykor főurak szórakoztak és főnemeseknek adtak fényűző fogadásokat.¹ Innentől kezdve pedig nem is igen nevezték Várkert Bazárnak vagy Ybl Bazárnak a hányatott sorsú épületegyüttest, amit pedig a 19. század legje² lentősebb magyar építésze, Ybl Miklós (1814–1891) egyik legfontosabb alkotásaként tarthatunk számon.²

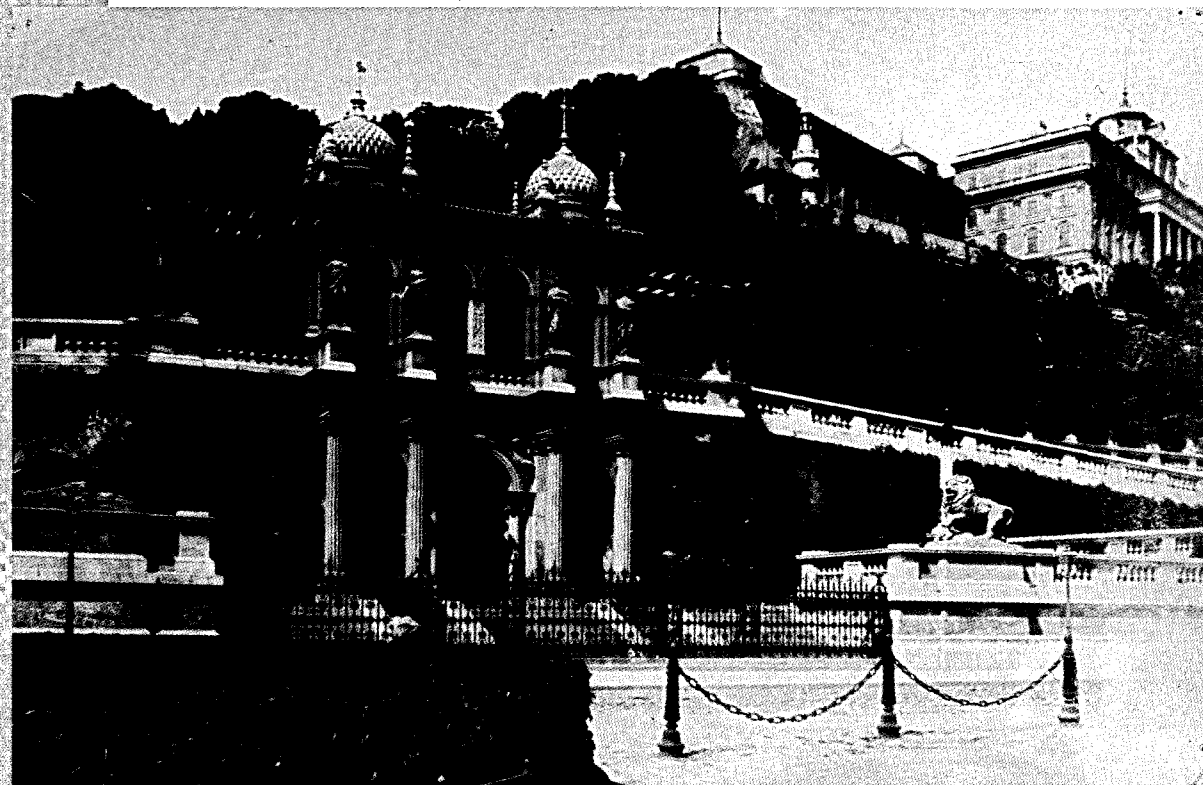
A Várkert Bazár születése és részei

Az 1875–1883 között, Ybl tervei alapján épült, neoreneszánsz Várkert Bazár megvalósításának gondolata a kiegyezést követően, az 1870-es évek elején fogalmazódott meg. Régészeti leletek bizonyítják, hogy a korábbi évszázadokban a Várhegy oldalában, a budai Vár tövében számtalan katonai ostromot élt át ez a terület. A 19. század közepére azonban – kissé összevissza egymás mellé épített földszintes házaival és egyetlen emeletes épületével, a Budai Takarékpénztárral – már inkább a klasszikus Tabánra hasonlított a Duna és a Várhegy közötti rész. A Lánchíd környékének rendezéséről és a királyi rezidencia sorsáról 1872-ben született végleges döntés. A szándék pedig egyértelmű volt: a király által jóváhagyott 2,2 millió forintból a palota dunai kapuját – lényegében fogadóépületét – kellett kialakítani, illetve a pesti korzóval szemben, a vidékies épületek elbontása révén, egy ahhoz hasonló „sétálóutcai” létrehozni. Feladat volt továbbá a Királyi-palota déli végében elhelyezkedő díszkert, valamint a Vár déli palotájának méltó lezárása is. Az építés ügyét egyébként felgyorsította, hogy a területen egy magánbefektető magas bérházakat szeretett volna felhúzni.

¹ A legendás Ifipark – Múlt-Kor, az MTV történelmi tévéműsora (szerk.: Bartal Csaba) = www.youtube.com/watch?v=PMFi-gABn0A. Utolsó letöltés: 2016. január 6.

² Gerle János – Marótyz Kata: *Ybl Miklós – Az építészet mesterei sorozat*. Budapest, 2014. Holnap Kiadó

A Lánchíd utcán mintegy háromszáz méter hosszan elnyúló neoreneszánsz épületegyüttes az 1883-as átadását követően, aktuális állapotától függetlenül, minden korban osztatlan sikert aratott szépségével és kiegyensúlyozott arányaival.

Az egy számítás szerint mai áron számolva nagyjából 13 milliárd forintból, a Fővárosi Közmunkatanács által felépíttetett Várkert Bazár középontjában az úgynevezett Gloriette áll. Előtte a hatvanas évek elején újrafaragott kőoroszlánok, két oldalán a rámpaművek, azaz a neoreneszánsz kertbe vezető feljárók. A bejárat fölött a négy évszakot ábrázoló allegorikus szobrok néznek a Dunára, míg a Zsolnay Vilmos kerámiaival fedett kis „kilátóban” Than Mór és Scholz Róbert sgraffitói találjuk. A Gloriette-et és a feljárókat két oldalról a déli Fülkepavilon, illetve az északi Lépcsőpavilon zárják. Érdekes, hogy a Fülkepavilon emeleti aiján kinézve Ybl másik fontos épületét, a Duna pesti oldalán álló Pesti Vigadót látjuk.

A pavilonok folytatása a két bazársor, amelyek a nevükből adódóan eredetileg üzleteknek adtak volna helyet, míg tetejük kilátóterasként funkcionált. Néhányan talán nem tudják, hogy a Várkert Bazár két végét egy-egy „palota” (lényegében bérházak) zárja, amelyek az épületegyüttes szerves részei. Az északi, más néven Testőrpalota nevének megfelelően a királyi testőrség szálláshelyül szolgált eredetileg, míg az egymásba kapcsolódó két déli „palota” különböző minőségű

lakásokat rejtett. Ezek egyikében lakott élete utolsó éveiben Clark Ádám angol mérnök, a Lánchíd és az Alagút építője, de itt született 1915-ben Apponyi Geraldine, Albánia utolsó királynéja, akinek apai nagyanyja gróf nagyapponyi Apponyi Gyula után özvegyi jogon kapott lakást a Várkert Bazárban a 20. század elején.

Az épületegyüttes fontos része a Várhegy oldalában, a várfal tövében elterülő kert, ami lényegében két, egymástól jól elkülöníthető részből áll. A déli paloták és a Lépcsőpavilon között található az úgynevezett neoreneszánsz kert, aminek egy részén anno az Ifiparkot is kialakították. A Lépcsőpavilon és a Testőrpalota között pedig az Öntőház udvarát találjuk, ami onnan kapta a nevét, hogy egykor ágyúkat öntöttek itt.

Mindezek mellett nem árt az épület egy kevésbé ismert, ám fontos funkcióját is megemlíteni. A Várkert Bazárt ugyanis néhányan csupán „maszinak”, díszletnek tekintik, ami „csak” azért épült, hogy a Várhegyet megtámasztó, azaz a hegy Dunába csúszását akadályozó műtárgyat elrejtse.³

A Várkert Bazár az Ifipark megnyitásáig

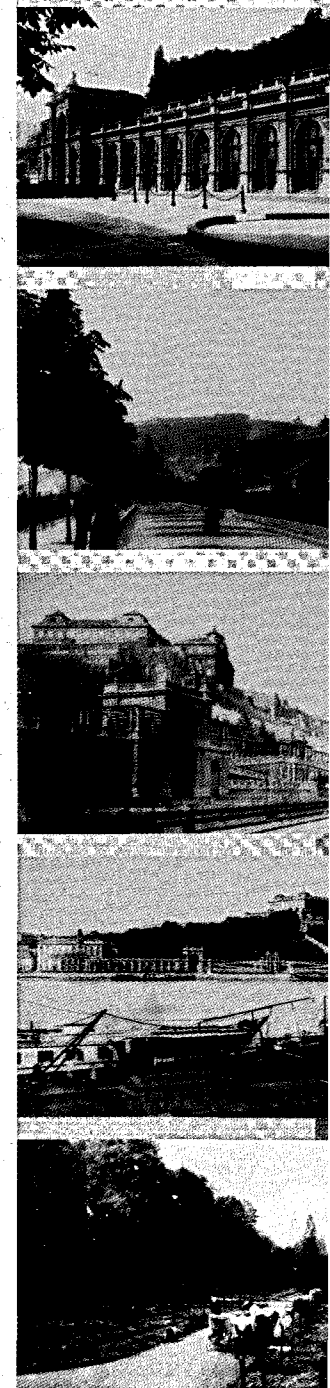
A Várkert Bazár a hazai romantikus építészet egyik legszebb alkotása, Ybl egyik legfontosabb épülete még akkor is, ha használhatóságával és kihasználtságával már az átadás után is bajok voltak. Bár ez lett volna az építetők szándéka, az épületegyüttes előtt elterülő korzó sehogyan sem vált forgalmassá – egyszerűen nem esett útba a 19. század végén –, így az eredetileg üzleteknek szánt bazársor egy részében már 1888-ban női festőiskola működött, másik felében pedig a Történelmi Képcsarnok kapott helyet. Ezt követően szobrászműtermek letek otthonra a bazársoron, ami lassan egyfajta művészteleppé kezdett átalakulni, ahol a legenda szerint magától a császártól, I. Ferenc Józseftől kapták a műtermek használati jogát annak idején a művészek. Tény, hogy szobrászgenerációk dolgoztak itt, akiknek a kezei között, a Várkert Bazárban született több jelentős köztéri alkotásunk. Az első, itt műtermet berendező szobrász például Stróbl Alajos volt, de Fadrusz János is alkotott itt, aki Mátyás király lovas szobrát és a pozsonyi Mária Terézia-szobrot is a Várkert Bazár falai között készítette.

Első virágkorát a két világháború között élte az épületegyüttes, amikor a neoreneszánsz kertet reprezentációs, diplomáciai és kulturális célokra is használták. Az Öntőház udvarban teniszpályákat alakítottak ki, a bazársoron ekkoriban is műtermek voltak, a palotákban pedig lakások. A komplexum északi végénél álló Fiume Szálló miatt viszont már élénk forgalom volt a környéken.

A budai Vár tövében elterülő komplexum nem kerülhette el sorsát a főváros ostromakor. Súlyos sérüléseket szenvedett, amelyek helyreállításával bő másfél évtizedig nem igazán foglalkozott senki.⁴

³ Királyi Várkert, 1875–2014 – A Várkert Bazár újjászületése emlékkönyv

⁴ A Várkert Bazár története = www.varkertbazar.hu/hu/tortenet. Utolsó letöltés: 2016. január 6.

A Budai Ifjúsági Park a Várkertben

A kádári konszolidáció jegyében papíron a Kommunista Ifjúsági Szövetség (KISZ) Budapesti Bizottsága vetette fel az ötletet, hogy az egykori királyi kerteket lezáró Várkert Bazár egy részében szabadtéri ifjúsági kulturális szórakozóhelyet kellene kialakítani. Az igény és az abból született terv jogosságát talán alátámaszthatta, hogy 1961-ben csupán a Margitszigeten működött hasonló vendéglátóhely a fővárosban.

A háborúban megsérült és 16 éven keresztül pusztulni hagyott épületegyüttesre egy feljegyzés szerint 36 millió forintot fordítottak 1961-ben. Ez a korabeli fizetésekhez mérve elképesztően nagy összeg. És ehhez jött az Ifipark kialakítására költött további 9 millió forint, amibe valószínűleg nem számították bele a különböző cégek szocialista brigádjainak és KISZ-alapszervezeteinek társadalmi munkáját. Tudósítások szerint a Park területét a Fővárosi Kertészeti Vállalat brigádjai egyengették, a szükséges villanyhálózatot pedig az Elektromos Művek dolgozói alakították ki, míg a több helyről érkező KISZ-aktivisták betont kevertek, talicskáztak, azaz építőipari segédmunkákat végeztek. A meglehetősen gyorsan lebonyolított beruházás eredményeként 2500 főre kalibrált szórakozóhely jött létre, amihez 800 férőhelyes étterem és 500 négyzetméter táncter tartozott, illetve pénztárat, öltözőket, konyhát és műszaki helyiségeket is építettek.⁵

A Budai Ifjúsági Park működése alatt a Várkert Bazárnak nagyjából csak a harmadát foglalta el. Az Ifipark főbejárata a Gloriette mögött, attól balra nyílt. Itt állt az a bizonyos pénztárbódé, aminek falán a megnyitás dátuma és a „KISZ Budapesti Bizottsága Ifjúsági Park” felirat volt olvasható. A Parkba érkezők e földszintes épület előtt, korlátok közé szorítva álltak sorba jegyért, hogy a sor vége sok esetben a rámpaművön kigyózva akár az oroszlanokig is elérjen. A kaputól a Fülkepavilonig a kor jellegzetes színes fa-vas székei és asztalai álltak, egy sor a Dunára néző pergola mellett, három-négy sor a gyalogúttól jobbra, majd újabb három a lejtős domboldalon kialakított teraszokon. Korabeli fotók alapján nagyjából 140-150 asztal állhatott ezen a részen, ami négy székkal számolva öt-hatszáz vendég leültetését tette lehetővé.

A Fülkepavilonnal szemben egy kőlépcső indult a domboldalra, ahonnan nemcsak az imént említett teraszokra, hanem az étterem szintjére is fel lehetett jutni. A vendéglátóipari egységet ugyanis a domboldalba – az Ifiparkot a Várhegy felől záró kőfal elé – felhúzott, elsősorban szociális helyiségeknek és konyhának helyet adó tetőteraszos épületben alakították ki. Ez a közepén megtört vonalú épület majdnem a déli palotáig ért, és részben fedett tetőteraszán nem csak közvetlenül a parkra néző helyek voltak. Az étterem épülete előtt, a Fülkepavilon és a déli paloták között helyezkedett el a tánc- és koncerttér, míg a mai cukrászda fölötti teraszon szintén székek és asztalok várták a vendégeket.⁶

⁵ Balázs Magdolna: *Az Ifipark* = Budapesti Negyed, 1994/1 = epa.oszk.hu/00000/00003/00003/balazs.htm. Utolsó letöltés: 2016. január 6.

⁶ Radnai Rudolf: *Ilyen volt az Ifipark – visszaemlékezés sok képpel* = www.muszeroldal.hu/download/ilyenvoltazifipark.pdf. Utolsó letöltés: 2016. január 6.

A Budai Ifjúsági Parkot megnyitásakor szolid, szabadtéri, zenés vendéglátóhelynek szánták, amit jól jelez, hogy 1961. augusztus 20-án többek között Bodrogi Gyula énekelt a színpadán. A Parkba tervezett táncversenyeknek vagy éppen KISZ-kongresszusok utáni összetartásoknak a 2500 főre kalkulált befogadóképesség elegendőnek bizonyult, hiszen ezeken az eseményeken a vendégek többsége valóban az asztaloknál foglalt helyet. A hatvanas évek közepétől megjelenő, többségében álló nézőközönség előtt lebonyolított koncertekre azonban ennél már jóval több embert engedtek be. Miközben 1961-ben huszonötezer fiatal váltott jegyet, az első teljes évben hetvenezren keresték fel a Parkot, ahol már 1968-ban köszönthették az egymilliomodik látogatót. Abban az évben, amikor egyetlen Omega-koncertre már 7125 jegyet adtak el, igaz, nem lehet kétségünk afelől, hogy a belépőkkel machináló szervezőknek köszönhetően akár másfélszer ennyien is a kapun belül hallgathatták Kóbor Jánosékat.⁷

Az Ifipark huszonhárom éve alatt legalább három helyen állt a színpad. Úgy tűnik, hogy 1968-ban leggyakrabban a Fülkepavilon előtt, azaz a Dunának háttal játszottak a zenészek. Ugyanakkor a hatvanas évekből ismert olyan felvétel is, amikor a Fülkepavilonnal szemben, azaz a Duna felé nézve, az étterem falánál, sőt olyan is, amikor az Erzsébet lépcső előtt állították fel a dobogót. A hatvanas évek végétől azonban már egyértelműen a Park bejáratával szemben, onnan nézve az Ifipark legtávolabbi végén, közvetlenül a déli paloták előtt volt a színpad. Ráadásul egy fix lábakon álló, emeletnyi emelvényt is építettek, amit azonban nem minden formáció használt, volt, amikor az ez elé felállított dobogón játszottak a zenészek.

A legendák szerint az Ifipark színpadjainak vándorlása összefügghetett a Duna túlsópartján fejlődő szállodasorról érkező panaszokkal. Az állítólag nem túl jól hangosítható Ifiparkból ugyanis a Dunának köszönhetően remekül áthallatszott a zene a többnyire konvertibilis valutával fizető vendégeket kiszolgáló hotelekig, amit sűrűn nehezélyeztek is a hazai beatet kevésbé értékelő turisták. Szerintem azonban ennél nyomósabb érv szólhatott a színpadnak a Park végébe helyezése mellett: a növekvő közönségszám, illetve az egyre terebélyesedő hangosítás és egyéb technika mozgatása. Ez utóbbiakat ugyanis a Váralja utca felől, az Orvostörténeti Múzeum és a déli paloták háta mögötti úton, a palota és a várfal közötti kapun keresztül lehetett behordani. Márpedig ez akkor volt a legközelebb a roadoknak, ha a színpad az Ifipark végében állt, ráadásul így a közönségen keresztül sem kellett semmit átcipelni.⁸

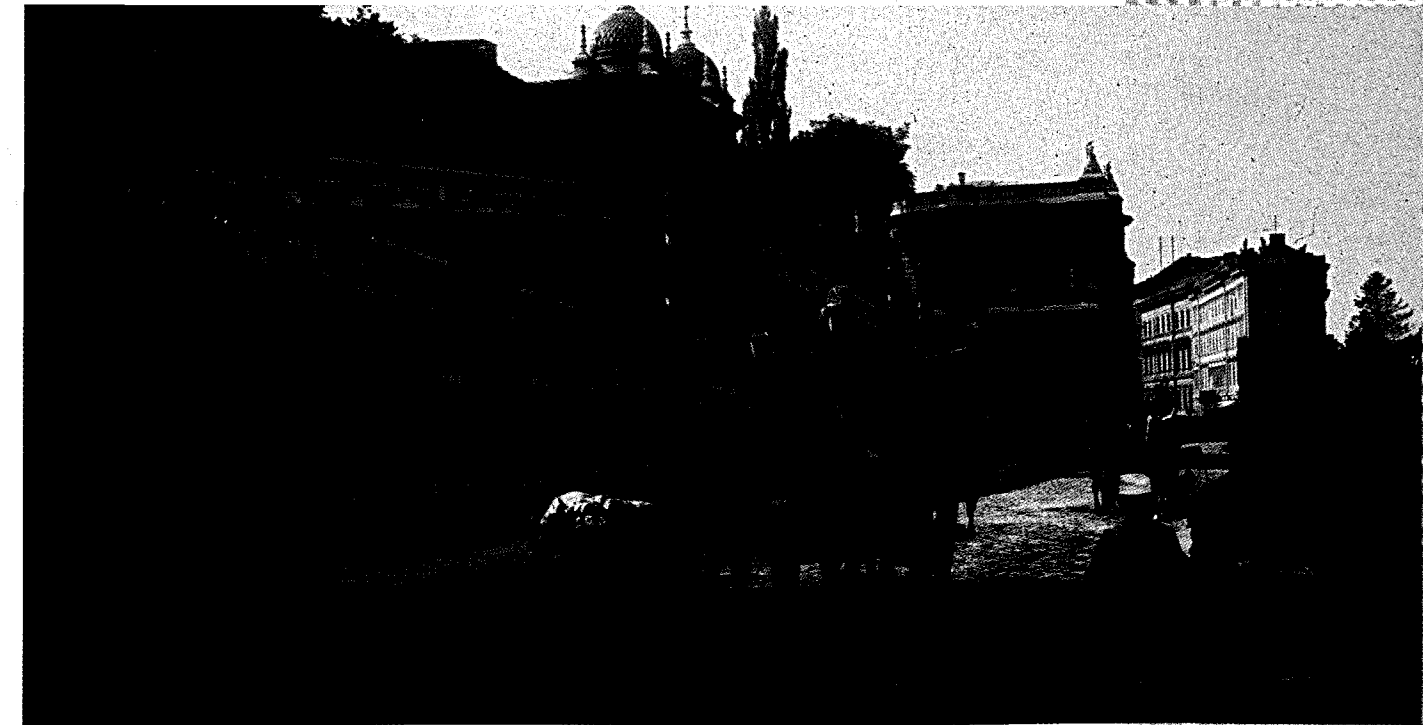
A Budai Ifjúsági Park, ahol április 30-án este indult a szezon és általában szeptember végéig tartott, üzleti szempontból sem lehetett rossz vállalkozás. Nem csak az eleinte ötforintos belépők, de a komoly fogyasztás is tisztességes bevételt hozhatott az üzemeltetőnek, ami 1972-től már nem a KISZ Budapesti Bizottsága, hanem a Fővárosi Tanács volt. A profitot növelhette, hogy semmi nyoma nincs annak, miszerint az 1961-es nyitást követően bármikor is komolyabb felújítást vagy beruházást hajtottak volna végre a Park területén. A legszembeötlőbb változás a pénztár melletti

⁷ A Várkert Bazár – Nekünk örökre Ifipark = hangzasvilag.hu/varkert-bazar-nekunk-orokre-ifi-park. Utolsó letöltés: 2016. január 6.

⁸ A színpadok elhelyezkedését a Budai Ifjúsági Parkról fellelhető korabeli és egyértelműen datálható fotók alapján rekonstruáltam.

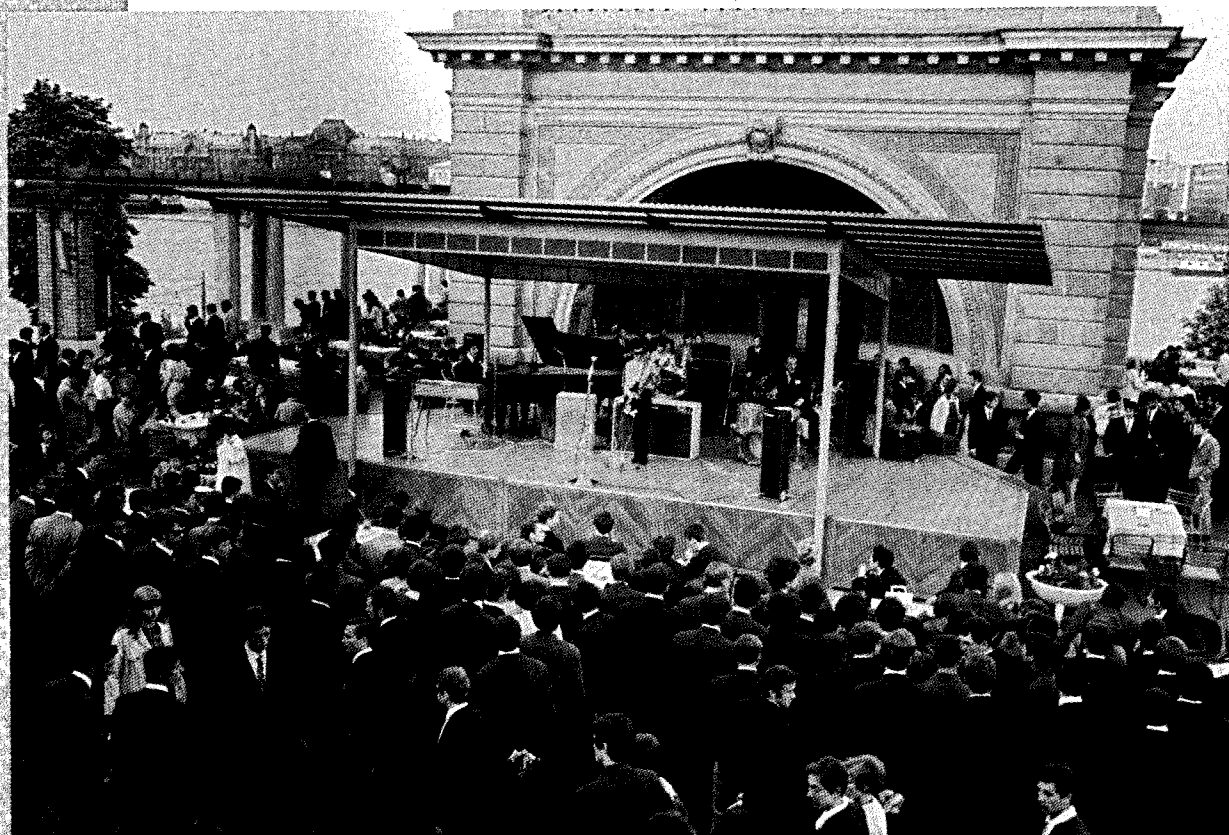
palánk felhúzása volt, ami leginkább azt szolgálta, hogy a nem fizetők vagy kívül rekedők maximum csak hallgathassák, de nézni ne tudják a kedvenceiket. A sztárokat, akik a hetvenes évektől egyre többször panaszkodtak a vidéki művelődési házakat is alulmúló öltözők állapota miatt.⁹

Az olykor több-, nemegyszer tízezres közönség és a karbantartás elmaradásának egyenes következménye volt az 1980. május 27-ei, az Edda koncertje közben bekövetkezett baleset. Már játszott a zenekar, amikor a bejáratnál, a rámpamű fölött kilazult kőkorlátok az ott várakozókra zuhantak. Hogy pontosan mennyien sérültek meg, ma már nehéz kideríteni, mivel a korabeli híradások öt sebesültről tudósítottak, míg a városi legenda húsz-harminc közé teszi a számukat. Az azonban biztos, hogy az eset után, a szezon első hónapjának vége előtt bezárták az Ifiparkot, ami csak 1981-ben nyitott ki ismét. A Park megmentése érdekében azonban a következő három évben sem tettek semmit, egyetlen fillért sem költöttek rá, így 1984 őszén, a szezonzáró P.Mobil-koncert egyben a Budai Ifjúsági Park végét is jelentette. Annak megválaszolásával, hogy ez a pénzühiány, a megváltozott szórakozási szokások, netán a Petőfi Csarnok megnyitása miatt következett-e be, még adósok vagyunk.¹⁰

⁹ Gellért András: A Metró klubtól a Szigetig – Ifipark 1961 [a Magyar Rádió műsora] = www.youtube.com/watch?v=qIG2Xf38cGg. Utolsó letöltés: 2016. január 6.

¹⁰ Balázs Magdolna: Az Ifipark = Budapesti Negyed, 1994/1 = epa.oszk.hu/00000/00003/00003/balazs.htm. Utolsó letöltés: 2016. január 6.

Harminc év Csipkerózsika-álom

A Budai Ifjúsági Park bezárásával természetesen nem ürült ki a teljes Várkert Bazár. Az Öntőház udvart például továbbra is tárolásra használták, a bazársor műtermeiben is dolgoztak művészek, az északi és déli palotákban pedig úgynevezett tanácsi lakásokat, illetve irodákat rendeztek be. Ami sajnos nem azt jelentette, hogy az épületegyüttes felújítására, netán állagmegőrzésére bármekkora összeget fordítottak volna 1984 után.

Az UNESCO 1987-ben vette fel Világörökség-listájára a budai Várnegyed, azaz kis túlzással azt mondhatjuk, hogy a Várkert Bazárt is. Ám lassú pusztulását ez sem akadályozta. Miként az sem, hogy 1996-ban az Ybl Miklós tervezte épületegyüttest a világ száz legveszélyeztetettebb műemléke közé választotta a World Monuments Fund. Lényegében bő negyedszázadon keresztül csak kósza ötletek merültek fel a Várkert Bazárral kapcsolatban, amelyek közül a legmegdöbbentőbb talán a plázává alakítás terve volt.¹¹

¹¹ Erdélyi Livia: *Királyi ékszer a Duna felett* = Múlt-Kor, 2013. nyár

A Várkert Bazár teljes rekonstrukciójáról, illetve jelentős bővítéséről 2011. október 19-én döntött a kormány. A nem sokkal később megkezdődő beruházás költségeit két európai uniós projektből az állami tulajdonú Várgondnokság Közhasznú Nonprofit Kft. és a Budavári Önkormányzat finanszírozta. Szűk két év alatt nemcsak az Ybl Miklós tervei alapján készült komplexum újult meg, hanem a Várhegy gyomrában egy 300 férőhelyes mélygarázs, egy 900 fős multifunkcionális rendezvényterem és a szinte minden pontján újragondolt, neoreneszánsz kert is létrejött.¹²

A Várkert Bazárt Ybl Miklós születésének 200. évfordulóján, az Ybl Emlékévben adták át, 2014-ben. Megnyitása óta több százezren fordultak meg a parkjában, rendezvénytereiben számtalan sikeres koncertet, konferenciát és egyéb programot bonyolítottak le, kiállítótereiben pedig olyan kiállításokat láthatott a közönség az elmúlt hónapokban, mint például a *Volt egyszer egy Ifipark...*, ami a Várkert Bazár 132 éves történetének lehangosabb 23 évét elevenítette fel.

Bajnai Zsolt

¹² www.varkertbazar.hu

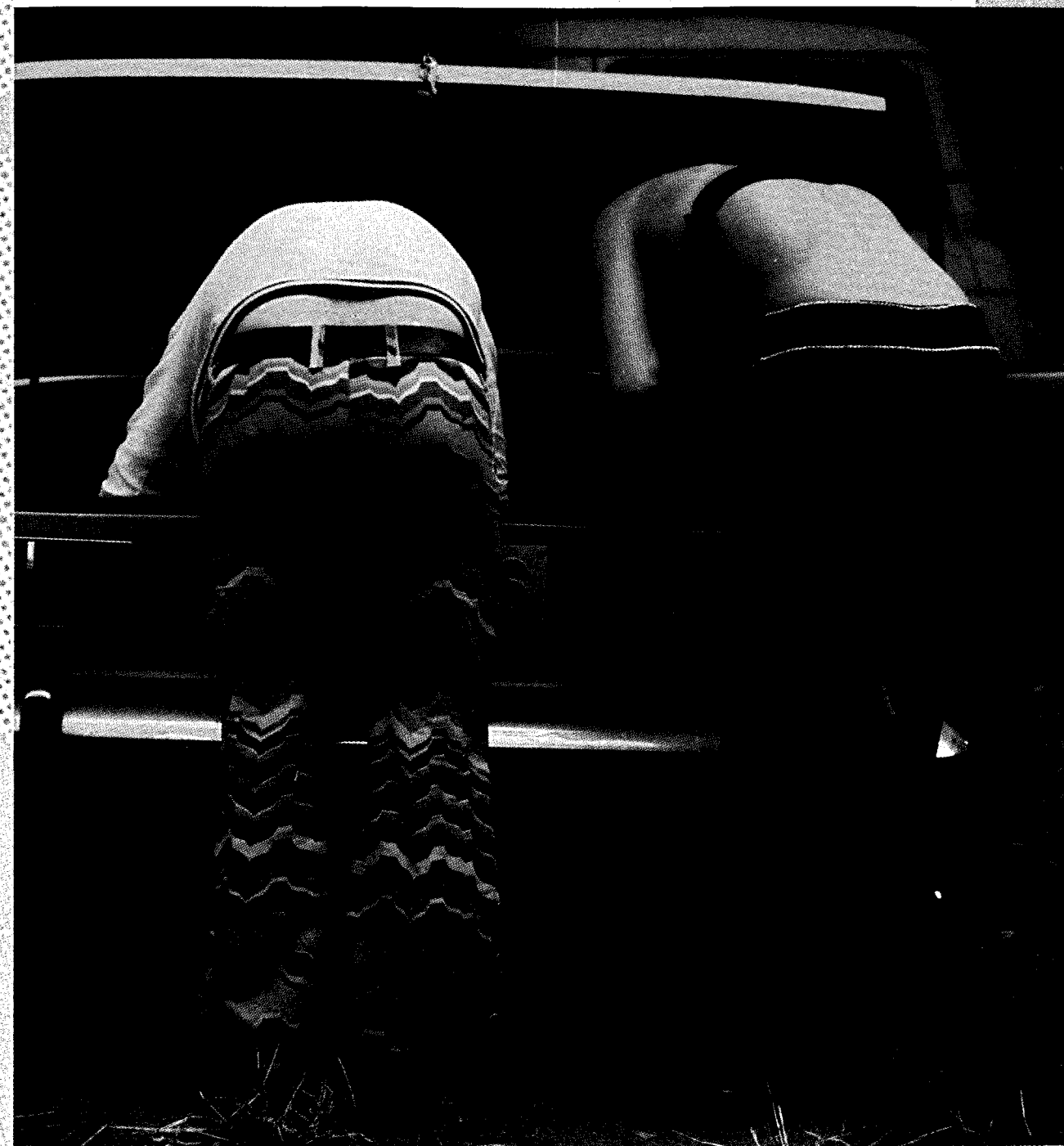

Vadnyugati nadrág, Vörös Október, mini - divat az Ifiparkban

Az 1950-es évek nyilvánvalóvá vált a fiatalok társadalmi szerepének megváltozása. Nyugaton, különösen az Egyesült Államokban komoly gazdasági és kulturális erő képviselte a szülei értékrendjét, zenéjét, öltözködését, életmódját elutasító, lázadó tinédzserek. Bár a helyzet a szocialista Magyarországon korántsem tűnt ennyire szélsőségesnek, a fiatalok szórakozás iránti igényét a tánciskolák, a sokszor szülői vagy tanári felügyelet alatt álló táncetek, klubok már nem elégítették ki. A jogos igényt felismerve a KISZ Budapesti Bizottságának kezdeményezésére kezdtek el kialakítani a főváros első szabadtéri ifjúsági szórakozóhelyét a Várkert Bazárban. A köznyelvben csak Ifiparkként emlegetett létesítmény 1961. augusztus 20-án nyitotta meg a kapuit. A belépés feltétele volt az ötforintos belépőjegy megváltásán túl az előírászerű, rendezett megjelenés is.

Fiúk számára kötelező volt a rövid, „sportos” frizura, valamint az öltöny és a nyakkendő viselése. Lányokat csak szoknyában engedtek be a Parkba. A dress code szigorú betartatása is arra utal, hogy a szórakozóhely létesítése nem elsősorban a felmerült igények kiszolgálását célozta, a Budai Ifjúsági Parkot sokkal inkább a fiatalság kordában tartása, szabadidős tevékenységeinek szabályozása és felügyelete érdekében hozták létre. A szigorú játékszabályok ellenére a Park a főváros legfontosabb „játéktérévé” vált, népszerűsége és látogatottsága folyamatosan növekedett. A kezdeti években a programok és a zenei stílusok megválasztása világosan megmutatta az aktuális kultúrpolitika fiatalokhoz való viszonyulását. Ha a döntéshozók nemritkán változó törekvéseit tekintjük, azokban a korosztály szándékos „öregítése”, egységesítése, a szubkultúrák és csoportok létrejöttének lassítása mintegy állandó együttthatóként vonul végig.

A hatvanas éveket olyannyira jellemző alacsony szintű és rossz minőségű ruházati ellátottság miatt nem lehetett könnyű kitűnni a tömegből. Az öltönyös fiúk és tupírozott hajú, sötét rakott szoknyás vagy kötényruhás lányok mintha szülei kulturális rendezvényéről szabadultak volna el. A többség a Vörös Október Ruhagyár „remekbe szabott” darabjai közül volt kénytelen válogatni. A gyár termékeiről Háy János a következőképpen emlékezik meg: „Egyáltalán ez az egész Vörös Október eleve olyan volt, mint egy rossz ipartelep,

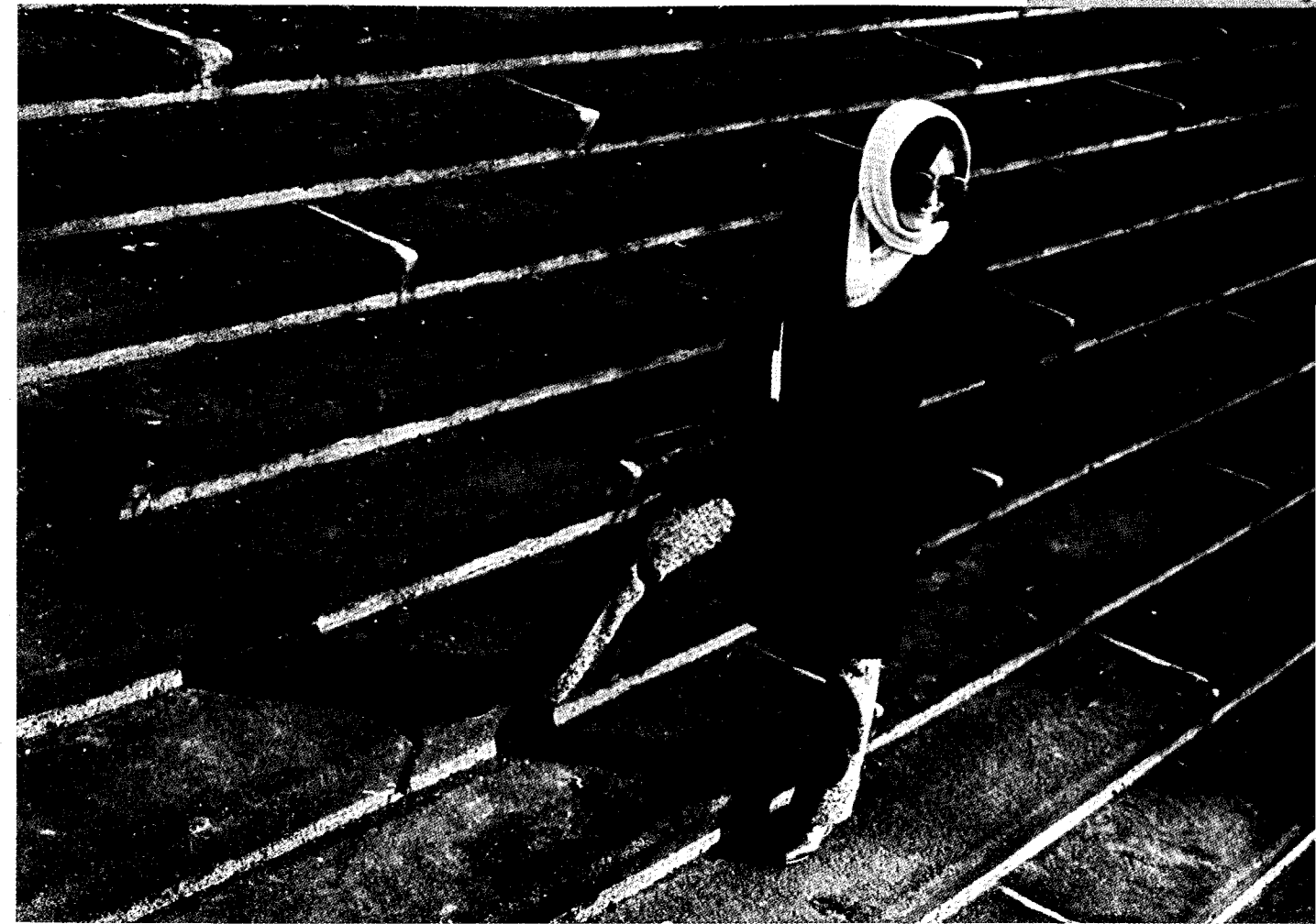
aminek egyik részlegében traktort gyártanak, a másikban ruhát, aztán a különféle részlegek kiegészítik egymást, az ülésekre ráteszik a megmaradt öltönyszövetet, a kimaradt alátéteket meg fölvarrják a trapézgatyákra gombnak, mert az enyémen pont olyanok voltak, mint egy tizenkettes anyacsavar alátétei.”¹

Akadnak persze olyan szerencsés-családok is, akik hozzájutottak egy-egy divatosabb, megfelelő mérettáblázat alapján készült öltözethez, vagy jó minőségű alapanyaghoz. A „csomagruhaként” emlegetett darabok nyugaton élő rokonok ajándékaiként érkeztek hazánkba, és legális beszerzésnek számítottak, akárcsak az IKKA (IBUSZ Külföldi Kereskedelmi Akció). Az állami üzletként, az V. kerület, Tüköry utca 4. szám alatt működő IKKA-bolt is hasonlóan működött. Ide a külföldi hozzátartozók pénzt küldhettek, amiből kávét, csokoládét vagy jó minőségű ruházati alapanyagot lehetett vásárolni. Akinek nem voltak ilyen lehetőségei, és másodkézből sem sikerült nyugati áruhoz jutnia, magas áron válogathatott a Budapest vagy a Clara Szalon, esetleg a Luxus Áruház kínálatából. A legelterjedtebb illegális beszerzési módnak a csempészet számított. A művészek, sportolók, légiutas-kísérők, valamint a nemzetközi teherforgalomban dolgozók munkájukból kifolyólag gyakran utaztak nyugatra, és minden alkalommal teli bőröndökkel érkeztek haza. A legkeresettebbek a kisméretű, jól szállítható, hazánkban luxusnak számító termékek voltak: a harisnya, a parfüm vagy a szövet. Nagy becsben tartották a külföldi divatlapokat is, hiszen egy ügyes háziavarrónő segítségével töredék áron kikerült egy-egy divatos összeállítás.

Láthatjuk, hogy milyen nagy anyagi ráfordításba, szervezésbe, olykor a börtönbüntetést is vállaló merészségbe került a csinos, jó minőségű ruhadarabok és kiegészítők beszerzése, az egész család presztízsteremtő öltöztetése. A ruha ugyanis sohasem egyszerűen csak az időjárás viszontagságainak kivédésére szolgált, a történelem során mindig üzenetértékkel bírt. A kádári Magyarországon is meghatározta az egyén helyét a társadalomban, megmutatta gazdasági erejét és lehetőségeit. Abban az időben, amikor nem lehetett szabadon költeni külföldi utakra, nyugati autóra, az igényes öltözködés fontossága még inkább felértékelődött.

A jó minőségű, divatos darabok iránti vágy erősen munkált a fiatalokban is, kiváltképpen akkor, amikor kortársaik körében szórakozva mutathatták meg ruháruk unikalitását. Az Ifipark sokak emlékezetében úgy él, mint az ismerkedés elsődleges fővárosi helyszíne, és valóban a legfontosabb „csajozós” helynek számíthatott, már csak a magas látogatásszámok miatt is. A tömegeből kiűnni akkor sem lehetett egyszerű, de mindenki magabiztosabb, ha érzi, megjelenése kifogástalan, fess, esetleg „nyugatis”.

¹ Háy János: *A bogyógyümölcskertész fia*. Budapest, 2010. Palatinus, 48. o.

Legyen bár az öltözködés bármennyire divatos, az előírásokat minden szórakozni vágyónak be kellett tartania. Rajnák László – aki a nyitástól fogva egészen 1974-ig volt az Ifipark igazgatója – sokszor személyesen ellenőrizte a kapunál, hogy mindenki illendően öltözött-e fel. Egyeseknél a sorban álláskor hiányzott a nyakkendő, amit a már bent lévő ismerősök úgy próbáltak orvosolni, hogy kinyújtottak egyet a kerítésen, megteremtve ezzel a „köznyakkendő” fogalmát.² A hatvanas években megjelenő miniszoknya hamar népszerű lett a fiatal lányok körében. Viselését kezdetben tiltani igyekeztek, és az Ifiparkba sem engedték be a lányokat illetlenül kurta szoknyahosszal. A megoldás nem volt túl bonyolult: egyszerűen csak lejjebb húzták belépéskor a minit. A nyári

² Sipos Enikő szóbeli közlése.

zett, sávolykötésű pamutszövetből készült nadrágok 1956 után bukkantak fel Magyarországon. A már fentebb is említett külföldi rokonok vagy segítség-szervezetek csomagjaiban, kakaó és csokoládé közé préselve érkeztek. A jellegzetesen amerikai – „amcsi”, ahogy akkoriban mondták – ruhadarab az 1960-as évek második felére a fiatalok kedvence lett, hiszen a szabad Nyugat életérzését, a lázadást, az idősebb generációktól való különbözni vágyást testesítette meg. Az ifjak többsége nagyon vágyott egy márkás nadrágra, de a konzervatív szülők – félve a károsnak tartott szubkultúrák befolyásától – igyekeztek elkerülni, késleltetni az áhított ruhadarab beszerzését. A farmer viselése körüli viták a hatvanas évek végén odáig vezettek, hogy maga Kádár János is kénytelen volt véleményt nyilvánítani az ügyben: „[v]annak egyes nyugati divatok, amelyek bizonyos mértékig nálunk is hatottak [...] és ezek egyike a cinizmus és a közöny a közéleti kérdésekkel szemben. Nyugaton ez párosul a vadnyugatinadrág-viselettel meg a hosszú hajjal, a borotválkozás elhagyásával. [...] A vadnyugati nadrágokkal meg a szakállal, meg a hajviselettel nem akarok foglalkozni. [...] Ami itt fontos, az az, hogy a párt, az ifjúsági szövetség nem divattervező cég, és

melegben azonban sokan lázadoztak a konzervatív öltözködési szabályok ellen. 1967 körül a zenészek is igyekeztek az önmegvalósítás mezejére lépni. „Ha más művészeti ág képviselői jelmezben léphetnek pódiumra, akkor ez a jog a beatzenészeknek is kijár. Így a fehér ing helyébe előbb garbókat öltenek, majd jön a kosztümös, zsabós korszak.”³ A farmernadrág munkaruhaként való elismerése a zenészek esetében szintén problémásnak számított, hiszen a közönység is szívesen viselt volna farmert. Egy alkalommal Rajnák László hazazavarta a Hungária együttes dobosát és szológitárosát, mert farosban szándékoztak fellépni. Nekik is öltönyt, nyakkendőt kellett felvenniük, a szigorú gazdák velük sem tettek kivételt.⁴

A farmernadrág tehát a Park megnyitásától kezdve tiltólistán volt. Az első denim anyagból, vagyis indigóval színezett,

nem fodrászipari ktsz, és nem kell az ilyesmivel foglalkoznia.”⁵ Az elhangzott beszéd után kezdett általánosan is elfogadottá válni a farmernadrág, melyet az évtized végére az Ifiparkban is megtűrtek már. Bár viselése onnantól nem vont maga után olyan sok rosszalló tekintetet, mint korábban, beszerzése még mindig nehézségekbe ütközött.

Akkoriban nem az öltözet anyaga, hanem a márkája bírt döntő jelentőséggel. Az álmok netovábbja természetesen a Levi's volt, de a Wrangler és a Lee is a legmenőbb „vadnyugati viseletek” közé tartozott. Magyarországon bémunkában is varrtak nadrágokat a Levi Strauss számára, és a külföldi gépekkel és alapanyagból dolgozó gyárakból kicsempészett darabok fekete-piacon történő megvásárlása is a jellemző illegális beszerzési formák közé tartozott. Az árak minden esetben kimondottan magasak voltak. Háy János regényhőse egy nyáron keresztül szedte édesapja ültetvényén a ribizlit, hogy megvehesse az áhított Levi's nadrágot. „Tehát más utat nem lelhettem, szedtem, mert ha ősszel felmegyek Pestre gimibe, tiszta égés, hogy nem lesz farmerem, mert az én faterom bogyósgyümölcsöt termeszt, nem farmert, mint az ottani fiúk, akik csak kimennek a gardrobba, és leszakajtanak egy frissen nőtt farmert a vállfáról, aztán gyerünk neki az életnek.”⁶

A lenfonó és Szövőipari vállalat, vagyis a BUDAFLAX 1978-ban TRAPPER márkanév alatt dobta piacra farmerkollekcióját. Teljes farmeröltönyt is lehetett kapni, potom 650 forintért,⁷ de méterárúként is meg lehetett vásárolni az anyagot. Az Ifjúsági Magazinban⁸ is megjelent hirdetés szerint a legújabb divatot követő fazonokban, nagy méretválasztékban gyártott nadrágokat a Skála Áruházban szerezhették be a vevők. Bár a reklámban az áll: az anyag tartóssága és koptathatóságának értékei megegyeznek a Levi's meg a Lee farmerekével, nem kétséges, hogy csak azok választották a magyar márkát, akik a népszerűbbeket még nagy véráldozatok árán sem engedhették meg maguknak. A hetvenes évek végére mindenestre a fiatal fiúk többsége már márkás farmernadrágban és színben hozzá illő dzsekiben, esetleg bőrkabátban indult az Ifiparkba.

⁵ Kádár János felszólalása a KISZ VII. kongresszusán 1967-ben. = Kádár János: *Hazafiság és internacionalizmus*. Budapest, 1968. Kossuth Könyvkiadó, 112–114. o.

⁶ Háy János: *A bogyósgyümölcskertész fia*. Budapest, 2010. Palatinus, 48. o.

⁷ Ifjúsági Magazin, 1978. június, 49. o.

⁸ Ifjúsági Magazin, 1978. március, 14. o.

³ Volt egyszer egy Ifipark – emlékkönyv (Szerk.: Sebők János). Budapest, 1984. Lapkiadó Vállalat, 25. o.

⁴ Volt egyszer egy Ifipark – emlékkönyv (Szerk.: Sebők János). Budapest, 1984. Lapkiadó Vállalat, 147. o.

A hetvenes évekre a divat szerepe és a fiatalokra irányuló figyelem olyannyira felerősödött, hogy 1970-ben a KISZ szárnyai alatt létrejött az Ifjúsági Divatbizottság,⁹ melynek a fiatalság korszerű, praktikus, de mindenekfelett kulturált öltözködésének segítése volt a feladata. Rendszeresen tartottak divatbemutatókat, melyekről tudósítások is megjelentek az Ifjúsági Magazinban. A politika nem fordított többé figyelmet az öltözködésre, ennek pedig egyenes következménye volt, hogy az Ifipark belépési szabályai is enyhültek, az évtized végére már csak az emlékekben éltek Rajnák igazgató feddő szavai (és pofonjai), valamint a „köznyakkendők”.

A kultúra széles körű terjesztése okán és az igényes szórakoztatás jegyében újfajta programokkal is próbálkoztak a szervezők. De nemcsak az Ifiparkban tűntek fel népies vigasságok, táncházak, szüreti multságok, hanem a ruhák díszítőmotívumai között is megjelentek a népművészet elemei. A nemzetközi trendeknek megfelelően az etno stílus a nők mellett a férfiak öltözködésében is megfigyelhető, az ő ruháik is egyértelműen színesednek. Keresettek lettek a különböző tájegységek hímzései, legkedveltebb a matyó és a kalocsai. Utóbbit idézi a *Volt egyszer egy Ifipark...* című kiállításon is bemutatott fekete bársonymellény, Benkő László egykori fellépőruhája. A fekete alapon színes, búzakalászatokat és nefelejcsket is megőrkítő laposöltéses hímzések lakásdeko-

⁹ Valuch Tibor: *Divatosan és jól öltözten. A városi öltözködés és divat néhány jellegzetessége Magyarországon az 1970-es és 1980-as években* = Korall 10. 2002. 72–95. o.

rációként és díszpárnaként is gyakran feltűntek a korabeli otthonokban. Mindkét nem körében népszerűek voltak a színes, kockás trapéznadrágok, melyekhez magas sarkú és kissé emelt talpú cipőt kellett viselni. A lányok lecserélték miniszoknyáikat, a divatos hossz már a midi vagy a maxi. A hatvanas évek egyenes szabású, úrkorszaki öltözetek után nőiesebb, fodros, romantikus ruhák jelentek meg a kifutókon, melyek azonban nem arattak túl nagy sikert a fiatal lányok körében. A megbotránkoztató forrónadrág viszont hamar közkedvelt lett.

Láthatjuk, hogy a hetvenes éveket a különböző stílusok egymás mellett élése jellemezte: a keleti és kalocsai folklór, forrónadrág versus maxi. Az 1968-ban Yves Saint Laurent által megálmodott szafari kollekció is ebben az évtizedben lett népszerű hazánkban. A drapp és khakiszínű, nagy, négyszögletes, legombolható zsebes ingek és zakók mindkét nem számára megfelelőek voltak. Az öltözetek és kiegészítők uniszex, ugyanakkor kissé militarista jellegére további példa a kiállításon is látható, egykor Bródy János tulajdonát képező, a magyar hadseregben rendszeresített gázálarctáska, vagy a katonai szlengben használt nevén szimatszatyor.

A nyolcvanas évek a magánszektor növekedését és a tömegkommunikáció felgyorsulását hozta magával. A hazai divat területén mindkét jelenség hozzájárult a butikok fellendüléséhez és a

nemzetközi áramlatok naprakész követését tette lehetővé. A jó minőségű külföldi áruk beszerzése is könnyebbé vált, a bevásárlóturizmus eddig sohasem látott méreteket öltött. Adidas sportruházatért – mely a fiatalok lezser, hétköznapi öltözetének számított – Jugoszláviáig, míg bőrkabátért Törökországig kellett utazni, de kedvelt beszerzési helyek voltak az olasz városok és Bécs is.

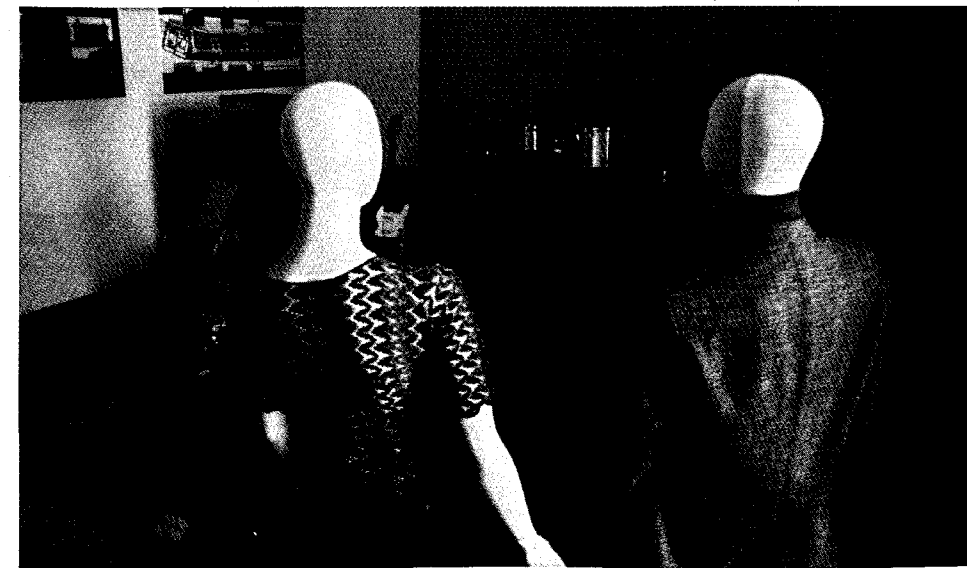
Az Ifipark utolsó néhány évében eddig nem látott módon kezdték meg térhódításukat a generációs különbségek és ellentétek. A szubkultúrák hippikorszak óta tartó erősödése a punkok, a digók, a csövesek és a rockerek megjelenéséhez vezetett. Életmódjuk és külsejük a divat számos elemében éreztette hatását. A punk kultúrát Vivienne Westwood emelte be a kifutók világába. A punkok öltözködését a vad, színes frizúráikhoz hasonló extremitás jellemezte. Farmer- és bőrruházatukat gyakran díszítették fel fémláncokkal vagy nagyméretű biztosítókkel.

Hazánkban az elkülönülésre törekvő csoportok rendre egy-egy zenei irányzat, együttes köré szerveződtek. A zenekari tagok személyiségével, az általuk közvetített üzenettel való azonosulás nagyon fontos volt az útkereső fiatalok számára. A rendszerkritika, a lázadás és a szabadságvágy különösen erősen jelent meg a Hobo Blues Band, a P.Mobil és a Beatrice zenekaroknál. A rajongótáborhoz való tartozást felírtos pólók vagy a farmerruházatra tollal felírt dalszövegrészek jelezték. A katonai egyenruhák elemei is a rocker életérzés elengedhetetlen részei lettek,

a fiatalok gyakran viseltek bakancsot, szimatszatyrot, zubonyt. A Beatrice jelképévé váló, piros alapon fehér pettyes baboskendő eredetileg a falusi lányok viseletének volt a része. A zenekar tagjai és rajongói által csuklón, nyakban vagy fejpántként viselve az összetartozás, a csendes lázadás kifejezője lett. A korszak emblemikus darabjainak számítottak továbbá a bőrmellények és -dzsekik is, melyeket előszeretettel díszítettek szegecsekkel, a még mindig divatos farmer pedig akkoriban szakadt és összefirkált is lehetett.

Az Ifipark sem ment ki a divatból soha, csak ahogy egy igazán jó farmer, megkopott. A hozzá kötődő emlékek azonban nem fakulnak, egy egész generáció emlékszik a gyönyörű panorámára, a zenekarokra, és sokan arra is, mit vettek fel, ha szórakozni indultak. Céljaik különbözőek lehetnek: csábítás, figyelemfelkeltés, azonosulás vagy közösségre találás. A kezdeti időkben öltözetükön múlt, hogy kívül kerültek-e a kerítésen, vagy bent szórakozhattak. Akárhogy is döntöttek, nem kétséges, hogy a ruha mindig meghatározó volt számukra is, és sohasem mellékes.

Kollár Csilla

Traubi, Casinó-tojás, korsó Kinizsi – a Kádár-kori vendéglátás és a fiatalok

A hatvanas-hetvenes években a megelőző évtizedekhez képest alapvetően megváltoztak a hazai lakosság táplálkozási szokásai. A különféle élelmiszerek egyre elérhetőbbé váltak a népesség jelentős része körében, lassan természetes lett, hogy a jólápláltság megfizethető. Sőt az ötvenes évekre jellemző – gyakran az alapvető szükségleteket is érintő – áruhiány, a sorban állás, a kurrens termékek pult alóli árusítása, illetve a kereskedelmi alkalmazottak ismerőseinek félretett cikkekké váló ügyeskedés erre az időre egyre inkább halványuló emlék maradt. Persze a hatvanas-hetvenes években is találunk ügyeskedőket, csencselőket, de ők már inkább a határ menti városokból hozott márkás sportruházattal, vagy épp jugoszláv Cézár konyakkal üzleteltek. Akkoriban legfeljebb a népszerű téliszalámiért, narancsért és banánért kellett sorban állni. Hiány mutatkozott továbbá az üzletekben a mélyhűtött áruból, ahogy borból és sörből is. Az élelmiszerek a hetvenes évek első feléig kötött áron keltek el, ezért az évtized második felétől – amikor az árakat a piaci viszonyokhoz kezdték igazítani – egyesek számára ismét luxussá vált a változatos táplálkozás.¹ Mindennek ellenére egyre szélesebb azok köre, akik nem csak jóllakottak, de divatos termékeket vásárolhatnak.

A hatvanas évek slágercikkének – főleg a fiatalok körében – a 2,5 deciliteres, csatos üvegben árult Bambi számított. Az ugyancsak kedvelt Sztár üdítőt holland licenc alapján gyártották, majd a boltokban és a vendéglátóhelyeken is hódítani kezdett a Coca-Cola (1968), valamint a Pepsi (1970). Utóbbiakat szinte azonnal meg is próbálták másolni, elkezdték például gyártani a Nyíri Colát, de nem igazán jött be. Hamar népszerű lett azonban a szőlőízű Traubi, az első korszerű magyar üdítőital, amely magyar mustűríményből, osztrák aromával készült. A Traubisodát 1971-ben az osztrák Lenz Moser cég licence alapján a Badacsonyi Állami Gazdaság kezdte gyártani. A rádióban így népszerűsítették az üdítőt: „természetes, minden káros hatástól mentes alapanyagból, szőlőmustból készül, a természet ajándéka, mert a Nap sugarát, a szőlő természetes cukortartalmát hordozza”.² 1973 óta szintén hazai gyümölcsalapanyagból, magyar szabadalom alapján készült az első szőlőízű Márka üdítőital a Délalföldi Pincegazdaságban, és rövid idő alatt olyan sikeres lett, hogy az ország több üzemében is megkezdték a különféle ízű Márka üdítők gyártását.

¹ Valuch Tibor: *Hétköznapi élet Kádár János korában*. Budapest, 2012. Corvina, 56–57. o.

² A tizedik születésnap = Vendéglátás, 1981/1. 6. o.

1972-től görög alapanyagból megindult az Olympos Orange palackozása is, bár nem terjedt el olyan széles körben, mint a Traubi vagy a Márka.³ Utóbbiak, illetve a (Pepsi és a Coca) Colá a hetvenes években teljesen kiszorították a korábbi magyar termékeket, például a Hüsit, a földműves-szövetkezetek által gyümölcszörpökből előállított szénsavas üdítőitalt.

Az üdítők mellett a fiatalokat célozták meg a különböző édességekkel is. A Szerencsi csokoládék, a Duna Csokoládégyár termékei, a Piros Mogyorós és a tejcsokoládé, a Boci csoki, a Csemege Édesipari Vállalat által készített Sport szelet és az Üttörővasút csokoládé mind gyorsan népszerűvé váltak. De hódított a Kedvenc csoki is, vagy az idényjellegű Bányász, Úrhajós, Rakéta szelet. A desszertek közül a Macskanyelv, a konyakos meggy, a Mecsek kocka, a csokis parány, a Százszorszép és a Budapest bonbon számítottak a kedvencek közé. A nyolcvanas évek sláger-termékei a narancsízű Expressz, a pisztáciás Mókus, a mártott ostya (a Sopron), a banánízű Lala, a meggykrémes étcsoki (a Cherry), továbbá a Kajla és a Maci csoki. Ha bővítjük a műfaj határait, feltétlenül említenünk kell a Dunakavicsot, a Francia Drazsét, a Négercsókot, a téli fagyit, a Pilóta kekszet és a Vaníliás karikát. Hogy az édes után a sósról is szó essék, jól fogyott a sajtos tallér,

³ Bambi-Sztár-Traubisoda-Márka = <http://hvg.hu/magyarmarka/20050325bambisztatraubimarka>.

Utolsó letöltés: 2015. december 18.

a sós pálcika, a Nógrádi Ropi és a puffasztott kukoricapehely, nemkülönben a Zizi, és persze a rágók és cukorkák, a savanyú cukortól a golyórágón át a Turbo rágóig. És természetesen a kortalan Dianás cukor, a Negro és társaik.

Az édességek és cukros üdítők azonban nem egyeduralkodók az élelmiszerpiacon, az utcákat a változatos, egészséges táplálkozást hirdető plakátok, a zöldségeket, hús- és tejtermékeket népszerűsítő fotók és grafikák lepték el akkoriban. A korszak legkedveltebb termékei közé tartozott például a Mackó sajt, de legalább ennyire keresettek a különféle tömlős sajtok, joghurthabok és a krémtúró.

Jól fogytak a különféle májkrémek, az Útitárskrém, a löncsök és a jófajta kiflire kent egyszerű teavaj is.

A hatvanas-hetvenes években a lakosság általában naponta háromszor étkezett. A napi főétkezésnek az általában levesből és húselévből, főzelékből, vagy főtt tésztából álló ebéd számított. Honfitársaink két-három naponta ettek húst, leggyakrabban pörköltöt galuskával vagy vagdaltat krumplival. Jellemző volt hideget vacsorázni, vagy az ebédből megmaradt ételeket fogyasztani el esténként, a friss, meleg vacsora azonban ritkának számított.⁴ Azonban – a második világháború előtti étkezési szokásokhoz hasonlóan – tartotta még magát a közös estebéd, a családok többsége a nap utolsó étkezését rendszerint együtt fogyasztotta el. Reggelente a szegényebbek körében nem volt ritka a zsíros vagy a cukros-zsíros kenyér, netán a tejbe, kakaóba, teába áztatott szeletek, azaz az aprítás. A gyerekek és a fiatalok pedig szívesen és gyakran fogyasztottak reggelire és tízórára különféle péksüteményeket, tejet és kakaót.

A lakosság jelentős része – a gyermekektől a felnőttekig – iskolai, illetve üzemi étkezésben részesült. A tömegétkezés tipikus heti étrendje akár a következő is lehetett volna: tarhonyaleves, zöldborsófőzelék virslivel; rántott leves, rakott krumpli; paradicsomleves, kelkáposztafőzelék vagdalttal; káposztaleves kolbásszal, mákos tészta; zöldségleves, tarhonyás lecsó „párisival”.

⁴ Valuch Tibor: *Hétköznapi élet Kádár János korában*. Budapest, 2012. Corvina, 58–59. o.

A tömegétkezés már az ötvenes évektől alapvető változást hozott az emberek táplálkozásában, hiszen az ételgyárakban, menzákon a fő szempont az olcsó és laktató ételek előállítása lett. Nem meglepő, hogy elszegényesedett a közizlés, hogy a magyar konyha egysíkú, gasztronómiailag egységesített jellegét kapott, amelyre a paprika, a sertésszár és a bőséges liszthasználat jellemző.

Az éttermi konyhákban is elharapódzott ebben az időben az ügyeskedés. Leleményes vendéglátósok bélszín helyett hátszín, hátszín helyett fariót adtak, és az adagokat is csökkentették. Az ételgyárakban élelmézőtechnikusok állították össze az étrendeket, figyelve a kalória- és a tápanyagtartalomra, aztán a tömegétkezés konyháin is megjelentek a modern technológiák, például a mirelit és a pürésítés. Eljárt az idő a friss, idény szerinti alapanyagokból, nagy gondossággal készült ételek felett. Helyettük maradtak az üzemi étkezdék és az önkiszolgáló éttermek. Ezek közül a diákok legfeljebb az olcsóbb helyeket látogatták, a másod- és harmadosztályúakat. Az önkiben a 17 forint 80 fillérért kapható töltött káposzta helyett bablevest választottak 3,50-ért, sok kenyérrel, és természetesen nem került a tálcajukra rántott borda sem, se párolt rizzsel, se krumplival.⁵ A fiataloknak, kispénzűeknek a büfék, lángosozók, presszók, cukrászdák maradtak, már ami a vendéglátóhelyeket illeti, és persze a családi körben töltött vasárnapi ebédek.

A hatvanas és a hetvenes években a vendéglátóhelyek egyik legkiterjedtebb közönségét a városlakó kamaszok és a fiatal felnőttek jelentették. Igaz, ők jellemzően nem meleg ételt, hanem italt, esetleg hideg ételt, büféárut – például szendvicseket, főtt és sült kolbászt, virslit – és cukrászsüteményeket fogyasztottak. A kedvelt hidegtálak csak ritkán voltak megfizethetők számukra. Persze kifőzdékben, olcsóbb helyeken

⁵ Földes Tamás: *A népbüfétől az ételbárig* = Budapest, 1977/6. 12. o.

len is árultak fagylatot. A hetvenes években a kevésbé munkaigényes kockák, szeletek készítése volt jellemző az üzletre, no meg a folyamatos újítások. A süteménykészletet a fiatalok igényeihez igazították, és megváltoztatták például a tölteléseket, lecserélték a régi vajos krémeket könnyedebbre, jobbára gyümölcsösökre. Sokan reggelizni jártak ide a diákok közül, kakaót, tejet, kávét és finompékárut fogyasztottak.

Népszerűnek számított a Vajassütemények boltja is, ahol tepsis áruk nagy választéka várta a vendégeket, friss piték, rétesek, vajasok és sósok. A frissen sült áru mellett az olcsó árak csábították ide a vásárlókat. Kora reggel már készen álltak a pléhtálcákon a túrós táskák, rongyoskiflik, a habos túrós, az ízes-, diós- és fahéjas csigák, a búrkiflik és pogácsák, a sajtos rudak és a sajtos túró. Dél előtt a zserbószelet és a torták (orosz, puncs, csoki, Sacher, Stefánia) készültek. Majd a kockák: somlói, gesztenyés, mogyorós, meggyes. Később a mákos és az almás pite, a sarokház, a somlói galuska, a lúdláb, a piskótarolád, a linzer és a teasütemények.

A hetvenes években sorra nyíltak a tejüzletek: tejpresszó, tejbüfé, tejbár. Az egészséges, korszerű táplálkozás jegyében mindent elleptek a tejtermékeket népszerűsítő reklámok, mondhatni, a kor egészséges gyorséletterme lett a tejbolt és pékség házasításából született tejivó. Bárpultos étkezési rendszerével népszerű helynek számított a VII. kerületi Tejpresszó, ahol finompékáru, reggeli sütemények, melegszendvicsek, pizza, palacsinta, cukrászsütemények, krémek, fagylatok,

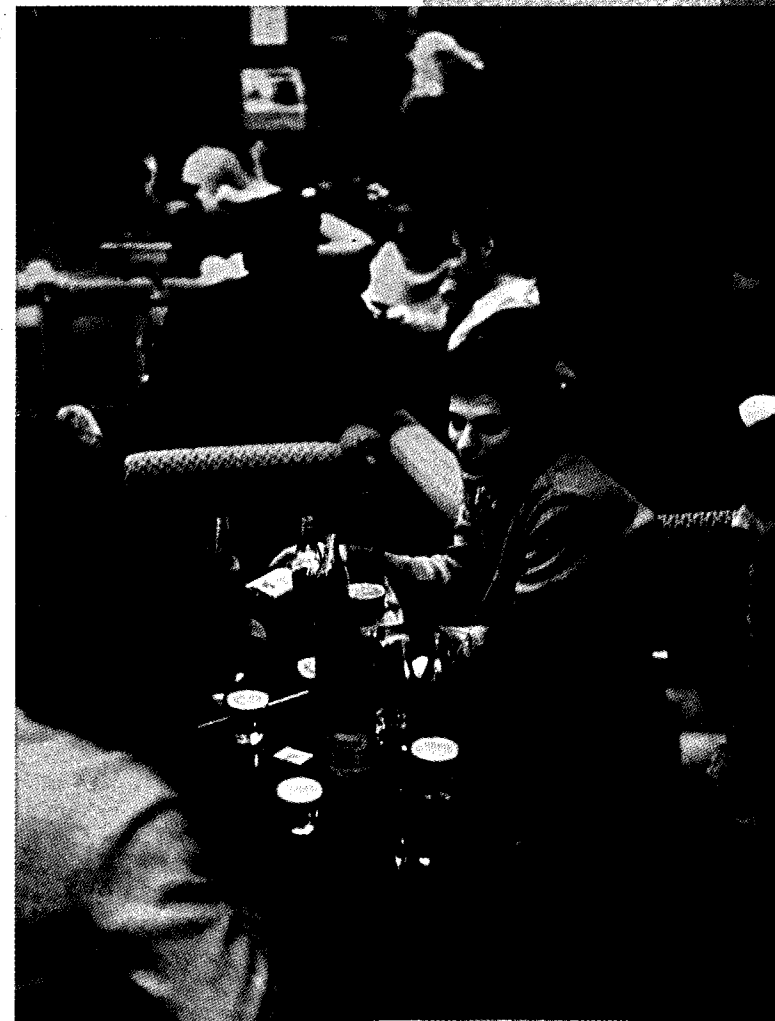
a zónaadagok nekik is elérhetőek. Pénztárcabarát menüt, előfizetéses ebédet 1963-ban már 5,40-tól lehetett kapni. A hústalan ebéd került ennyibe, míg a húsosért 5,70-et, húsos-tésztásért pedig 7,10-et kellett fizetni, a komplett menük pedig általában 8–12 forintnál kezdődtek.⁶

Az ifjúság kedvelt helyei közé a presszók és a cukrászdák tartoztak. Rengeteg középiskolás és egyetemista fordult meg például a hatvanas-hetvenes években a Jégbüfében, ami annak ellenére is a legnagyobb forgalmat bonyolító cukrászdanak számított Budapesten, hogy állva lehetett csak fogyasztani, szeszes italt pedig nem is lehetett kapni. A hatvanas évek végéig a Jégbüfé volt viszont az egyetlen hely, ahol té-

gesztenyepüré, hidegkonyhai készítmények, tojásos ételek, főtt és sült virsli, páros debreceni, tea, kávé és turmixitalok szerepeltek az ét- és az itallapon. Sokan kedvelték a Marx téri Tejvendéglőt is, ahol a tejbegríz és más tejalapú termékek mellett húseleket is lehetett kapni, így az eredeti tejüzlet inkább népbüféként üzemelt.⁷ Itt sem árultak azonban szeszes italt, hiszen a tejüzletek kínálatában sehol sem találunk alkoholos termékeket, mivel ezeket próbálták kiszorítani a fogyasztásból. Sőt a tejivószerű üzlettípust kifejezetten a terjedő alkoholizmus visszaszorítására hozták létre. Nemcsak Magyarországon, hanem szerte a világon.

A modern falatozók közül népszerű a Mackó, az Imbisz és az Ínyenc. Az ötvenes évek közepétől várja vendégeit az Éttermi és Büfé Vállalathoz tartozó, hidegtálgáiról híres, a büfé és a csemege társításából lett Mézes Mackó, amely elsősorban a hidegkonyhai ételek, saláták, kocsonyák, az aszpickos nyelv, a sonkatekercs és a kocsonyázott borda specialistája, de kaphatók voltak itt szendvicsek, hideg sülték és halak is. Ezenfelül virsli, üdítők, krémkávé, sütiik, édesipari termékek, sörök és borok. Hasonló kínálatot sorra nyíltak a fővárosban a Mackó-büfék: a Kígyó utcai üzlet után megnyílt az Édes Mackó, a Budapesti Mackó, majd a Baross Mackó, később pedig a Széna téren, a Rákóczi úton, sőt Ferihegyen is újabb Mackókat nyitottak. A József körüli Baross Mackó ráadásul bővített profillal várta a vendégeket. Ez az üzlet bisztró, cukrászda és étterem volt egyben, a hidegkonyhai és cukrászati készítmények mellett meleg ételeket is lehetett kapni: 1977-ben a sertéspörkölt galuskával 12,30 forintba, a sólet füstölt hússal 14,90-be, a pirított máj burgonyával 12,70 forintba került.⁸

A cukrászdanál és büféknél a fiatalok számára persze sokkal vonzóbbak voltak a presszók. A presszóban nemcsak enni lehetett, hanem társasági életet élni is, itt nem a fogyasztás volt a lényeg, hanem a dumálás, a csajozás. A presszók előnyei közé tartozott, hogy tovább voltak nyitva, mint más vendéglátóhelyek, zajosabbak voltak, egy részükben zene is szólt, sőt itt-ott táncolni is lehetett. Hasonló okokból voltak kedveltek az ifjúsági parkok is. Persze szórakozás közben ezeken a helyeken is lehetett ételt és italt fogyasztani, a Lőrinci Ifiparkban például harmadosztályú árakon kínálták a hordós és palackos sört, az üdítőitalokat, a feketekávét, a fagylatot, és olcsó meleg ételeket is lehetett venni. 1971 júniusában,

⁶ Zafir Mihály-Sárdi Endre: *A vendéglátás forgalma és hálózata*. Budapest, 1963. Tankönyvkiadó, 34–35. o.

⁷ Cseh János: *Tejvendéglőnek indult* = Vendéglátás. 1979/3. 25. o.

⁸ *Megújult, gazdagabb lett a Baross Mackó* = Vendéglátás, 1977/12., 11. o.

a nyitáskor egy adag virsli mustárral 6,50 forintba, a nagy adag fagyalt 3,60-ba, a presszókávé 3,20-ba, a Pepsi és Coca-Cola 3,50-be, egy üveg Kinizsi sör pedig 6,70 forintba került.⁹

Persze a presszók között is voltak különösen népszerűek. Az egyetemisták kultikus törzshelyének számított például az Ibolya presszó. Az Ibolyában 1969-ben 4,50–6,20-ért komplett reggelit (meleg ital, péksütemény, vaj, jam vagy méz) lehetett kapni, attól függően, milyen itallal kérték. A dupla presszókávé 3,20-ba, a szimpla tejeskávé 2,70-be, a kakaó 2,40-be került itt. A briós 1 forintért, a túrós táska 2,40-ért, a szendvicsek (tojásos, lazacos, szardíniás, májkrémes, sonkás, kolbászos) 2,80–3,20-ért voltak kaphatók. Tartottak továbbá sonkarolót, sonkás molnárkát, kaszinótojást, tortákat, süteményeket, fagyaltokat. Aki szomjas volt, gyümölcslevek, szörpök, sörök – magyarokból Kinizsi és Délibáb, a külföldiek közül Porter és Rocky Cellar – közül választhatott. A Portorico rumból 10,70 forintért mértek öt centet, a Casino rum viszont 9,20-ért ment. A kecskeméti barackpálinka 9,20, szatmári szilva 10,70, a Cherry brandy 8,30 volt, a Mecseki, az Unicum és a Hubertus egységesen 7,70-be, a Triple Sec 6,70 forintba került.¹⁰

A Felszabadulás téri Egyetem eszpresszó hajnali 6-tól hajnali 3-ig várta a vendégeket, I. osztályú árakkal és kitűnő minőségű áruval, melyet a diákok csak ritkán engedhettek meg maguknak. Bár az üzlet célközönsége az ifjúság volt, s külön termékekkel is kedveskedtek nekik, bevezették például a koktélt. „[E]nyhén alkoholos, narancs juiceval készült, jég hidegen tálaljuk” – büszkélkedett Szántó Csabáné üzletvezető 1973 januárjában.¹¹ Mindennek ellenére nem tódult ide az átlagos budapesti fiatalság.

Szintén kevesen látogatták a Dália eszpresszót, mely 1962. október 25-én nyitotta meg kapuit a Bajcsy-Zsilinszky út és az Alkotmány utca sarkán. A Kommunista Ifjúsági Szövetség (KISZ) felügyelete alatt álló, a Budai Ifjúsági Park „téli helyiségeként” számon tartott szórakozóhely azonban nem az árai miatt látott kevés fiatal, hanem azért, mert mindössze két szezont ért meg. Kizárólag tagsági igazolvánnyal lehetett bejutni, szigorúan öltönyben, nyakkendőben. Minden héten csütörtökön este 6-tól 10-ig szólt a dzsessz, alkalmanként három együttes lépett fel, utána pedig jam session következett. Rövid ideig szórakozhatott itt a budapesti értelmiségi fiatalság, de annál színvonalasabban, hiszen a korszak jeles dzsesszművészei játszottak a Dália színpadán Kertész Kornéltól, Szakcsi Lakatos Bélán át Bergendy Istvánig, Pege Aladárig vagy Tánczos Gáborig, a Bergendy-együttes trombitásáig. De itt énekelt például Szirmay Márta és Toldy Mária is.

A fiatalok által jól ismert helyek voltak például a Bambi, a Csendes, a Fény presszó, vagy a Műegyetemi espresso. Utóbbiban, 1965-ben egy üveg Bambi 1,80 forintba került zene nélkül, zenés áron pedig 2 forintba. A Délibáb sör csendben 9 forint, zenei aláfestéssel 10,30, és a rövidke árképzésében is számított, hogy szól-e a muzsika.¹² A Bambiban a sörök, borok és égetett szeszes italok mellett sütemények, pogácsák is kaphatók voltak, az alagúttól a fatörzsön át a krémességig, ischlerig minden. De volt estike, kókuszpuszedli és köményes pogácsa is, ezek ára 0,95 és

⁹ Új ifjúsági parkok = Vendéglátás, 1971/8., 10. o.

¹⁰ Az Ibolya presszó árlapja, MKVM DA 74.2475.

¹¹ Kecskeméti Károly: Eszpresszóban jártunk. = Vendéglátás, 1973/1., 9. o.

¹² A Műegyetemi espresso árlapja, MKVM DA 1991.7.

4,80 között mozgott. A limonádé 2,80-ba, a kicsi málnaszörp pedig 1,60-ba került 1969-ben.¹³ A Csendesben és a Fény presszóban is hasonló volt a kínálat, utóbbiban II. osztályú áron lehetett kapni az Észak Budai Vendéglátóipari Vállalat süteményeit, a megszokott kávé, üdítők és szeszes italok mellett azonban hideg ételek, húsos szendvics, kaszinótojás, göngyölt sonka és kaviáros tojás is szerepelt az árlapon.¹⁴

A fiatalok számos olyan helyre is bejártak, amelyek eredetileg más közönséget céloztak meg, a borozóktól, vendéglőktől kezdve a kétes hírű presszókig. A borozók folyó borait együtt itták az öregekkel, a rizlingek, hárslevelűek az ifjúság köreiben is kedveltek voltak, de ritkán kértek hozzá pörccöt kenyérrel, hurkát, kolbászt vagy pecsenyehúst pedig sohasem. Nem gusztusuk, sokkal inkább pénztárcájuk miatt. Nem vetették meg a Grinzingi borozót a Veres Pálné utcában, vagy az Országház borozót a Várban, mint ahogy a Bátyát vagy a Mátrát sem. De a hetvenes évektől betértek a ma is működő Nana presszóba is a Királyi Pál utcába, ahol másodosztályú áron jó pár elegáns koktél, fizz, kávékülönlegesség, valamint grog, pálinka, gin, üdítő, sör, cukrászsütemény, melegszendvics és hot dog várta a vendégeket. Néha megengedhettek maguknak egy kis aszpiros finomságot, vagy franciasalátát a Zöldfában. És nem nézték ki őket az Ádám sörözőből sem, ahol az öreg pincér rezzenéstelen arccal hozta ki a tatár bífstekeket fűz pirítóssal.

A kevéssé jó hírű Anna eszpresszó is vonzotta az ifjúságot. Az ötvenes évektől működő belvárosi presszó már kezdetben híres volt zongoristájáról, énekesnőről, habár a táncos hely a hetvenes évektől megújult külsővel várta a vendégeket és elvesztette eredeti vonzerejét, még mindig nagyon vagány dolog volt itt krémkávét inni. A VI. kerületi Trojka espressó sem a diákoknak szólt a maga I. osztályú áraival, időnként azonban ők is betértek ide. Az Isolabellába is érdemes volt bemenni, persze nem a 43,50-es Queen Anna, a 14 forintos Cabinet brandy és a Portorico rum, a 10,80-as Mecseki és Cherry brandy, vagy a 6 forintos sós mandula, sokkal inkább Cseh Tamás és Bere-ményi Géza miatt, hátha „összefut” velük az ember.¹⁵ Híres emberek persze számtalan más helyre is jártak, nyomukban a rajongó tinédzserekkel, vagy épp huszonéves fiatalokkal, akik ámulattal, irigykedve nézték az elegáns, drága szórakozóhelyeket, mulatókat az Old Firenze, vagy épp a Savoy közönségét, ahol kiöltözött hölgyek, urak mulattak.

A presszók többsége azonban barátságatlan, minden meghittséget nélkülöző hely volt, magas árakkal, s jobbára ihatatlan – száraz vörös és édes fehér – borokkal. Többnyire pedig sem énekesek, sem színészek nyomára nem lehetett bennük bukkanni. Éppen ezért a fiatalok többsége, ha tehette, a nyári szezonban gyakran látogatta az ifjúsági parkokat, főleg a budai Ifiparkot, ősszel és télen pedig a belvárosi és külvárosi büfékben és cukrászdákban töltötte az idejét.

Németh Szandra

¹³ A Bambi eszpresszó árlapja, MKVM DA 2013.1378.

¹⁴ A Csendes presszó árlapja, MKVM DA 2014.555.1.

¹⁵ Az Isolabella espresso árlapja, MKVM DA 81.546.

„A hőskorban már megtanulta...” – csináld magad mozgalom a beatkorszak hajnalán

A közvetlenül a második világháború után született nemzedék életét nagymértékben meghatározta a kommunista diktatúra által bevezetett közoktatás. Dominált a marxista-leninista eszmék túlméretezett jelenléte, a „porosz utas” oktatás következtében pedig rengeteg – a legtöbb esetben felesleges és használhatatlan – tananyag elsajátítását követelték meg a tanulóifjúságtól. Kötelezővé tették például minden korcsoportban az orosz nyelv oktatását és korlátozták a nem munkás-paraszti származásúak felsőoktatásba való bejutásának lehetőségét is. Az ugyanebben az időben, Angliában cseperedő beatnemzedék ezzel szemben menedéket talált a mintegy párhuzamos oktatási rendszerként működő művészeti iskolákban, ahol olyan, a kötöttebb tanrendet nehezezen tűrő, tehetséges, de különc diákok gyűltek össze, mint például John Lennon, Keith Richards, Mick Jagger, Ron Wood, Charlie Watts, Roger Waters, Nick Mason, Jimmy Page, Eric Clapton, Pete Townshend vagy Jeff Beck. Az említett intézményekben szövődő barátságokból olyan zenekarok születtek, mint a Beatles, a Rolling Stones, a Yardbirds vagy a Pink Floyd. Kis túlzással azt mondhatjuk, hogy némelyik művészeti sulis évkönyvei egyenesen rocktörténelemlényekként is használhatók lennének.

Itthon ezalatt más lehetőség nemigen maradt egy fiatal számára az önkifejezésre és a közösséghez való tartozásra, mint a sport meg a zene: „A hőskorban már megtanulta” ezért minden zenekaralapító fiatal, hogyan és miből kell hangszereket és hangkeltő berendezéseket eszközálni, amúgy sufnituning módra.

A bezártság és az elszigeteltség érzete az 1956-os forradalmat és szabadságharcot követő megtorlás évei után sem változott. A külföldön új életet kezdők postai csomagokban küldözték haza a Nyugaton megjelent beat- és rocklemezeket, zenei folyóiratokat, könyveket. Mindezek felül a Szabad Európa Rádió műsorai jelentettek kapaszkodókat, amelyek segítettek elcsípni a haladó korszellemet és a szabadság illúzióját.

Mindenekelőtt fontos lenne tisztáznunk, mikorra tehető a hőskor. „A történelmi időpont 1957. március 19. Kovács Andor (1929–1989), a legendás jazzgitáros ezen a napon három legendás felvételt rögzített: a *Rock Around The Clock* (Rock and roll címmel), egy Martiny Lajos-szerzeményt (*Itt a rocki*) és egy instrumentális számot (*Öt perccel éjfél előtt*). Az első kettő nem sokkal később 78-as fordulatszámú, törékeny korongon [...] megjelent, több tízezer példány elfogyott belőle, és később a Magyar Hanglemezyártó Vállalat egy tánczenei LP-válogatásra is rátette.

Ez a kislemez két szempontból is páratlan. Egyrészt ezen szólalt meg először Magyarországon a rock and roll, másrészt a felvételek különleges zenészi bravúrról tanúskodtak.¹

Az 1954-ben kezdődő kísérleti adásokat követően a Magyar Televízió 1957-ben kezdte sugározni rendszeres műsorát. Nyugatról kizárólag sporteseményeket közvetítettek, ami jelen írás tárgya szempontjából azért különösen jelentős, mert a műkorcsolya-világbajnokságokon több sportoló rock and roll számokra mutatta be a gyakorlatát. A hazai beatgenerációnak ez maga volt a csoda, hiszen akkoriban a magyar médiumok kizárólag munkásmozgalmi dalokat, magyarnótát és a negédes olasz slágerek mintáját követő hazai giccses sugároztak.

¹ Jávorszky Béla, Szilárd – Sebők János: *A magyar Rock története* 1. Budapest, 2005. Népszabadság Könyvek, 12. o.

BÉKÉT A VILÁGNAK

„Tizenkét éves voltam, amikor a televízióban, egy műkorcsolya-bemutató közvetítésekor meghallottam Bill Haley *Rock Around The Clock* című számát. Ebben a híres rock and rollban valaki egy csodálatos gitárszólót játszott; én ekkor beleszerettem a gitárba. Minden hasonló korú srácnak van valamilyen álma arról, hogy mi szeretne lenni; én elhatároztam, hogy gitáros leszek” – emlékszik vissza az első inspirációra Radics Béla.²

A háború után született nemzedék tizenévesen már nem akart úgy élni, mint a szüleik. A saját hangjukat keresték, amit a rockzenében találtak meg. Gombamód szaporodtak a zenekarok, csak éppen megfelelő hangszerek és hangkellő berendezések nem voltak akkoriban kereskedelmi forgalomban. A magyar ember találékony-sága azonban legendás: a külföldi újságokban látható fotókról lelesve rengetegen próbáltak otthoni körülmények között hangszereket építeni. A legnépszerűbb az elektromos gitár volt, hiszen azt sokkal könnyebb lekopírozni, mint egy dobfelszerelést vagy egy elektromos orgonát. A végeredmény a legtöbb esetben természetesen használhatatlan, vagy csak úgy nagyjából megfelelő instrumentum lett.

Óriási lökést adott a kor népszerű folyóiratának, az *Ezermester* magazinnak az 1957. szeptemberi számában megjelent cikk, amely részletes útmutatót adott arról, hogyan kell házilag elektromos gitárt fabrikálni. Ettől kezdve mindenki gitárépítésbe fogott a fészerben, és vésszen tünedeztek el a háztartásokból a vasalódeszkák, a WC-fedelek vagy a szekrényajtók. Míg Leo Fender 1951-ben megalkotta a Telecaster, 1954-ben pedig a Stratocaster névre keresztelt modelljét, a Gibson már 1935-ben piacra dobta az ES 150, majd 1952-ben a Les Paul Gold Top típusait (ma ezek a hangszerek csillogászati áron bukkannak fel komoly gyűjtőknél), addig az *Ezermester* az alábbi munkafolyamatot javasolta:

„[N]oha az elektromos hangszerek még csak a fejlődésük alsó lépcsőin állnak, annyi már bizonyos, hogy

² Miklós Tibor: *Keresem a szót, keresem a hangot...* Budapest, 1977. Zeneműkiadó, 237. o.

egy-egy zenemű egészen új értelmet kaphat »elektromos előadásban«, a hagyományos hangszereken való lejátszással szemben. Érthető tehát, hogy az elektromos hangszerek iránt szerte a világon nagy az érdeklődés. Csak az a baj, hogy az elektromos hangszerek – kivétel nélkül – igen drága zeneszerszámok, nem az ezermester pénztárcájához szabták az árukat. De nem is valamirevaló ezermester az, aki ilyenkor búsulásnak adja a fejét, hiszen néhány órai munkával kiűnő elektromos gitárt készíthet magának. Csupán egyetlen elengedhetetlen követelmény van: egy olyan rádiókészülék, amelyen gramofon (pick up) kivezetés, hüvelypár is van. Természetesen lehetne külön erősítőt is építeni a gitárhoz, külön hangszóróval, ez azonban szintén elég költséges megoldás. Mi kell hozzá? A gitárhoz szükséges alkatrészek többsége a barkács lomtárból is megkerül: kell egy deszkadarab, acélhuzal, egy pár mágneses fejhallgató, 2000–4000 Ohm körüli. A deszkalapot tetszés szerinti alakúra fűrészelve, lehet gitár alakú, de hagyhatjuk téglalap formájuként is, ha nem akarunk sokat fűrészelni. Szerepe ugyanis csupán annyi, hogy a húrokat kifeszíthessük rajta, nem kell »rezonálnia«. Fejhallgatóinkat leszereljük a kengyelről, lecsavarjuk a membrán-leszorító csészét és elávolítjuk a membránokat. Ezekre gitárunk elkészítéséhez nincs szükség. Ezután alkalmas módon a két fejhallgató-dobozt a benne lévő szerelvényrel együtt (tekercsek, mágnes) a deszkalapra erősítjük, közvetlenül oda, ahova majd a húrokat rögzítjük.

Mesterfogások: jó megoldás, ha olyan kerek lyukakat készítünk a fejhallgató-dobozoknak, amelyekbe alulról úgy beszoríthatók, hogy a membránok alatti két kis fémmely (mágnessaru) éppen 1–2 mm-nyire a deszkaszint fölé érjen. A két kis saru párhuzamos egymással, úgy forgassuk őket először, hogy irányuk a kifeszített húrok irányára merőleges legyen. Két fejhallgató-doboz felhasználásával ó hűrt tudunk kifeszíteni. Hosszukat, vastagságukat a kívánt hangmagasságnak megfelelően választjuk meg. Kifeszítésüket úgy végezzük, hogy egy-egy acélhúr tizedmilliméter-nyire legyen a fejhallgatók mágnessarujától. Kicsiny légrést kell biztosítani, mert másképpen nem működik majd jól a gitárunk, túlságosan kemény lesz a hangja, nem hallani a húr teljes kirezgését, csak a kezdeti megpendítést. A húr kifeszítéséhez tanulmányozzuk a hegedűk, citerák, gitárok és egyéb pengetős hangszerek húrfeszítéseit, így többféle megoldás között válogathatunk. A gitár nyakrészén levő alsó »síneket« – amelyekhez játék közben a húr leszorítása történik –, vörösréz huzalból készítjük. Legjobb a kb. 2 mm vastagságú huzal, amelyet kissé laposra kalapálunk, s ebből vágjuk le a megfelelő hosszúságú darabokat. Végeiket megreszeljük, lehajlítjuk, s mint egy U-szöveget, a nyakrészbe ütjük. Nem árt, ha a végeknek előfuratot is készítünk.

Hibák, hibalehetőségek: a fejhallgató-dobozok zsinórai – ha a hallgató eredetileg egy pár volt – sorosan össze vannak már kötve egymással, két banándugó áll a rendelkezésünkre. Ezekkel a rádiókészülék lemezjátszó (pick up) hüvelypárjához csatlakozunk, a készüléket bekapcsoljuk, »lemezjátszó« állásba váltjuk, s a húrokat megpendítjük. Felerősítve hawaii-gitár hangot kell kapnunk. Ha a hang gyenge, a húrok messze vannak a mágnessaruktól, vagy a hallgató mágnes gyenge. Erős bűgás esetében kíséreljük meg a banándugókat megcserélni a hüvelyekben, ha a bűgás megmarad, árnyékolt (kívül fémszövettel borított) vezetékkel kell kicserélnünk a fejhallgató eredeti zsinóráját. Ha egyáltalán nem kapnánk hangot, akkor a fejhallgató valamelyik tekercse vagy zsinórja szakadt. Erről még a fejhallgató szétszerelése előtt célszerű meggyőződni. Ez olyan mó-

don történik, hogy a rádióhoz csatlakoztatva megkopogtatjuk a fejhallgató acélmembránját. Ha a felerősített kopogást halljuk a rádió hangszórójából, akkor a hallgató jó.”³

Ezek után ki ne fogna hozzá azonnal a saját elektromos gitárja megépítéséhez?

Ami persze szükségszerű is volt, hiszen akkor még – ahogy fentebb is jeleztem – elektromos hangszereket nem gyártottak Magyarországon. Az elsők a Szegedi Ládagyárban készültek. A Moni névre hallgató modellekből szóló- és basszusgitár is létezett. Szabó Lajos épített még gitárokat, és akadtak, akik kicsiben kopíroztak. Forgalomban volt pár Gibson-másolat, Radics Béla is ilyenén játszott például, amíg nem szerzett egy eredeti Gibson SG-t. Felbukkant egy csomó ezermester

szaki, akik a hangszórótól kezdve a ládáig mindent összeraktak. Másfelől számtalan megszállott is volt az országban, akik játszani akartak, zenekart alapítani, és néhányunknak sikerült is.

Ha valaki annak idején Magyarországon elektromos gitárt épített, akkor Balogh bácsi kis budapesti műhelyéből vásárolhatott hozzá hangszedőt. Ahhoz ugyanis a hajszálnál is vékonyabb, 0,005 mm-es, kerámiával burkolt rézvezetékra volt szükség, amit házilag szinte lehetetlen volt tekercselni, az öreg azonban egy erre optimalizált géppel – na meg óriási türelemmel és szakértelemmel – megoldotta.

Erősítőnek általában egy-egy Néprádiót alakítottak át a Gépipari Elektromos Karbantartó Vállalatnál, azaz a Gelkában. Két watt volt a teljesítménye, banándugóval csatlakozott bele a gitár. A Néprádiók az Orion gyárában készültek amúgy, 1957-ben félmilliót is legyártottak egy év alatt. Csak a Kossuth és a Petőfi volt fogható rajtuk, továbbá a Petőfi regionális adói. Ügyes kezek azonban könnyedén átalakították a berendezést „világvevővé”, így rengeteg háztartásba eljutottak

³ Elektromos gitár = Ezermester magazin, 1957. szeptember, 294–295. o.

az akkori rendszer olyan ellenséges csatornáit is, mint a Szabad Európa vagy az Amerika Hangja. Ezt felismerve döntött úgy a pártvezetés, hogy erősen korlátozza a készülékek gyártását, ezzel párhuzamosan pedig kiépítik a zárt rendszerű vezetékes rádiót.

A nagy tömegek mozgósításához szükség volt a rendezvények megfelelő hangosítására, emiatt megalapították a Rafilm Vállalatot, ahol erősítőket, stúdióberendezéseket és hangoszlopokat egyaránt gyártottak. Mindent, ami a hangosításhoz szükséges. Később visszaminősítették a Rafilmet, és több államosított kis cég összeolvadásával létrejött az Audio Hang és Kinotechnikai Gyar, amelynek profilja a fentieket kiegészítve magnetofonok gyártásával is bővült. Ebben az időszakban vált a pártpropaganda fontos eszközévé a falurádió. Az ehhez szükséges eszközöket (erősítő, villanyoszlopra szerelhető tölcseres hangszóró, vagyis „pléhjancsi”, mikrofonok, lemezjátszó) szintén az Audio gyártotta, de rengeteg berendezést igényeltek tőlük iskolák, sportlétesítmények, gyárak, templomok és a Magyar Államvasutak is. 1960-tól az 1992-es megszűnésig a gyár BEAG néven gyártotta termékeit. De miért fontos mindez? Azért, mert rengeteg hazai zenekar ezekből a berendezésekből építette a felszerelését.

A leselejtezett vagy elcsórt pléhjancsik az első szerelések fontos alkotóelemeinek számítottak. Később rájöttek, hogy a kimenő transzformátort le kell kötni, akkor megdörren a cucc. Aztán a kiszerelt hangszórók házilag eszkábált ládákba kerültek. A korabeli énekládák úgy néztek ki, mint az első TV-készülékek: nagy, négy falábon álló dobozként kell őket elképzelnünk. A hangfalakban olyan gyakran égett le a hangszóró, hogy egy kis ajtót hagytak a hangfal hátsó falán, amit egy tolózárallal rögzítettek csak: így gyorsabban ment a javítás. Az 500 wattos páka mindig készenlétben állt. Annyiszor kellett forrasztgatni fellépések közben, hogy az ehhez használt cin és gyanta jellegzetes illata szinte minden alkalommal betöltötte a színpadot.

Később a „maszek” hangfalépítés egész iparággá alakult.

„Állandóan csereberéltünk, adtuk-vettük a dolgokat. Rengeteg Laney és Marshall ládát gyártottam – magyar hangszórókkal. Az ország összes BEAG-hangszóróját én vásároltam fel, mert azokat olcsón meg lehetett venni, megcsináltattam őket, új membrán került beléjük, és négy darab huszonöt vagy harminchat centis hangszórót szerelünk egy Laney ladába. Volt emberem, aki egy

az egyben tudott ilyet gyártani. Asztalos volt, és bőrozott is. Létezett Újpesten egy üzlet, amihez szerviz is tartozott. Ott lehetett vásárolni Marshall és Laney vásznat is, ezeket a tulaj a cégtől kapta szervizelésre, de mindet eladta nekünk. Valódi, gyári vásznat! Az eredeti volt tehát, de minden mást lekopíroztunk. Ha a közönség soraiban álltál, nem tudtad megmondani, hogy az a láda a

színpadon igazi vagy nem. Aki megvette, annak megmondtuk, hogy ez egy másolat, az volt a lényeg, hogy nem is annyiba került, mint az igazi Marshall vagy a Laney, de aránylag jól nézett ki. Mindez rengeteg energiát emésztett fel, de pénzt tudtunk belőle csinálni. A pincében rendes erősítőt tettünk rá és azzal, meg a rendes gitárral nagyon jól szólt. A ládákon tudtunk keresni nagyjából ötezer forintot. [...] Sok érdeklődő keresett meg.⁴

Eleinte az erősítők is a BEAG kínálatából kerültek a színpadokra. Később aztán amikor a nyugati vendéglátózásból hazaérkező bárzenészek hangszereket hoztak haza, a Tanács körüli és a Curia utcai bizományi hangszerboltok a zenészek Mekkájaként éltek a köztudatban.

Minden banda körül kialakult a segítők csapata, akik először csak cipelték a felszerelést, később az ügyesebbek javították, majd építették is azt. Néha előfordult, hogy egy-egy szervizbe adott márkás erősítő kapcsolási rajzát és alkatrészeit sikerült lelesniük, ennek hatására szinte sorozatban készültek a Marshall- vagy Laney-koppintások. Működött a cserekereskedelem is: kiderült, hogy az

⁴ Schuster Lóránt: *Kaptafa*. Budapest, 2015. Anno Kiadó, 40. o.

erősítők lelkét jelentő legendás EL 34 elektroncsőnek van egy szovjet megfelelője, a 6P3SZE. Ezt az akkoriban ideiglenesen hazánkban állomásozó szovjet déli hadseregcsoporthoz lokátoros alakulataitól lehetett beszerezni egy-egy üveg vodkáért vagy pálinkáért. És az üzlet virágzott!

Akadott olyan zenész, akinek a templomban a Szűzanya BEAG mikrofonként megtestesülve jelent meg, ő meg – mi mást tehetett volna? – magával is vitte a jelenést, de elkapták... Így tört meg egy legendás gitáros pályafutása, akit pedig a fiatal Tátrai Tiborral emlegették egy lapon akkoriban.

A baráti szocialista tábor országaiban korábban eszméltek a hangszergyártás terén, így a csehszlovák Futurama gitár néhány magyar zenésznek is elérhetővé vált (egy magyar zenekar kölcsönvette a nevet is). A kraslicei Amati hangszergyár dobfelszereléseket, cintányérokat, dobbröket, elektromos orgonát és fúvós hangszereket készített, valamint Jolana gitárokat és basszusgitárokat, a Tesla pedig erősítőket, hangfalakat és mikrofonokat. Az NDK ipara is rákapcsolt, rengeteg magyar zenekar kezdte Vermona és Regent erősítővel, hangfalakkal, Trowa, később pedig Tacton dobokkal, Vermona orgonával és clavinettel, Musima gitárokkal és basszusgitárokkal. Bulgáriában is készültek gitárok és basszusgitárok Orpheus néven, a Szovjetunióból származó héthúrosokba pedig sokan szereltek pick-upot, így villamosították az akusztikus hangszert. Persze egy húrt ki kellett iktatni előbb.

Gitárpengetőt ökröszarvból csiszolva készítettek a rátermett magyar muzsikusok, a szaru ugyan is nagyon nehezen kopott el. Később bonobit műanyagból, sőt fémből is esztorgáltattak pengetőt, hogy igazán metálos legyen a megszólalás.

Gitárhúrokat a hazai Kozmosz Ipari Szövetkezet viszonylag hamar kezdett gyártani, de a hatvanas években csodaszámba ment egy-egy Ausztriából becsempészett Thomastic húrkészlet. (Ők már abban az időben lapos nikkelbevonattal látták el a recés húrokat, így sokkal kényelmesebb volt a játék rajtuk, nem beszélve a hangjukról és a tartósságukról.)

A zongora vagy a pianó – amelyek majdnem minden művelődési házban, tánciskolában szinte berendezési tárgynak számítottak – kihangosítása már nehezebb ügynek bizonyult. A telefonkagylóból kisserelt kis hangszórókat (amik egy tekercsből, mágnesből és membránból álltak csak) a zongora öntöttvas tőkéjére szerelték rá, hogy átvegyék a rezonanciát. Így már erősítőre is csatlakoztathatóvá vált a hangszer.

A Triál Sport-, Játék- és Hangszer Nagykereskedelmi Vállalat gyári, új hangszereket is forgalmazott, de olyan csekély számban, hogy márkásabb darabokat csak a pult alól lehetett náluk vásárolni.

A korai zenekarok billentyűseinek elérhető álmát a Matador és a Welmeister orgona jelentette, később a Vermona is megjelentek, de a hangszerbizományi áruházakban néha felbukkant egy-egy Vox, Elka, Capri, Böhm, Wersi vagy Hohner, később pedig a Roland, a Korg és Yamaha néhány modellje is. A „hangszerek királynőjének”, az orgonának a csúcsát a Hammond jelentette és jelenti ma is. Hazánkban az első Hammondot Fogarasi János, a Metro együttes orgonistája használta, aki skandináviai vendéglátós évek után tért haza az L 100 típusú hangszerrel, aminek a hazai billentyűsök tábora a csodájára járt. Érdekes szál, hogy – mivel a Hammond orgonát

az Egyesült Államokban a sípos templomi orgonák kiváltására fejlesztette ki Laurens Hammond 1935-ben – külföldi adományként néhány hazai templom is kapott ilyen hangszereket, amelyek közül több a rock-színpadokon folytatta pályafutását. Isten útjai kifürkészhetetlenek...

Az elektromos zongorák tekintetében a kezdeti időket a kihangosított pianínók, esetleg zongorák, majd a Fender, a Rhodes, a Hohner és a Yamaha-Roland-Korg japán triumvirátus hangszerei uralták.

Effektként a legolcsóbb hangszer a fésűbe fűzött selyempapír vagy a vonóval megszólaltatott éneklő fűrészt voltak, de orsós magnóból is készítettek visszhangosítót: plusz fejet kellett a magnóba építeni, hogy visszacsatolással működtetve jellegzetes visszhangeffektet adjon. Először a szalagot fordították meg, majd a végtelenített magnószalag használatával tovább tökéletesedett a rendszer.

Később megjelent a színpadokon a jellegzetes hangzású Hohner D 6 Clavinet, majd jöttek a szintetizátorok is. Magyarországon az elsőt – a Moog cég Thomas Satellite Synthesizer típusát – Papp Gyula használta a Skorpió együttesben.

Bizonyos szempontból a kezdetektől a dobosok voltak a legszerencsésebb helyzetben. Egyrészt azért, mert különböző szimfonikus, fúvós, üttörő- vagy katonazenekarok mindenféle méretű ütős hangszert használtak, ezeket összeállítva pedig könnyedén kijött egy alap dobfelszerelés, másrészt a magyar manufaktúráis hangszergyártás olyan legendái foglalkoztak már a második világháborút megelőző és az azt követő években is dobgyártással, mint Sternberg, Mogyorósi, Reményi, Stiglitz, Finkey, valamint Medveczky Antal és Dubán Dezső.

Az alakuló, kezdeti próbáikat tartó zenekarok dobosai gyakran összekötegetelt újságokat, faze-kakat, lábasokat és fedőket csépeltek fakanállal, amíg darabonként hozzájuthattak egy-egy igazi hangszerhez, mert a komplett dobfelszerelés mindig nagyon drága volt. A bizományi üzletekben és később a Triál boltjaiban megjelentek aztán az első márkás szerelések. Legkorábban az angol

Premier és annak olcsóbb típusa, a Beverley. Ezekhez az a néhány kiválasztott juthatott hozzá, akinek megfelelő ismeretiségi voltak. A magyar zenekarokban felbukkantak a fenti márkákon kívül az amerikai Ludwig, a Gretsch, a Rogers és a Slingerland mellett a Fibes dobjai is, de a német Sonor és a három japán csoda, a Pearl, a Yamaha és a Tama, valamint mutatóban pár darab francia Asba. (Ilyeneken dobolt minden magyar dobos professzora, atyamestere, Mr. Dob, Kovács Gyula, vagyis a Bolond Kovács is.)

Nagyobb problémát jelentettek a cintányérok. Igaz ugyan, hogy a keletnémet és a csehszlovák ipar készített és szállított is belőlük, de azok törtek, repedtek, csengtek-bongtak, csak éppen nem szóltak. A 17. században a törökországi örmény Zildjian család néhány alkímistája aranykészítés közben rátalált a réz-ön-ezüst ötvözetre, ami a cintányérgyártás alapanyaga. A családi recepttel az Egyesült Államokban alapították meg a világ máig legismertebb márkáját a svájci Paiste mellett (ez utóbbi alapítója Toomas Paiste észt hangszerész, aki Szentpétervárott a Cári Gárda zenekarában szolgált, leszármazottai Svájcban alapítottak cintányérgyárat.)

Kovács Gyula – aki a Paiste nemzetközi művészválogatottjának hazai képviselője volt – elmondása szerint az 1970-es években egy budapesti laboratóriumban vegyelemeztek a Paiste cintányérok ötvözetét, s bár azokat az összetevőket itthon is megmunkálták, a végeredmény egy rugalmatlan, hang nélküli, azonnal törő, rideg, használhatatlan fémdarab lett. A titok tehát máshol keresendő. Meg a lélek is, ami elengedhetetlenül szükséges ahhoz, ha valaki hangszerkészítésre adja a fejét.

Dobborként a hőskorban kifeszített állatbőröket alkalmaztak, majd megjelent a plasztik. A csehszlovák és a német bőrök repedtek, szakadtak, a kiváló minőséget kezdetben a Premier Everplay és a Ludwig Silver Dot, majd az amerikai Remo és Evans jelentették. Utóbbiak ritka kincseknek számítottak a hangszerboltokban.

Dobverőket Kiss Jenő faesztergyáros gyártott Budapesten a Hernád utcában, később elterjedtek a Csonka-féle verők is, amelyek elsősorban gyertyánfából készültek. Mikrofonállványként kezdetben acéllemezből lángvágóval kivágott korongok és az arra hegesztett csövek funkcionáltak. Azok az idők nem a dizájn mindenhatóságáról szóltak.

A szállítást a kezdetekben kéz a kézben módszerrel oldották meg a zenekarok tagjai és a segítők. Később a BKV menetrend szerinti járatait is igénybe vették, mert taxira nem futotta a gázsiból. Az első zenekari szállítóeszközöket leselejtezett taxik (például a Gesarol együttes Warsawa típusú lengyel személygépkocsija), majd a maszek zöldségesek kisbuszai (Barkas, Skoda, Volkswagen, Ford Transit) jelentették.

Az már egy későbbi történet, hogyan tehetett szert egy zenekar saját teherautóra.

Egyelőre legyen elég annyi, hogy a hőskor bandáinak felszerelése a fizika egyik alaptörvényének kifordításával is leírható: a zenekari cucc nem vész el, csak átalakul.

Rozsonits Tamás

Akárhogy is fáj, te is lehetsz sztár! – Kádári ifjúságpolitika az Ifiparkban

A Kádár-rendszerben az ifjúságpolitika új alapokra helyezkedett a Rákosi-rendszerhez képest. Ez összefüggött egyebek mellett azzal, hogy a kultúrpolitikában a „2T” (támogatás-tiltás) helyett a „3T” (támogatás-tűrés-tiltás) elve lett a mérvadó. Ennek következtében a fiatalokkal foglalkozó hivatalos pártállami állásfoglalások is megengedőbbek lettek, mivel megjelent az a nehezen körülhatárolható, mégis oly sokszor alkalmazott elv, amit a „tűrés” kategóriájának nevezett a kortárs hatalmi gépezet, de az utókor is ezt a terminus technicust használja. A kulturális alkotások háromféle megítélése már az uralmon lévő Magyar Szocialista Munkáspárt (MSZMP) korai szakaszában is megjelent, igaz, még nem expressis verbis formában. Az erről szóló művelődéspolitikai irányelveit 1958. július 25-én fogadta el – nyilvánvalóan a legfelsőbb vezető plénium, a Politikai Bizottság ajánlására és nyomására – az állampárt Központi Bizottsága,¹ amely már a nyitás politikáját alkalmazta a korábbi sarkos tiltás-támogatás meghatározás helyett. A dokumentumban a párt egyik legfontosabb vezető szerve szinte felmentve önmagát az esetleges későbbi kudarcok alól leszögezte, hogy a kulturális élet hozhat meglepetéseket a hatalom számára, mert ebben a szférában tarthat legtovább a szocialista viszonyok megteremtése. Azt tapasztalták ugyanis – és ebben igazuk volt –, hogy a művelődés szinte mindahány ágában a polgárságé volt a vezető szerep, emiatt minden más társadalmi réteggel szemben előnyre tett szert. Ezt különösen fájó lehetett konstatálni a minden téren vezető szerepre ítélt (kárhoztatott?) munkássággal kapcsolatban, ami persze ismételt kultúrharc meghirdetésére sarkallta a kommunista pártot.

A hatalom viszonylagos engedékenysége, illetve kétarcú kultúrpolitikája kimutatható az 1958-as művelődéspolitikai irányelvekből, amelyek sok esetben a Budai Ifjúsági Parkra is vonatkozhatnak. „Ha nincs párt- és állami irányítás, nincs szocialista kultúra sem [...]. A munkásosztály forradalmi pártja [...] megszabja a kulturális fejlődés fő vonalait, [...] a]z állami szervek pedig gondoskodnak az elvek gyakorlati megvalósításáról, a szervezeti feltételek biztosításáról, a rendelkezésre álló eszközök helyes felhasználásáról. De az állami szervek feladata a káros, negatív törekvések megfékezése, az ellenséges kísérletek megghiúsítása is. [...] Az irányítás módszereiben

¹ *A Magyar Szocialista Munkáspárt határozatai és dokumentumai 1956–1962.* Szerk.: Ságvári Ágnes–Vass Henrik. Budapest, 1973. Kossuth Kiadó, 243–271. o. (A továbbiakban: S. Á. –V. H. 1956–1962)

is figyelembe kell venni az egyes területek sajátosságait [...].² Ez egyértelműsítette, hogy a párt az 1956-os forradalom és szabadságharc leverését követően is mindenható maradt a kultúrában, így a könnyűzene területén is, de az operatív intézkedéseket sok esetben az állami szervekre bízta. A dokumentumban kifejezésre juttatták ugyanakkor, hogy fokozni szükséges a helyi kulturális szervek, valamint az intézmények önállóságát és felelősségét. Ebben a kijelentésben benne foglaltatott a kulturális élet relatív liberalizálódásán kívül az, hogy a pártnak egyelőre nem maradt elég ereje ahhoz, hogy minden apró ügygel foglalkozzék, emiatt ezeket a helyi tanácsokra – az Ifipark esetében a Fővárosi Tanács Közművelődési Főosztályára –, illetve a zenei szervekre testálta, amelyek így nem egy esetben felelős döntéseket hozhattak a rájuk bízott területen.

Az ifjúságpolitika 1956 utáni változása kidomborodott a Kommunista Ifjúsági Szövetség (KISZ) 1957. március 21-ei megalapításában is. Az MSZMP Ideiglenes Intéző Bizottságának (IIB) – amely szerv az 1957. júniusában létrehozott legfelsőbb vezető csúcsszervnek, a Politikai Bizottságnak volt a jogelődje – 1957. január 25-én tartott ülésén határoztak a KISZ megalapításáról, amelyhez a szovjet testvérszervezet, a Komszomol segítségét és tanácsait kérték. A magyar pártvezetők reálisan látták a helyzetet, miszerint ekkor még a fiatalok többsége messze nem állt a frissen kinevezett Kádár-bábkormány mellett, ezért volt szükség a KISZ pártállamot támogató tevékenységére. Ennek keretei között a könnyűzenei szórakozást meg lehetett szervezni. Az említett ülésen idősebb Földes László – a később a pártállam különböző szerveivel többször is összeütköző énekes, szövegíró Földes László Hobo apja – szólalt fel először az ifjúság szórakoztatása érdekében (ilyen típusú megnyilatkozás a Rákosi-rendszerben elképzelhetetlen lett volna). Meglátása szerint a KISZ-en

keresztül volna mód arra, hogy a rendszer megnyerje magának az ifjúságot.³ Ebből a felszólalásból nyomon követhető a teljes kádári politika, ami – lényegét tekintve – abban állt, hogy a rendszer elfogadásának fejében növelni kellett az állampolgárok komfortérzetét. Ennek keretébe illeszthető az az elképzelés, hogy a könnyűzene egyes alkotóit publicitáshoz segítsék, s ennek a gondolatmenetnek az egyik következménye lehetett a Budai Ifjúsági Park létrehozása is, amely mögött az a józan pártállami megfontolás állt, hogy amíg a fiatalok egyazon helyen szórakoznak, könnyebben lehet őket ellenőrizni. Az IIB döntését aztán tettek követték, és 1957. március 21-én megalakult a KISZ. Élére a keményvonalas kommunista politikus, Komócsin Zoltán került. Őt 1961–1964 között a szintén az MSZMP ortodox kommunistái között számon tartott Pullai Árpád követte, de sokkal nagyobb fellélegzést az ezután 1970-ig a KISZ Központi Bizottsága (KB) első titkári posztjára kerülő Méhes Lajos sem jelentett.

A KISZ KB rögtön megalakulása után fontosnak tartotta, hogy az ifjúságpolitikát konkrét intézményen keresztül irányíthassa, ezért már a kezdet kezdetétől lelkesen szorgalmazta az Ifipark megnyitását, amely a legnagyobb befogadóképességű, kifejezetten könnyűzenei szabadidéri színpad lett a kádári Magyarországon. A KISZ vezetése a Budai Ifjúsági Park létrehozásának feladatát fővárosi szervének, a KISZ Budapesti

Bizottságának osztotta le. A törekvést siker koronázta, az intézmény 1961. augusztus 20-án – ami akkor nem Szent István király, hanem a kommunista alkotmány ünnepe volt – megnyitotta kapuit az ifjúság előtt. Ez a sikertörténet a politikai hajlandóságon túl azon is múlt, hogy a kommunista eszméknek megfelelően a fiatalok kétkézi, fizikai munkaerejét is igénybe vették. Megkockáztatnunk, hogy ez a fajta munkamódszer – a pedagógia célon, nevezetesen a munkára nevelésen túlmenően – hagyhatott némi kívánnivalót maga után, hiszen a munka minőségét mégiscsak az építésügyi szakértőkre kellett volna bízni. De nem ez volt a legfontosabb probléma. A kezdeti időben ugyanis – mintegy tíz évig – az Ifipark csak részben jelenthetett egyet a szabadság érzetével a fiatalok számára. Ez egyrészt a zenekarok erős megrostálása, másrészt a viselkedésre és az öltözködésre vonatkozó rigorózus előírások miatt alakult így.

² S. Á.-V. H. 1956–1962, 269–270. o.

³ Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára (MNL OL) M-KS 288. f. 5/1957 12. ő. e. 6. o. (MSZMP KB IIB, majd PB iratai)

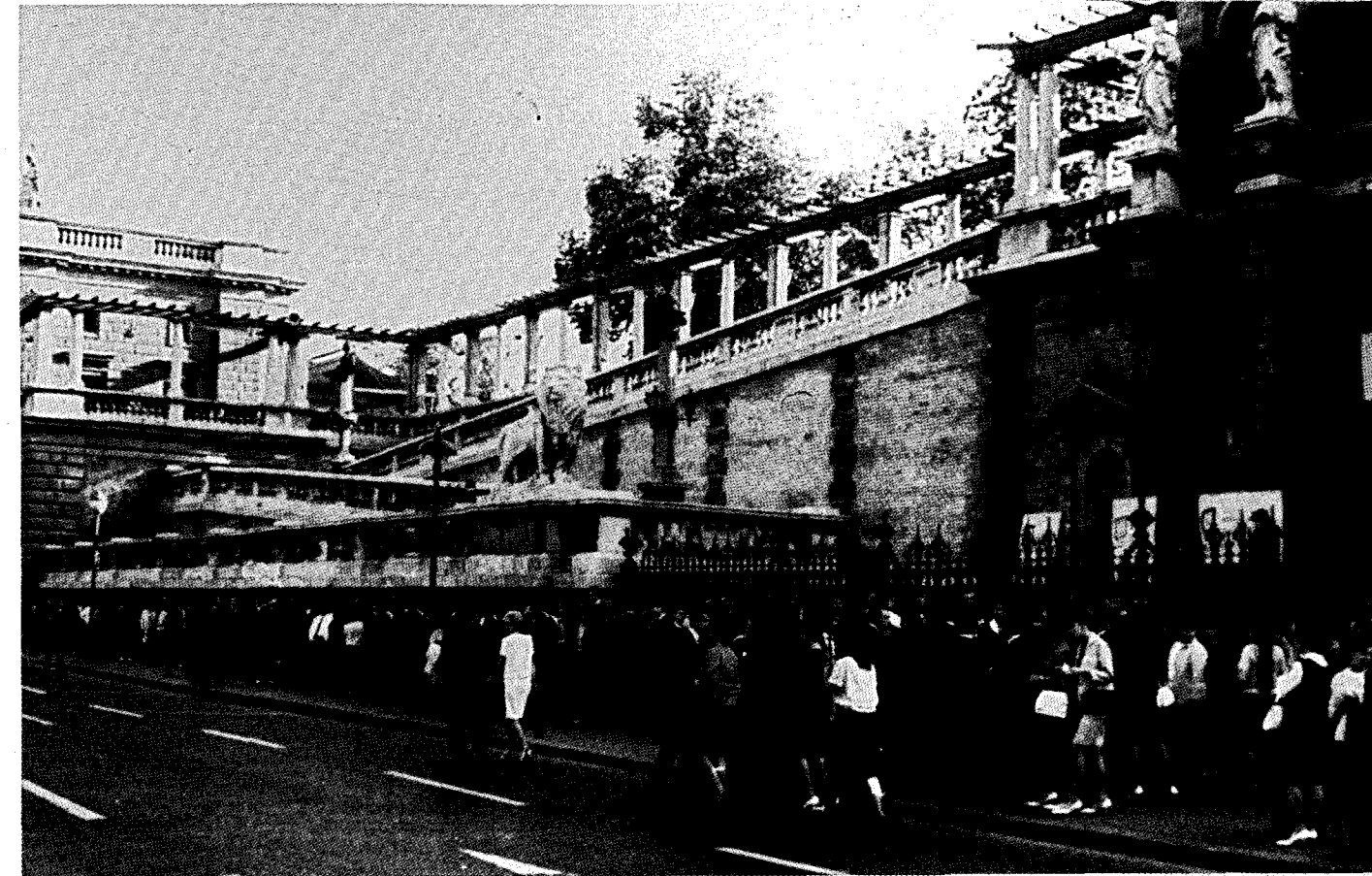
Utóbbi alátámasztására álljon itt a Budai Ifjúsági Park belépési szabályzata 1962-ből. „Tudnivalók a Budai Ifjúsági Park látogatásával kapcsolatban: belépés csak 18 éven felüli fiúk és 16 éven felüli lányok részére, nyakkendőben, világos ingben, zakóban. Vászonnadrágban a belépés tilos. Kitiltást eredményeznek a következő kihágások: ízléstelen táncolás, nem twist számra történő twistelés, egy lánnyal több fiú twistelése, fiúk egymás közti twistelése, és más, feltűnést keltő viselkedés.”⁴

Ezekből világosan látszik, hogy komoly – mai szemmel nézve irracionális – feltételeknek kellett megfelelniük a fiataloknak, hogy beléphessenek a korabeli könnyűzenei szcéná egyik legfontosabb szentélyébe, és még ha bejutottak is, erősen korlátozniuk kellett magukat, hogy bent is maradhassanak. Igaz, az „ízléstelen táncolás” meglehetősen nehezen kezelhető fogalom. Ezek a mára már szinte közmondásossá vált előírások azonban nemcsak a Budai Ifjúsági Parkra voltak jellemzőek, hanem mintegy dominóeffektusként végigszántottak az összes jelentős művelődési házban, a klubokon, és természetesen az Ifipark három „kistestvérén”, a kőbányai Csajkovszkij Ifjúsági Parkon, valamint a pesterzsébeti és a csepeli ifiparkokon is. A szigor persze a szocialista embereszménynek való megfelelési kényszerből fakadt, a KISZ égisze alatt működő Ifipark vezetőiben pedig – elsősorban Rajnák Lászlóban – erősen dolgozott a vágy, hogy eleget tegyenek a vélt vagy valós elvárásoknak. Az Ifipark hírhedt első emberének engedélye nélkül nem lehetett belépni a szórakozóhelyre. A kezdetektől 1974 februárjáig regnáló Rajnák, aki élsportolóból avanszált az Ifipark igazgatójává, keményen odaütött vagy odaütetett verőlegényeivel azokra, akik áthágták az intézmény – az idő előrehaladtával egyre anakronisztikusabbá váló – házi szabályzatát. Sőt sokszor még ez utóbbi dokumentumot is túlságosan tágan értelmezték a rendfenntartók, amikor például azért is hazaküldték valakit, mert sárfoltos volt a nadrágja.⁵

Lássuk, miben állt ez a bizonyos szocialista embereszmény a KISZ első embereinek meglátása szerint! Hogy a téma nem hagyta hidegen még a felsőbb pártállami vezetést sem, abból a tényből vehetjük biztosra, hogy a KISZ KB az MSZMP KB Tudományos és Kulturális Osztálynak (TKO) írt erről beszámolót 1963-ban. „Állandóan nő a fiatalok érdeklődése a modern táncművelés iránt. Népszerűek a társastánc tanfolyamok és -versenyek, egyre több társastánc klub alakul városban és falun egyaránt. A társastánc a legáltalánosabb szórakozási forma, amely elterjedtsége és nagy vonzóhatása miatt – egyenlőre (sic!) kihasználatlan – lehetőséget kínál a fiatalok esztétikai és erkölcsi nevelésére. A különböző tanfolyamok, versenyek és klubok helyes irányítása esetén a fiatalok nagy tömegeit vezethetjük el a szabadidő kulturált eltöltéséhez, a művelődéshez, az »Ifjúság a szocializmusért« mozgalomhoz. A tavaly kiadott útmutató alapján tovább kell folytatni a társastánc tanfolyamok és versenyek szervezését, a társastánc klubok létrehozását és az ott folyó élet gazdagítását. Az igényesség, az ízlés és a hozzáértés fejlesztésével kell küzdeni az ízléstelenség, az erotika, a ritmus túlhajtása ellen. Minden tánc szép és szórakoztató lehet, ha kulturált

⁴ Ilyen volt a Budai Ifjúsági Park = www.budapesti.eoldal.hu/cikkek/erdekessegek/ilyen-volt-a-budai-ifjusi-park.html. Utolsó letöltés: 2015. december 2.

⁵ Balázs Magdolna: Az Ifipark = Budapesti Negyed, 1994/1 = <http://epa.oszk.hu/00000/00003/00003/balazs.htm>. Utolsó letöltés: 2015. december 2.

mértéktartással, ízléssel táncolják.”⁶ Zárómondatainkban megjegyezték továbbá, hogy az „Ifjúság a szocializmusért” mozgalom egyik követelményét a KISZ-szervezetek társastáncrendezvényein való részvétellel teljesíthették a fiatalok, azaz még az egymás közötti érintkezés mozzanataiba is beleszólást kívánt a hatalom – és itt rögtön megtaláljuk a párhuzamot a fent már idézett Ifipark-szabályzat lényeges elemeivel.

Az MSZMP KB TKO más alkalommal is kinyilvánította véleményét a szórakoztatáspolitikáról. Az ezzel kapcsolatos teendőket már az Ifipark megnyitása előtt, 1958. december 3-án összefoglalták, ám a következő megállapítások a Kádár-rendszer egészére is vonatkoztathatók, különösen azok a részletek, amelyekben az ifjúság erkölcsére leselkedő veszélyekre hívták fel a figyelmet. Az idő előrehaladtával csak a különböző zenei műfajokat – dzsessz, rock and roll, progresszív rock, kemény rock, alternatív zene – kell behelyettesítenünk, és máris alkalmazhatók a

⁶ MNL OL M-KS 288. f. 33/1963 26. ó. e. 20–40. o. (Az MSZMP KB Tudományos és Kulturális Osztály iratai, 1957–1963)

következő alapelvek. „Szórakoztató zene nélkül nincs szórakozás; hozzá tartozik ez az élethez. Kell az operett, kell a tánczene. [...] Tánczenében mindenekelőtt a szövegek igényelnek gondos figyelmet, mert a kispolgári életérzés, a giccses érzelgősség ide nyomul be a legörömebb. A tartalmatlanság, betegesség, nihilizmus, cinizmus nem tűrhető meg dalszövegeinkben. Egészséges tartalmú, életörömet árasztó, jól énekelhető, gazdag, eleven ritmikájú táncdalokra van szükség. Itt is tanulmányozni kell a Szovjetunió példáját (mi is tettünk már erre biztató kísérleteket), ahol sok zeneszerző [...] dalt ír [...] a szocialista ember legkülönbözőbb érzelmi állapotairól. [...] [A]zt kell mintegy minimális célként kitűzni, hogy a szórakoztatás ízlést és erkölcsöt ne romboljon [...], ne gondoljuk, hogy [...] nem fertőzi [...] a szeméztzene az emberek, főleg a fiatalság ízlését és erkölcsét, egész tudatát. [...] [A] zenében semmiféle szükségünk sincs arra, hogy olyanfajta divatos irányzatoknak adjunk teret, melyekben a formai újítás csak az üres lelket vagy a művészi tehetlenséget, tartalmatlanságot leplezi.”⁷

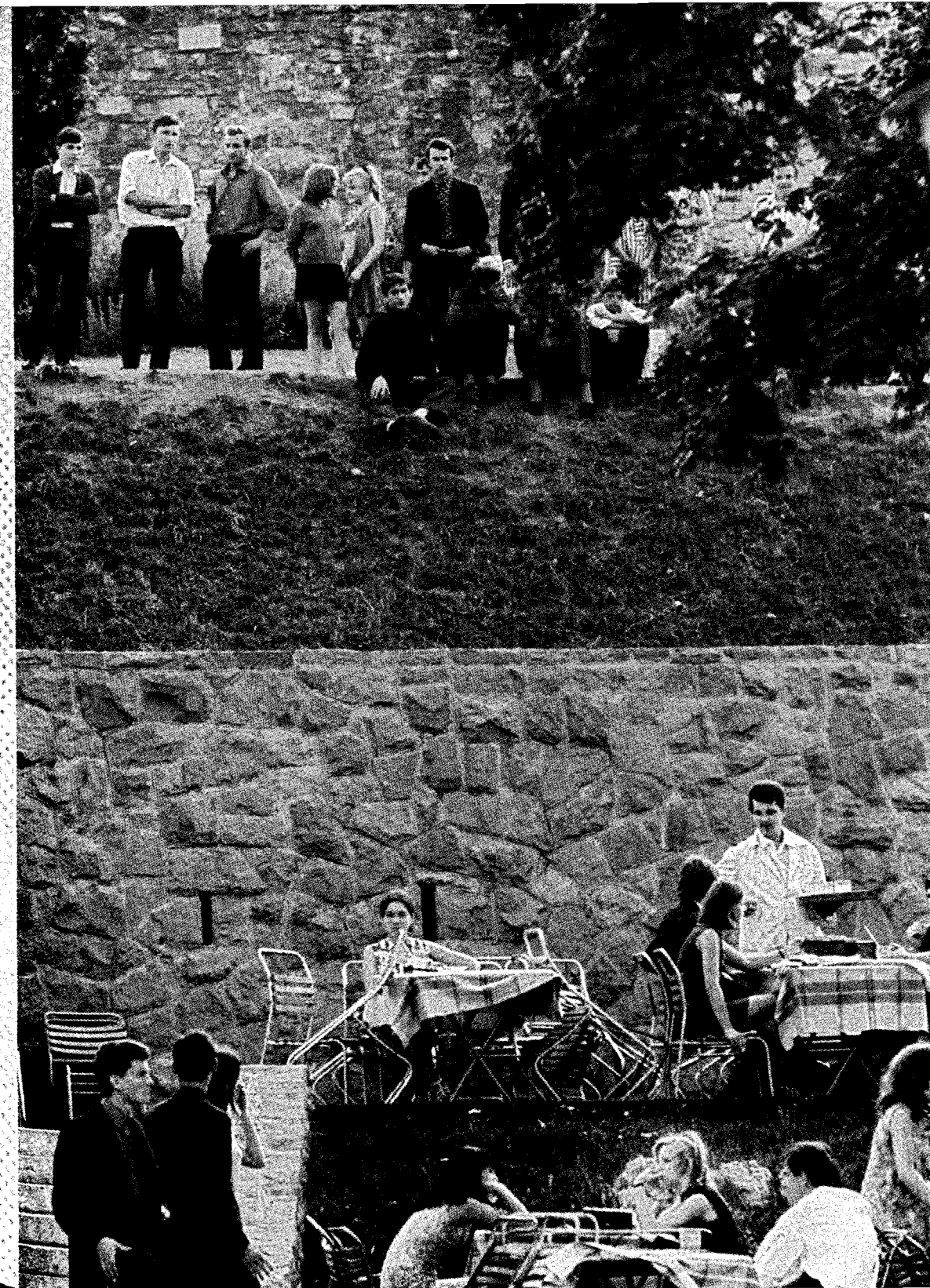
Az Ifiparkba az állampárti vezetés szerint a szocialista embereszménynek nem megfelelő fiatalok is mentek, akik nem vettek fel öltönyt és nyakkendőt, és a táncolási szokásaik sem fedték a Rajnák-féle elvárásokat. A színes, virágmintás ingű, hippilöltözetű ifjak közül néhánynak sikerült bejutnia a Parkba, erről azonban az állambiztonság is tudomást szerzett. Őket galeritagoknak állította be a Belügyminisztérium III. Főcsoportfőnöksége, és fennem hangoztatta, hogy ezeknek az elemeknek nem szabad engedményt tenni, és velük mihamarabb le kell számolni. A „Zavartkeltők” fedőnevű operatív dosszié például 1965. július 8-án, augusztus 23-án és augusztus 31-én adott információt az előírásoknak nem megfelelő hulgának megjelenéséről az Ifiparkban és a Metró klubban, valamint a háziulijaiokról is beszámolt. A könnyűzenével kísért összejöveteleket, amik után az Ifiparkba látogattak a fiatalok, így jellemezte: „[e]zek a találkozók [...] minden nap létrejönnek Franklák lakásán. [...] Legutóbb hat fiú [...], akik Elvis Presley és Beatles együttesek műsorát hallgatták. Ezután az általános mindig felmerülő téma a nemzetiszocialista és antiszemita kijelentések és ezek körüli eszmecsere folyik.”⁸ Komoly politikai vádak hangzottak el a jelentésben, amit a hálózat más tagjaitól szerzett információkkal ellenőriztek, mégsem történt a társasággal szemben operatív intézkedés. Az Ifipark történetét ettől függetlenül át- meg átszőtték az állambiztonsági jelentések, és a vezetők úgy emlékeznek, hogy a fellépő zenekarok koncertjeit fel kellett venniük, ami mindig az éppen ügyeletes műszak dolga volt. Nyilván az ellenőrzés szándéka állt e mögött a hatalom részéről, mert nemcsak azt szerették volna tudni, hogy melyik együttes milyen számokat játszott, hanem azt is, milyen összekötő szövegek hangoztak el két dal között. Az állambiztonság szakemberei bármikor meghallgathatták a felvételeket, amelyeket nagy – az utókor számára jelenleg egyelőre ismeretlen helyen lévő – szalagtekercseken őriztek.⁹

Az idők során a hatalomnak fontos lett, hogy törvény szintjén is foglalkozzon a fiatalokkal, amit már az a tény is indokolt, hogy a hetvenes évek elején a társadalom több mint felét a harminc éven aluliak tették ki. Ennek felismeréséből következően hozták meg 1971-ben az Ifjúsági törvényt,

⁷ MNL OL M-KS 288. f. 33/1958 1. ö. e. 254–278. o.

⁸ Állambiztonsági Szolgálatok Levéltára (ÁBTI) 3.1.5. O-12548 (Operatív dossziék).

⁹ Nádor Katalin, a Budai Ifjúsági Park utolsó igazgatóhelyettesének személyes közlése. 2015. november 11.

amelyben egyebek mellett a fiatalok szabadidejének kommunista szempontból tartalmas eltöltését is szorgalmazták, valamint azt, hogy az ifjúság „saját kulturális tevékenységének kifejlesztése által képes legyen tartalmas, színvonalas, szocialista életmódot kialakítani”. A kulturálódásnak tehát csakis a szocialista embertípusnak megfelelő változatát tartotta elfogadhatónak a hatalom, ugyanakkor igényelte, hogy az ifjúságnak legyenek saját kezdeményezései, elgondolásai önnön szórakoztatása felől. Ebbe mögöttes tartalomként a klubhálózat igénylése, illetve a beatmozgalom helyeslése is belefért, igaz, csak abban az esetben, ha azt a kommunizmus eszmeiségének szolgálatába állították. A Művelődésügyi Minisztérium általánosságban említést tett a zenei művekről is, mint amelyek eszközei lehettek a fiatalok szocialista eszmeiségű nevelésének. A törvény a helyi végrehajtó szervek, a tanácsok, valamint a társadalmi és tömegszervezetek – KISZ, szakszervezetek – feladatául róta ki, hogy a kulturálódás feltételei adassanak meg a fiataloknak, természetesen kizárólag a szocializmus eszméjének kritériumait szem előtt tartva.¹⁰ Ezen objektumok pártállami befolyásolásának ideológiai megalapozása a törvény VI. fejezetében figyelhető meg, ahol kijelen-

¹⁰ MNL OL XIX-4-o 113. d. 80830/1970 (Művelődésügyi Minisztérium Közművelődési Főosztály iratai).

tették: „[A] fiatalok szabadidejének hasznos felhasználásához – különösen művelődéséhez, szórakozásához [...] – szükséges feltételeket az állami szervek, a szervezetek, valamint a társadalmi szervezetek együttes, céltudatos tevékenységével kell megteremteni, illetőleg továbbfejleszteni.”¹¹ Ez egyúttal felhatalmazta az állami felügyeletet, hogy beleszólhasson a különböző kulturális intézmények ifjúságpolitikájába, ezen keresztül a könnyűzenei életébe is.

Az ifjúságról szóló törvény részletes indoklása kiemelte, hogy a fiataloknak szabadidejüket többek között kulturált szórakozással ildomos eltölteniük, valamint a kultúrának aktív, alkotó közreműködőivé kell válniuk. Ez utóbbit akár a szocialista államhoz alkalmazkodni tudó beatgyűttek alapítására való felszólításnak is értelmezhetnénk. A törvény végrehajtásáról szóló kormányhatározat megerősítette, hogy a közművelődési intézmények, az írott sajtó, a rádió, a televízió és a színházak feladata többek között a fiatalok szocialista nevelése, ízlésformálása volt. Ezeket az elveket kellett megvalósítania a szórakozóhelyeknek, amelyek zavartalan működését az államnak elő kellett segítenie. A közvélemény meggyőződéses baloldali beállítottságú része viszont túlzott reményeket táplált az Ifjúsági törvénnyel kapcsolatban, amire Horváth István KISZ KB első titkár világított rá a törvény vitájában. Ilyen szélsőséges felfogás volt, miszerint „[v]égre megnyírják a hosszúhajúakat!”,¹² holott erről szó sem volt a hatalom képviselője szerint. Sőt, éppen ellenkezőleg, ekkortájt fogadták el a farmer viselését és a fiúk hosszú sörényét is.¹³

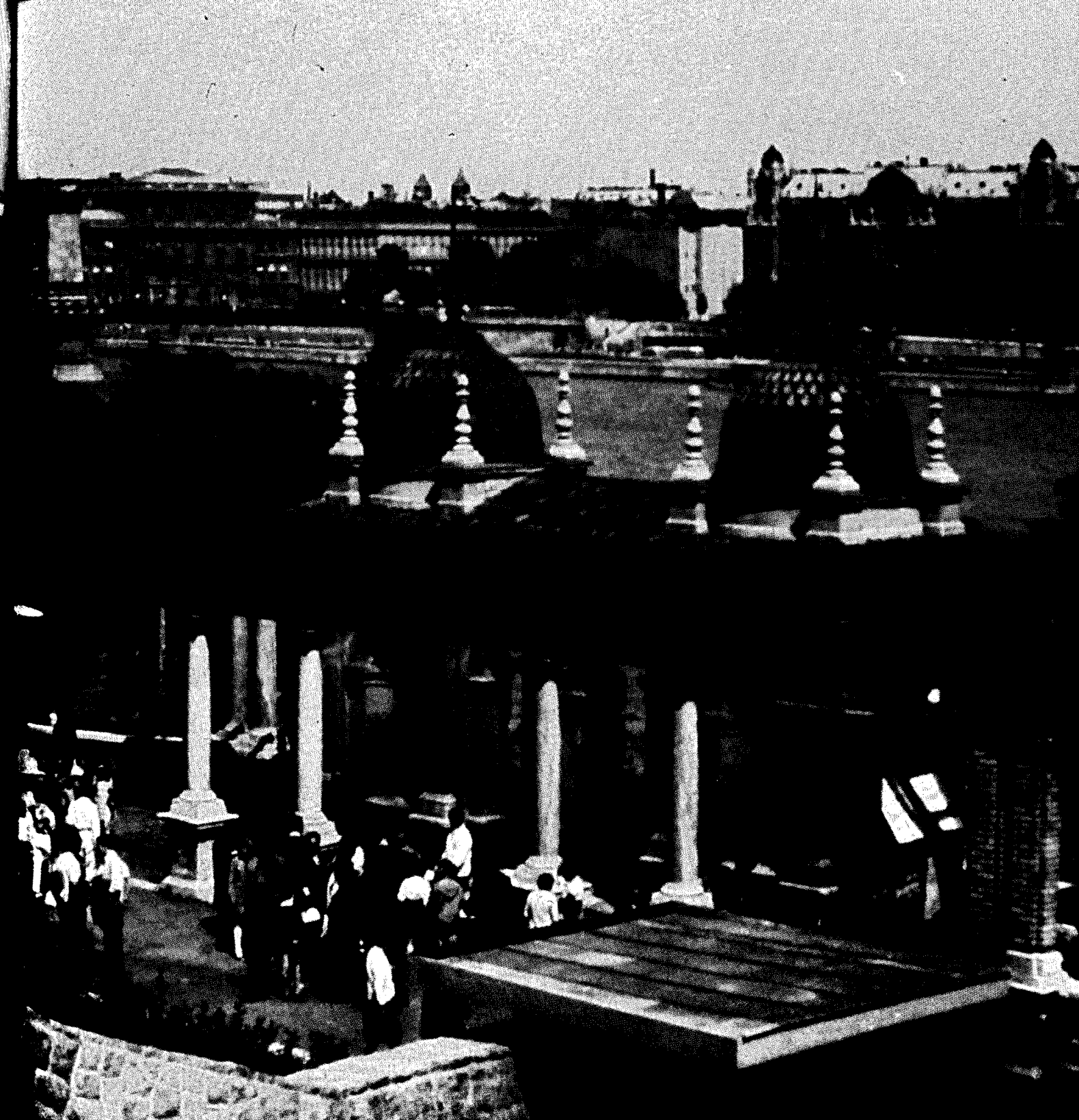
A pártállami apparátus szoros felügyelete ellenére öröndetes volt a tinédzserek számára, hogy populáris zenére szórakozhattak, táncolhattak az Ifiparkban, még akkor is, ha ezen tevékenységüket – ahogyan azt a fentiekből láthattuk – jócskán keretek közé szorították. Az Ifipark a hatvanas-hetvenes években a fiatal generációk számára nemcsak szórakozási, de találkozási helyé is kinőtte magát, s emiatt szociológiai szempontból is érdemes vizsgálni az intézmény működését. Az akkori fiatalokat természetesen ma már nosztalgiával tölti el, ha eszükbe jutnak az itteni koncertek, szerelmek és barátságok, és talán bele sem gondolnak, milyen kultúrpolitikai háttérrel jött létre, illetve működött az általuk olyannyira szeretett Budai Ifjúsági Park, ahol a Generál együttes talán elhitette velük, hogy *Te is lehetsz sztár*. A következő nemzedék aztán a Piramissal már azt énekelhette, hogy „Akárhogy is fáj, Piramis a sztár”, míg végül a „Fekete bárányok” egyik prominense, a Hobo Blues Band következőképpen gyúrta össze az előbbieket: „Akárhogy is fáj, te is lehetsz sztár”. A közönség pedig együtt dalolta kedvenceivel a kissé áltató szavakat, nem törődve azzal, hogy mekkora azok igazságtartalma, s ettől is vált széppé emlékezetükben dicső ifjúkoruk az Ifiparkban.

Csatári Bence

¹¹ MNL OL XIX-4-o 113. d. 80830/1970.

¹² Ezt megelőzően szinte két részre szakadt a társadalom a fiúk hajviselete kapcsán. Illés Lajost saját elmondása szerint még az autóbuszon is tetteleg bántalmazták hosszú haja miatt. Sebők János: *Rock a vasfüggöny mögött*. Budapest, 2002, GM és társai Kiadó, 105. o.

¹³ *Törvény az ifjúságról*. Budapest, 1971, Országos Ifjúságpolitikai és Oktatási Tanács Ifjúságpolitikai Titkarsága, 3–59. o.

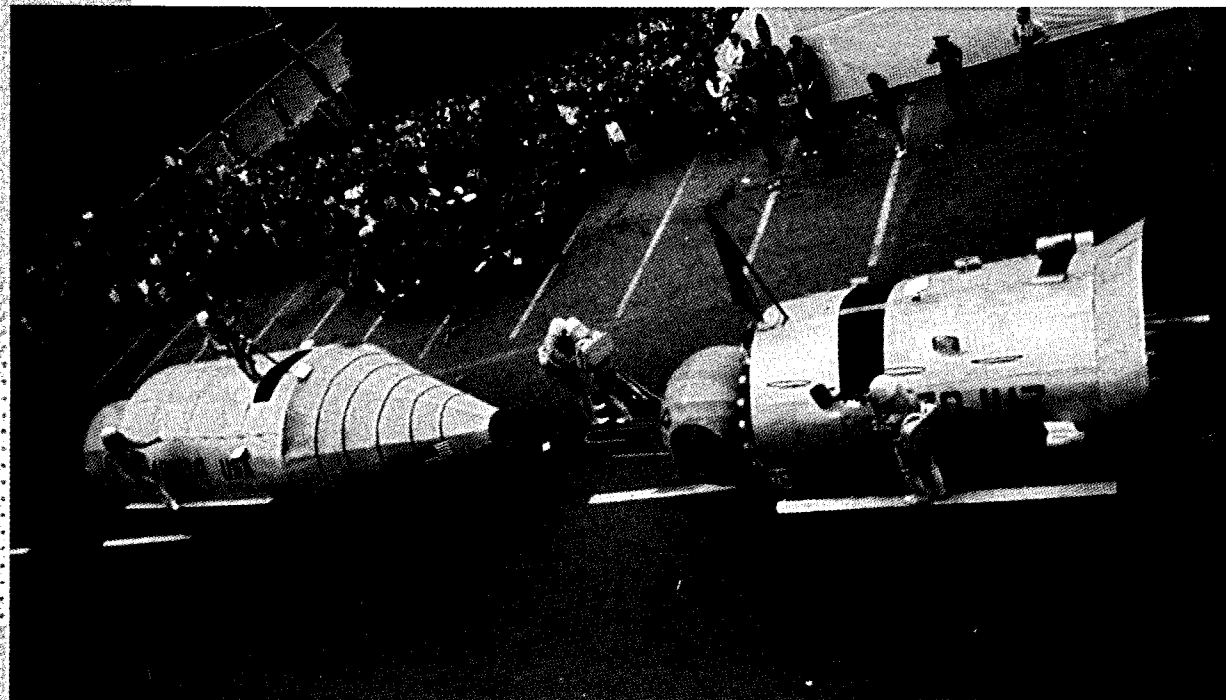

1961 az irodalomban, zenében, politikában...

1961. január 20-án, a hidegháború leghidegebb periódusában, amikor a fegyverkezési verseny kozmikus dimenziókat kapott, John Fitzgerald Kennedy lett az USA elnöke. Április 12-én Jurij Gagarin a Vosztok-1 űrhajó fedélzetén végrehajtotta az első emberes űrrepülést, míg az amerikaiak Hamot, a csimpánzt küldték az űrbe. Április 17-20-án sikertelenül végződött a kubai emigránsok partraszállási kísérlete a Disznó-öbölben, továbbra is Fidel Castro maradt Kuba ura.

Itthon február 24-én Nagy Imre, Maléter Pál és Gimes Miklós földi maradványait átvitték a 301-es parcellába, majd a Magyar Katolikus Püspöki Kar elítélte a letartóztatott papok „államelenes bűncselekményeit”.

A kubai válság mellett a hidegháborús jéghegy csúcsa a berlini fal építésének augusztus 13-ai kezdete. Erre többek között azért volt szükség, mert csak húsvétkor 5200-an menekültek az NDK-ból Nyugat-Berlinbe. Április 11-én megkezdődött Adolf Eichmann pere, április 12-én Sarkadi Imre

Kossuth-díjas író kizuhant Kondor Béla Munkácsy-díjas festőművész lakásának emeleti ablakából, máig nem tisztázott körülmények között. Fidel Castro pedig bejelentette, hogy Kubában szocialista forradalom zajlik.

1961-ben megjelent a játékpiacon Barbie játék baba párja, Ken. Ez év májusában lépett először színpadra Luciano Pavarotti. A *Bohémélet* Rodolfóját énekelte. Ugyanebben a hónapban meghalt Gary Cooper színész és férfiidol.

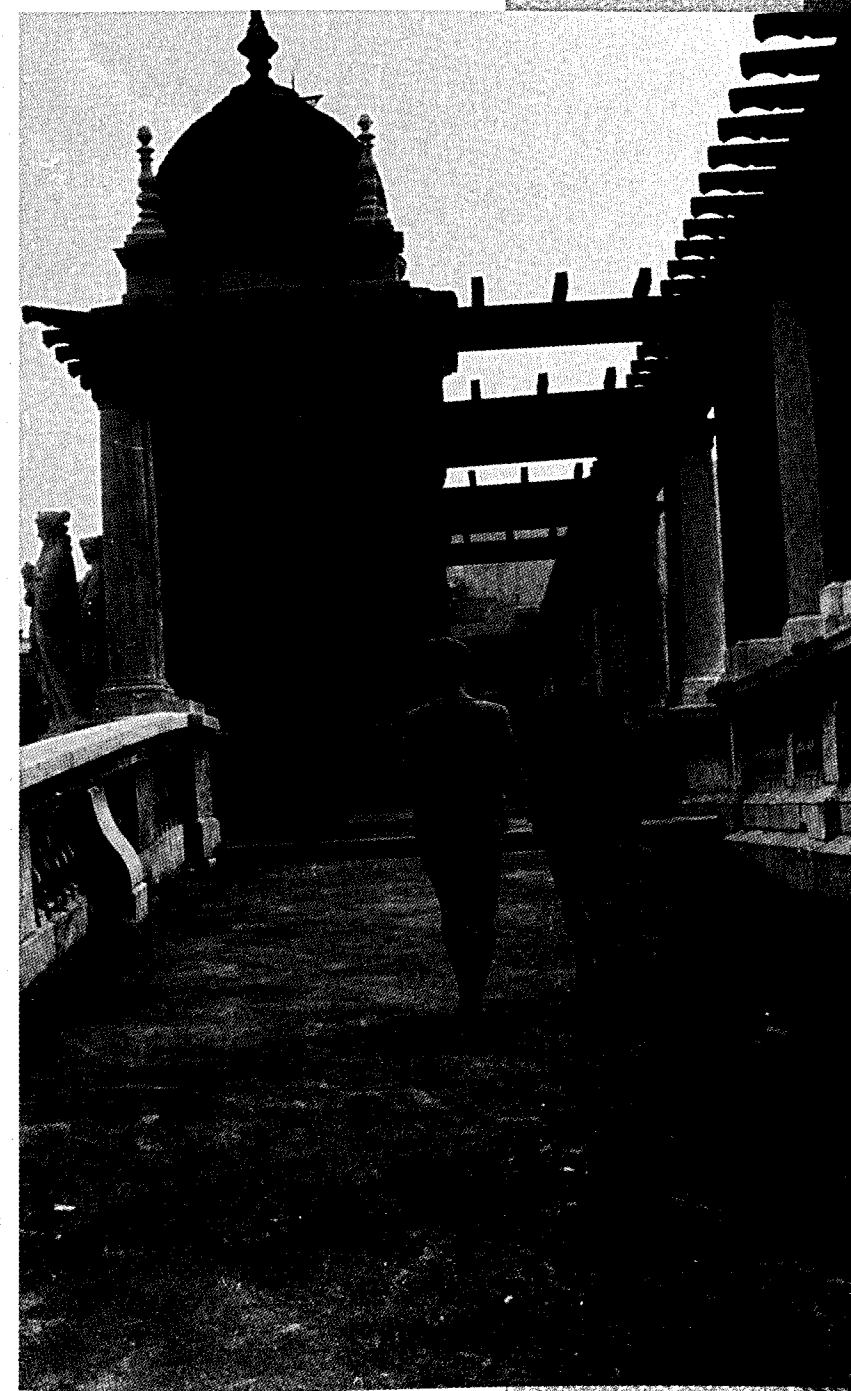
Augusztus 26-án – hat nappal azután, hogy megnyílt a Budai Ifjúsági Park – az 1956-os forradalmat követő megtorlás részeként kivégzik a szervezkedés vezetésének vádjával halálra ítélt Nickelsburg László műszerészt. Október 31-én Sztálin holttestét elviszik a Lenin-mauzóleumból.

Hatvanegyben a Beatles először lép fel a liverpooli Cavern klubban, míg Oskar Kokoschkát Bécs díszpolgárává avatják. Ebben az évben mutatják be az *Alba Regia* című magyar-szovjet filmet Tatjana Szamojlova és Gábor Miklós főszereplésével. Peter Benenson angol ügyvéd cikket ír *Elveszett foglyok* címmel, ami után megalakul az Amnesty International. Júniusban olasz régészek Izraelben megtalálják „Pilátus kövét”, az egyetlen ismert feliratot Pontius Pilatus nevével. Július 2-án öngyilkos lesz Ernest Hemingway, rá egy hónapra és egy napra pedig meghal Tildy Zoltán egykori köztársasági elnök.

1961 novemberében megjelenik a Beach Boys első kislemeze, a *Surfin'*, Magyarországon bemutatják Fábri Zoltán *Két félidő a pokolban* című filmjét, lezuhan egy Malév-gép Zuglóban (húsz utas, a személyzet négy tagja és három járókelő meghal), Sztálingrád neve pedig újra Volgográd lesz. December 15-én halálra ítélik Eichmann, XXIII. János pápa pedig összehívja a II. vatikáni zsinatot.

Ó, igen, 1961. augusztus 20-án megnyílik a Budai Ifjúsági Park.

Poós Zoltán

„Lázban égő nemzedékek” – az Ifipark korszakai

A Park története az egykori „ifjúsági sajtó” szerint öt nagy korszakra osztható. 1961-től 1965-ig tart az „ártatlanság kora”, a táncdalok és bártalan rock and roll figurázások ideje, az 1966 és 1969 közötti időszak az „első aranykor”, a magyar nyelvű beat uralomra jutásának és a külvárosi underground térhódításának büszke ideje. Az 1970-től 1976-ig tartó időszak a *Sajtból van a Hold* naiv táncestjeinek kora, amikor nem csak a Bergendy hozza a bálozós hangulatot, az Ifipark vezetősége szüreti bálokkal is meg akarja mutatni, mit jelent a kulturált és tartalmas szórakoztatás.

1977 és 1980 között a „második aranykor” időszaka jött el. Akkoriban ténylegesen tetőzött az ifjúsági probléma, a csövesjelenség pedig azt mutatja meg: a „lázban égő nemzedék” mindennél többre értékeli a szabadságot és néhány jól eltalált kökemény akkordot. Aztán amikor 1980. május 27-én leomlott a lépcsőfeljáró körkörös, és megsebesített néhány fiatalt, a Park egy évre bezárt. Az 1981-es újranyitáskor nem lehetett nem észrevenni az ifjúsági lapok tehetségkutató versenyein feltűnt zenekarok demonstratív jelenlétét, de ebből nem következik az, hogy elkezdődött volna a magyar újhullám nagy korszaka. Mert az újhullám mindig is periferikus jelenség volt Magyarországon, a Park továbbra is a P.Mobilra, a Hobo Blues Bandre és a Vikidállal kiegészült P. Boxra telt meg.

Az 1981 tavaszától 1984. szeptember 23-áig tartó időszakra tehát a műfajok békés egymás mellett élése volt a jellemző inkább.

Azt, hogy 1981-ben már „nem divat a kemény rock”, jórészt a Hanglemezgyár vágyait megfogalmazó úgynevezett ifjúsági sajtó mantrázta, mert Erdős Péternek, Bors Jenőnek és Wilpert Imrének érdekében állt, hogy lejárassák a hatalmas tömegeket mozgató műfajt. Kétségtelen, hogy „ideje volt” már a váltásnak, ha a magyar pop fel akarta venni a Nyugat ritmusát, de az is igaz, hogy az ifjúsági sajtó kiszolgálta a Hanglemezgyár és a KISZ KB ifjúságpolitikai érdekeit is.

Fontos megjegyezni, hogy a könnyűzenében sosem voltak élesek a korszakhatárok, így nem jelenthetjük ki, hogy 1970 körül „válságba került a pop”, hiszen a Beatles feloszlása nincs összefüggésben azzal, hogy hányan jártak ez idő tájt az Illés koncertjeire.

És ha 1972-ben mély válságban lett volna a magyar rock and roll, akkor a Taurus a Parkban tartott bemutatkozó koncertjén nem sok ezer néző előtt lépett volna fel, és nem abban az időben jelent volna meg az Illés talán legjobb lemeze, az *Add a kezéd!*, de ebben a „langyos tő” korszakban publikálta a Sirius *Az ördög álarcosbálja* című albumát, és az LGT a *Bummm!*-ot. Mindhárom lemez rajta van a képzeletbeli „minden idők legjobb magyar lemezei” listán. Az egykori „ifjúsági sajtó” által kreált korszakhatárok tehát inkább tendenciákat mutatnak, mintsem éles határvonalakat.

Poós Zoltán

Áradt a rocki!

1960. május 1. fontos dátum az életemben. Akkor jöttem fel Pécsről Budapestre „szerencsét próbálni”. Felvételiztem az ELTE-re, enyém volt a világ. A fiatalság, a szerelem, a nagy tervek ideje.

Unokanővérem olyan világot ismertetett meg velem, amely minden képzeletemet felülmúlta. Minden hétvégén táncolni mentünk, hol a Várba, a műszakisok kollégiumába, hol a Szentkirályi utcába, egy bérház első emeletén lévő, Erzsike nevű helyre.

A Várban akkor kezdte bontogatni szárnyait a Metró, az Illés és az Omega, hosszú hajjal, rendhagyó dallamokkal és szövegekkel, melyek a hatalom érdeklődését is felkeltették. Bő, háziszőttés (és meglehetősen rövid) szoknyában, kőkeményre vasalt alszoknyában, túsarkú papucsban, széles gumiövvvel összefogott blúzzal és kis kendőcskével a nyakamban ráztam a lófarkamat. A fiúk vastag gumitalpú cipőben, Elvis-frizurával lassan áttértek a bugi-vugiról az igazi rock and rollra. DJ-k még nem voltak, élő zenére táncoltunk.

Aztán 1961-ben állandó helyet kaptak az együttesek az Ifjúsági Parkban. Csoportokba verődve özlönlöttünk ide. Sikk volt a bulikon részt venni, már nyitáskor a bejáratnál toporogni. Hogy beengedjenek, megpróbáltunk megfelelni az öltözködési követelményeknek. Mert azok aztán voltak. Öltöny és nyakkendő nélkül a fiúk a Park közelébe sem mehettek, a szerencsésebbek, akiknek farmerjük volt (kuriózum!), kint rekedtek a Nagyfa alatt, ahová elhallatszott még a muzsika. Kezdett divatba jönni a csónadrág, ami a vagányság első számú meghatározója lett.

Áradt a rocki, bár eleinte a konszolidáltabb slágerek mentek. Sárosi Katalin, Németh Lehel, Kovács Erzszi, Ambrus Kyri és Koós. Toldy Máriával együtt énekeltem a mindkettőnk számára aktuális slágert, a *Húszéves vagyok* című dalt.

Parizeres zsemlén és langyos sörön kívül nem lehetett mást fogyasztani, a fiúk különböző fufanggal rejtették az öltönyük zsebébe és bélésébe a laposüvegeket, amit „célzózíznek” hívtunk. Minden tiltást kijátszottunk, a fiúk zsebre vágták a nyakkendőjüket, mi pedig térd fölé gumiztuk a szoknyánkat.

1963-ban aztán férjhez mentem. Utána el-eljárogattunk még a Parkba, ahol egyre inkább ellaposodott a színvonal. Aztán jöttek a gyermekeim, az Ifipark pedig szép emlék maradt csupán.

Mericskainé Csery Márta

Amikor önmagától akarták megvédeni az ifjúságot

A Kádár-rendszerben az ifjúságvédelem szlogenje alatt sokféle retorziót követtek el a fiatalok ellen, a legelemibb emberi jogokat is kétségbe vonva. A koncertek előtt a szigorú rendőri ellenőrzések során még arra is rákérdezhettek, mennyi pénz van a srácoknál, és azt mire akarják költeni – ez alól sokszor az Ifipark sem volt kivétel.

A pártállami diktatúra a szocialista erkölcsre hivatkozva ugyanis mindig megtárlalta a módját annak, hogy móresre tanítsa az ifjabb generációkat. Hol veréssel, ha valaki „rosszul táncol”, hol csak egyszerű alkoholtilalommal, hol pedig a kedvencek betiltásával. A hatalom eleinte rendszerint félt a könnyűzene új, az ifjúságra elemetáris erővel ható irányzataitól, mert attól tartott, hogy ha nem ő gyűjti egybe a tömegeket, akkor abból csak baj (még ha nem is '56-os mértékű) lehet. Aztán szépen lassan – amikor meggyőződtek arról, hogy már a Szovjetunióban

is megszűntek az aggályok egy-egy adott zenei irányzat irányában – próbálták a maguk céljaira felhasználni az új zenéket. A Kommunista Ifjúsági Szövetség (KISZ) a legnépszerűbb hazai együtteseket hívta meg az 1976-tól minden évben megrendezett szolidaritási rockfesztiválokra. Attól tartottak, hogy ha őket nem léptetik színpadra, a kutya sem fog elmenni ezekre az egyébként a zene nélkül tényleg dögunalmas simli-show-kra.

Éppen a Budai Ifjúsági Park megnyitásának évében, 1961-ben a fővárosi pártbizottság az ifjúság szórakozási és kulturálódási szokásairól tanácskozott. Többek között Kelen Béla pártbizottsági titkár – az Esti Hírlap későbbi főszerkesztője – és Nagy Richárd, a KISZ budapesti titkára, későbbi tévéelnök elemezte a korabeli helyzetet. Az akkori állapotok javítására is tettek javaslatokat. Kelen Béla a táncolás problematikájára is rátért:

„Minden kulturális otthonban van kido-bóember. Ha valaki rosszul táncol [sic!], figyelmeztetik, és kidobják. De olyan táncbemutatók, táncversenyek, amelyek ízlésre nevelnek, bizony ritkán fordulnak elő. És ezt is elő kellene segíteni, mert nem lehet haragudni a fiatalságra, amikor a modern városi életnek megfelelően modern zenére, jazzre táncol.”

A KISZ képviselőjében Nagy Richárd a megengedőbb álláspontot képviselte. A mai kor emberének talán kissé furcsa, milyen nagy jelentőséget tulajdonítottak a külsősé-

geknek, és az is érdekes, hogy ebből a szövegből kiderül: a hatalom bevallotta a könnyebb és hatékonyabb ellenőrzés érdekében hozta létre az Ifiparkot:

„[...] a KISZ fellépett a huligánkodással szemben, mert megjelent egy olyan jelenség, hogy nagyon sok helyen a fiatalok irányában felvetik, hogy ez indexes tánc, ez indexes zene, ez indexes ruha. Véleményünk szerint a pártnak nincs indexes tánc, a párt által meghatározva csak »indexes« magatartás lehet, tehát ízléstelen magatartás, mert rock and rollt is lehet ízlésesen táncolni és tangóval is lehet botrányt okozni.

[...] Véleményem szerint akármilyen zenét előadhatnak, csak azon múlik a dolog, hogy arra a zenére lehet botrányosan és nagyon nyugodtan táncolni. Mielőtt a Fővárosi Tanácssal együttműködve, a Budapesti Pártbizottság segítségével meg nem kaptuk az ifjúság művelődési parkját a vároldalban, azelőtt nem volt nekünk egy tömeges tánchelyünk. Most van. Szeptemberben huszonnégyezer fiatal volt ott, s a huszonnégyezer fiatal között összesen hét pofon csattant el. (Derűtség.) Tessék elképzelni, a megelőző időszakban, amikor különböző mulatókba jártak, amikor ellenőrzés nélkül táncoltak, hány pofon csattant! Most délután 5-től 11-ig a fiatalok táncolhattak, ízlésesen, jól szórakozhattak, és nem volt semmi baj.

[...] A jó szórakozáshoz egyáltalán nem kötelező a fiataloknak lerészegedniök, ízléstelenül viselkedniök, szórakozni, táncolni lehet ízlésesen, hiszen a szórakozás nem a rumnál kezdődik. Lehet sörrel is kezdeni. (Derűtség.)”

Csatári Bence

Rajnák László pofonjai

*„Egy Rajnák nevű klubvezető
vigyázott ránk, amíg
Mambó magnón szólt a dal.”
(Cseh Tamás)*

„Képzeljünk el egy 166 centiméter, tehát mérsékelt magasságú, ám 94 kilogramm testsúlyú, 40 éves férfiút, akinek a legutolsó divat szerint őszülő haja, vastag szarukeretes szemüvege, hevesen lángoló lelkesedése, a naivsáig jószágos lelke és a rendőrségi szabványnak megfelelő gumibotja van” – Magyar Ifjúság 1969. június 20-ai száma.

Amikor kinevezték a Budai Ifjúsági Park élére, Rajnák László (1929–1983) nemcsak jó elvtársnak, de már tapasztalt klubvezetőnek is számított, nem utolsósorban pedig remek atlétának. Rajnák ugyanis eredetileg birkózó volt, később pedig az Óbudai Hajógyár birkózóedzője. Az 1950-es években az Óbudai Hajógyár Ifjúsági Bizottságának megbízásából hozott létre klubot a Mókus utcában, amely ismert jampectanyává vált. 1958-ban innen emelték ki, s tették KISZ-káderré, hogy aztán a hetvenes évek közepén ismét a szőnyeg szélére állítsák.

A Parknak megnyitásától kezdve egészen 1974-ig ő volt a vezetője. A fiatalok kulturált szórakoztatója, ha kellett, érvelt, kiabált és ütött. Így vigyázta a kultúrát. „Először megverni, aztán megnyerni!” – ezt az elvet követte, akár az egész, korai kádári pártvezetés a hazai fiatalok megrendezése kapcsán.

A hosszú hajú fiúkat és a farmert viselőket Rajnák be sem engedte a Parkba. Ha valakinek mégis sikerült farosban bejutni, azt – Komár László visszaemlékezése szerint – elkapták, az irodába vitték, és alaposan elagyabugyálták a kulturált szórakozás kerubjai.

„Este pedig... Nos, igen, az első években itt is egymást érték a verekedések, s bizony a rend fenntartására kijelölt ifjúgárdisták gyorsan elszelleltek, s ha 20-30 marcona legény elkezdte dobálni a sörösuvegeket, olyankor Rajnák lépett közbe, legendás pofonokkal csillapította az elszabaduló indulatokat” – olvassuk az Ifipark bezárásakor megjelent emlékkönyvben.

Az igazgató jókora átszállókat osztott tehát a renitenseknek, így tesékelte ki a Parkból a szocialista erkölcsnek nem megfelelően viselkedő vagy öltözködő látogatókat. Fegyelemsértésnek számított az is, ha egy fiú nyakkendő nélkül jelent meg vagy ha egy lány túl rövid szoknyában ment szórakozni. A szigorú szabályzat értelmében az sem volt tolerálható, ha a fiatalok jampec módon táncoltak, esetleg vadul viszteltek. Ha rendbontás történt, Rajnák se szó, se beszéd, leállította a zenekarokat is.

1971-ben ifj. Rajk Lászlót (az 1949-ben koncepciós perben kivégzett belügyminiszter fiát) párizsi ösztöndíjas barátaival együtt ugyancsak helybenhagyták a Parkban. A városi legenda szerint ezt követően maga Kádár János „szólt le” Rajnák elvtársnak, hogy „ne bántás szegény Lacikát, van neki elég baja amúgy is”.

Rajnák alakja egy nemzedék számára lett fogalom. Cseh Tamás és Bereményi Géza dalt írt róla, sőt a Megáll az idő ellenszenves igazgató szereplője is róla kapta nevét, de szerepel Koltay Gábor Volt egyszer egy Ifipark című, 1984-es filmjében is.

Neki is kijutott. Velencefürdőn emeletes villája volt. 1974-ben aztán őrizetbe vették sikkasztás miatt és leváltották. Hat évet ült. A büntetés letöltése után Velencén élt, és kőművesként dolgozott. Vajon az Ifipark ledőlt kőkorlátját vissza tudta-e volna építeni?

(Forrás: Csatári Bence: Az ész a fontos, nem a haj)

Tóth Eszter Zsófia

Mesesajt – Bergendy

A hatvanas évek 1973-ig tartott. Akkor oszlott fel az Illés, akkor fulladt botrányba a „magyar Woodstock”, vagyis a miskolci rockfesztivál, majd eljött a Middle of the Road korszaka. Az ifjúság újra táncolni akart, a Holdat bámulni, amely abban az időben sajtóból volt. A létező szocializmusban leginkább a Mese sajtra emlékeztetett.

A hetvenes évek közepén ezek táncolták a Bergendy funk-popjára a Budai Ifjúsági Park parkettjén, miközben ki sem láttunk az 1973-as olajválságból.

A Bergendy komolyan vette, hogy a pop szabadidős tevékenység, a napfényes funkot, a mustársárga és püspöklila palástokat részesítették előnyben. Demjén Rózi azonban – akit Bergendy Pista kapart ki az undergroundból – imádta a szadomazós bőrszerkókat is.

A Bergendy a magyar pop történet egyik legrégebbi zenekara, az ötvenes évek végén alakultak a Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetemen. Ebben az időben jórészt dzsessz-szterndeket játszottak, de 1962-től mint a Budai Ifjúsági Park rezidens zenekara már populárisabb dalokkal is előálltak, majd Oroszlán György csatlakozásával afféle kelet-európai beatintézmény vált belőlük. A kezdet kezdetén a Bergendy néha egy kis dixivel, rock and roll betéttel indította be a közönséget. Ők voltak a magyarországi beat első népművelői. A híres 1962-es zenei párbajnak – amit az Omega ellenében nyertek meg – az lett a jutalma, hogy a Bergendy játszhatott a „téli Ifiparkban”, a Bajcsy-Alkotmány sarkán működő Dáliában, a magyar dzsessz egyik kulcsfontosságú helyén. Aztán pedig négy éven át a Bergendy lett a Park rezidens zenekara, a brit és amerikai trendeket az ő stílusgyakorlataiknak köszönhetően ismerték meg a fiatalok.

Amikor a beatkorszak kifáradt, váltani akartak, mígnem Bergendy Pista lecsapott Demjén Rózsi-ra, aki pont olyan muzikális volt, mint a többi tag, pont olyan extrém fazon, mint Pista, és neki köszönhetően a már akkor is öregfiúknak tűnő banda fiatalos lendületet kapott.

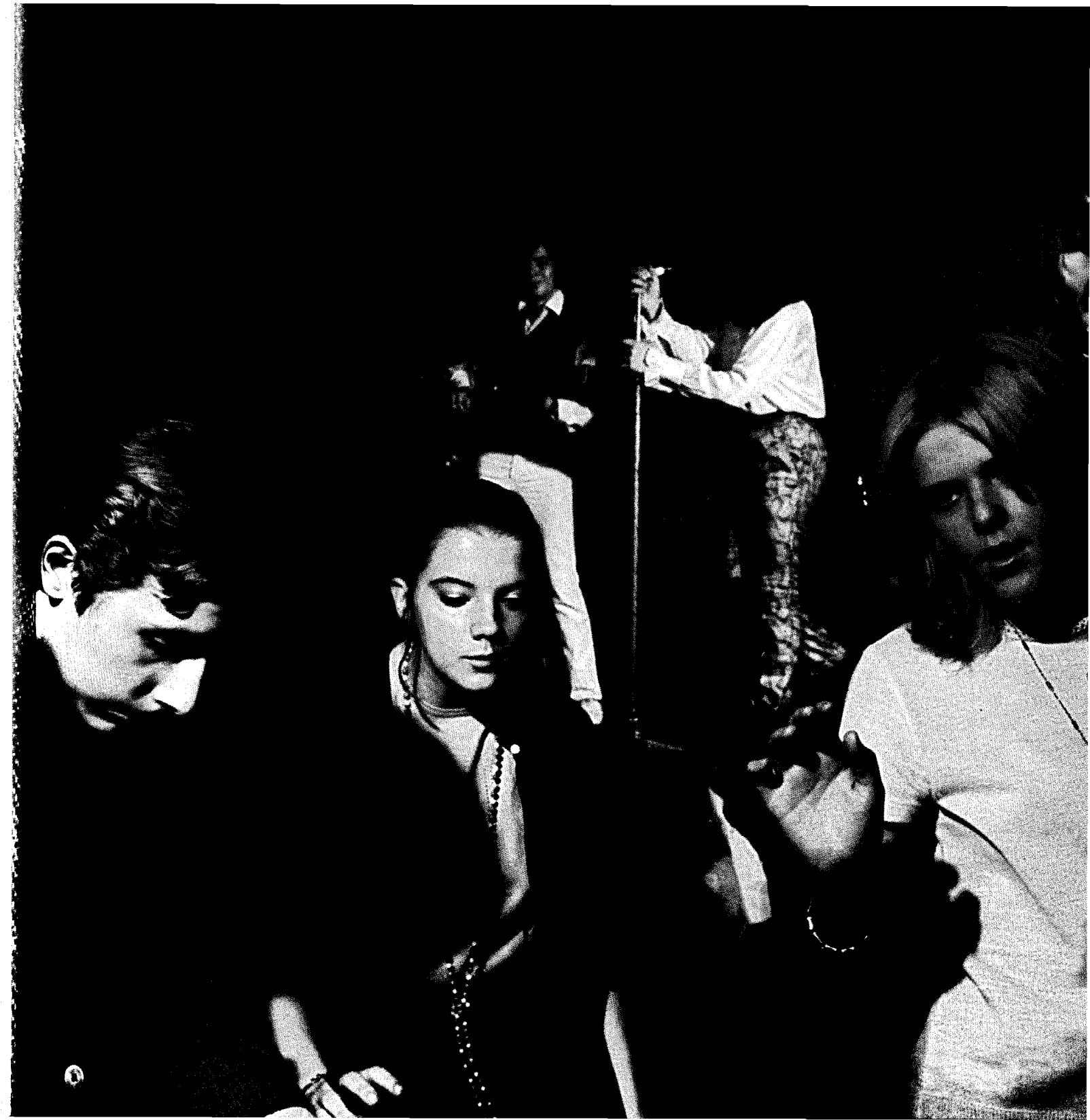
A Bergendy-együttes professzionális zenészekből állt, ők voltak az ország eszményi bárzenekara: ismertek mindent, ami akkor éppen divatos volt, és amit a közönség kért. Laza örömnélésnek fogták fel a munkájukat, játszottak táncdalt, dzsesszt és progrockot, meg korai hard rock témákat is. Minden lemezborítójuk az adott kor kreatív színvonala felett állt, az *Ötödik sebesség* covere mai szemmel is izgalmas megoldásokat tartalmaz. Világos, hogy az olyan feszes, rockalapú számok, mint a *Megszólal a nagyharang*, nagy hatással voltak az 1973-ban megalakult Skorpióra, aztán a Skorpió-tagokból verbuválódott Dinamitra is. A Bergendyhez közel állt a hard rock világa – vö.: a Deep Purple *Black Nigh*tjének fúvós átíratát, mely a *Beat ablak* című első lemezükön található.

1970-ben megjelenhetett az első albumuk, 1971-ben az első, saját számokat tartalmazó korszakos munkájuk, olyan slágerekkel, mint a *Te is jársz néha a tilosban*, a *Jöjj vissza, vándor!*, a *Jelszó: love, szeretet*, majd 1972-ben az első magyar dupla nagylemez, a *Hétfő*, rajta a felejthetetlen *Ébredj, napsugár*, az *Iskolatáska*, a *Hadd főzzek ma magamnak*, valamint a *Hétfő éjszakán* című remeklésekkel.

Bergendyék felléptek a berlini VIT-en is – ebből is látszik: nem érdekelte őket a politika, a kubai szívtartó gerilla elvtársaknak ugyanolyan örömmel játszottak, mint az NDK-s öttusázó lányoknak. Ők csak szórakoztatni akartak, de azt első osztályú módon. 1974-ben jött ki az *Ötödik sebesség* című lemezük – ekkor jutottak fel csúcsra, bár az album már a hanyatlás jeleit mutatta.

Demjén 1977-es kiválása után már nem tudtak visszakapaszkodni a legnagyobbak közé. A zenekar egyszerűen elfáradt. Megírták a *Süsü*, a *sárkány*, az *Új Futrinka utca* és a *Szervusz, Szergej!* zenéjét, a Skála-Coop divatbemutatói előtt ők melegítették be a kíváncsi szempárokat. Utolsó nagy korszakuk a nyolcvanas évek közepén volt, az *Én táncolnék veled* című tánciskolás tévéműsorban voltak állandó vendégek – azóta jórészt utcabálokon, céges rendezvényeken találkozhatunk velük.

Poós Zoltán

A Nagyfa galeri

„Édes földem Magyarország
De megtört a rabszolgaság
Fejünk fölött vörös átok
Megtörjük ezt hippí srácok.”
(Szerzetes verse)

Azok a fiatalok, akiket nem engedtek be az Ifjúsági Parkba farmernadrágjuk, hosszú hajviseletük, hippí külsejük miatt, a Park fölött ma is megtalálható nagy fánál gyülekeztek. Ők voltak a Nagyfa galeri.

A kommunista diktatúra vezetői nagyon féltek attól, hogy a forradalom megismétlődik, így 1956 után a fiatalok csoportosulásai számítottak a rendőrség és az állambiztonság egyik fő célpontjának. Azon túl, hogy rendszeresen igazoltatták őket és ügynököket szerveztek be közülük és közülük, a politikai szándék a fiatalok csoportjainak szétverésére irányult. Ezért is rendezték meg a Nagyfa galeri perét, és a többi fiatal elretentése céljából szabtak ki a perben súlyos ítéleteket.

A galeri a fiataloknak olyan csoportosulása volt, amelyet a diktatúra veszélyesnek tartott, így kriminalizált. A hippigalerik tagjai a hippí ideológia szerint éltek, a hidegháború éveiben a forró szerelemben hittek.

A hippigaleriket a társadalomra és a közre is veszélyesnek tartották. Szabó László újságíró szerint: „többnyire nem, vagy alig-alig dolgoztak, ennek ellenére sokat ittak”.

1969. július 8-án a nagyfások a Rolling Stones tagjának, Brian Jonesnak a halálára emlékező felvonulást, ahogy ők mondták, „hippísetát” tartottak. A Nagyfától indultak, átkeltek az Erzsébet hídon, útközben dalokat énekeltek és gyermekmondókákat mondogattak. Nem sokkal korábban látták *A halál ötven órája* című háborús filmet és az abban szereplő náci indulót, az *Erikát* is énekeltek. Elsétáltak a Bazilikához is, ahol beatmisére akartak volna menni, ami persze akkor nem volt. A felvonulás után a fiatalok ellen eljárás indult, hosszú hajukat levágták. Az eljárás alatt a Nagyfák

nem nőnek az égig címmel elítélő riport jelent meg róluk a Magyar Ifjúságban.

A Nagyfa galeri meghatározó tagjait államellenes izgatás miatt 1970. február 16-án börtönbüntetésre ítélték. Nagy Kennedy (Szandbauer Gyula), Indián (Fogarasi András), Kacska (Sántha Zoltán) és társaik nyolc hónaptól két évig terjedő időt töltöttek a fogházban. Az eljárás hasonlóképpen folyt le az 1956 utáni megtorlás pereihez: a politika ellen lázadó fiatalokat köztörvényes bűnözőkként jelenítették meg. Szabadulásuk után is a fiatalok rendőri felügyelet alatt maradtak, továbbra is megfigyelték őket, de alkalmanként azért ellátogattak a Nagyfához.

(Forrás: Horváth Sándor: *Kádár gyermekei*)

Tóth Eszter Zsófia

„Hosszú hajú huligánok” – az Ifjúsági Park és az ifjúsági sajtó

A napilapos sajtó jórészt pejoratívan írt a Blaha környékén, a Bástya mozi előtt vagy a Park körül feltűnő hippikről. A leginkább emblemátikus írást az 1970. februári Magyar Hírlap hozta a Nagyfa galériáról. Odáig mentek a démonizálásban, hogy a világbékét óhajító hippiket szinte a nyilasokkal azonosították és a náci eszmékkel szimpatizáló huligánként mutatták be. „A hangadók – Szandbauer és a többiek – elkezdtek teli torokból fújni a rossz emlékű náci indulót, az *Erikát*... A régi fasiszta mars ütemére pedig a felvonulók kiveték a díszlépést. De Szandbauernek, a Szőke Lordnak, a Hercegnek, a Szerzetesnek és a többieknek ez sem volt elég, és ütemesen ordítani kezdték: »Heil Hitler! Kitartás! Éljen Szálas!« A társaságot a Szabadság térre érkező rendőrök a felháborodott járőrelők segítségével szétoszlatták.”

A hippi a bűnöző metaforája lett a politikai napilapok és a mindent túlteljesítő megyei újságok hasábjain, rendszeresen voltak a „Hosszú hajú huligánok megerőszakolták” vagy a „Hosszú hajú hippik betörtek” típusú írások.

Az úgynevezett ifjúsági sajtó kétarcúságát jól jellemezte, hogy míg egyik cikkében elítélte a P.Mobil rajongóit, ugyanabban a számban posztot közöltek a zenekarról. Jól jellemzi a helyzetet

a PickUp magazin (az MHV propagandakiadványa) esete is, ami interjút közölt a P.Mobil vezetőjével, majd az írás mellett olvasható publicisztikában gúnyos megjegyzéseket tett a zenekarra.

A Pesti Műsor rendszeresen hozta a Park programját, sőt színes posztereket is publikáltak a fellépőkről, de az Ifjúsági Magazinban is olvashattunk parkos ajánlókat, *IM* estek a Rock jegyében címmel. Az Ifjúsági Magazin afféle poplappótlék volt a hetvenes, illetve a nyolcvanas években, de ha kevesebb lett volna a popkultúris tartalom, egyszerűen nem vásárolták volna az újságot. A pop afféle csaliként működött, így volt elvi esélye annak, hogy a fiatalok elolvassanak egy, a KISZ életéről szóló riportot. A hetente megjelenő Magyar Ifjúságban is voltak csalétek: slágerlisták, több oldal popzene, orvos válaszol rovat, meg egy-egy raszteres, félmeztelen modell. A többi pedig a párt ifjúságpolitikai harsonája. A rendszerváltás előtt, 1982 novemberében megjelent Poptika címmel egy kiváló magazin, de a KISZ KB szerint túlságosan is szabadosra sikerült a szerkesztés, és egy David Bowie-dalszöveg (*Heroes*) fordításának közlése ürügyén azonnal megszüntették a lapot.

A Park bezárását a magyar sajtó megkülönböztetett figyelemmel kísérte egyébként. A Magyar Ifjúság cikksorozatát közölte a zárószekción koncertjeiről, de rádiós riportok és tévés összeállítások sora is foglalkozott a megszüntetésre ítélt Parkkal. 1984 nyarán – tehát még a bezárás előtt – a fontosabb koncerthelyszíneken és a rockzenekarok vidéki fellépésein lehetett már kapni a *Volt* egyszer egy *Ifipark* című emlékkönyvet, így az utolsó – egyébként telt házas – bulik (részint a jól szervezett PR-nek köszönhetően) a Park aranykorát idézték.

Poós Zoltán

Sör-hosszúlépés, szüreti bál, Jaffa – gasztronómia a Parkban

A vendégek nem feltétlenül a kulináris élvezetek kedvéért látogatták az Ifiparkot. Munkásgyomor vasgyomor – gondolhatták a szervezők. Az amatőr zenekaroknak gázsi helyett élből sör és virsli járt. A büfé felhozatalának mind a minősége, mind pedig a mennyisége hagyott maga után kíváncsiságot. Több szempontból is. Schuster Lóránt visszaemlékezése szerint egy korsó sör gyakorlatilag olyan volt, mint a sör-hosszúlépés: fele víz, fele szóda. Szombati és vasárnapi napokon, amikor 5000 fős vendégereg is megfordult a Parkban, gyakorlatilag mindenkinek fél pohár sör és fél pohár málna jutott. Ennek az lehetett az oka, hogy nyitástól kezdve próbálták korlátozni a fiatalok alkoholfogyasztását.

Urbán Tamás visszaemlékezése szerint a büfések a szendvicсаракon is nyereszkeskedtek. Egy szelet szalámis-hagymás kenyérért, ami az árlapon 2 Ft 80-ba került, 3,50-et kértek, de ha valaki 4 forintot adott, abból már nem adtak neki vissza. Így azért szép summák folyhattak be a kaszárnyába. 1968-tól – 12-15 forintért – lehetett vacsorázni, 1969-től pedig Coca-Colát is árultak a Parkban. Lehetett továbbá csokit, rágógumit és Jaffát is kapni, a jégkrém azonban hiánycikknek

számított. Voltak azért napok, amikor dőzsölhettek a látogatók. 1972-ben szüreti bált rendeztek, a pilisvörösvári tévesz lovas fogatán szőlő és prés gép érkezett a Parkba, sramlizene szólt, mustot készítettek, aki pedig megnyerte a tombola fődíját, egy nyolckilós kenyérrel és egy ötven kiló szőlővel megrakott kosárral gazdagodott.

A Park vezetősége évekig nyereszkeskedett a látogatókon. A Magyar Ifjúság kegyetlen tényfeltáró riportban leplezte le a visszasságokat. A gazdák olyan mértékben túlzásba estek, hogy bármennyire is a párt kegyeltje volt Rajnák elvtárs, meggazdagodását nem nézhették tétlenül.

A Magyar Ifjúság 1973. október 19-ei száma *Kincskeresők parkja* címen számolt be arról, hogy a sör (Kinizsi és Pilseni) és az üdítő poharanként 4 forintba, egy fasírozott kenyérrel 5 forintba, a kolbász kenyérrel 6 forintba kerül az Ifiparkban. A kor szóhasználata szerint ez árdrágításnak minősült, ami ellen – mivel az árak a tervgazdaságban központilag meg voltak határozva – szigorúan fel kellett lépni. A Park vezetői nem nyereszkeskedhettek a szocialista állam honpolgárain!

1974-ben a Központi Népi Ellenőrzési Bizottság, majd a rendőrség I. kerületi kapitánysága vizsgálta ki az ügyet. Rajnák Lászlót, az Ifipark vezetőjét és 13 társát ítélték el árdrágítás miatt. Azt sem érdemes azonban figyelmen kívül hagynunk, hogy nagy valószínűség szerint eddigre már a keménykező Rajnák kényelmetlenné vált a pártkádereknek is, gasztronómiai jellegű visszaélései ezért kapóra jöttek odafönn.

1974-től egy ideig – nevelési célzattal – nem szolgáltak fel szeszes italt a Parkban. Persze az, hogy a belépés előtt ki hogyan tankolt fel, már más kérdés.

Tóth Eszter Zsófia

Sötét szoknyában, fehér blúzban, kötényben

Az első estémet a megnyitó napján, 1961. augusztus 20-án töltöttem el az Ifiparkban. Túl sokat nem maradhattam, mert nyolcra haza kellett érnem. Tizenöt éves voltam akkor. Sajnáltam, hogy csak ilyen rövid időre öltöttem magamra a szép fehér vászonból készült, bolerós ruhámat. Akkor még nem sejtettem, hogy hány, de hány estét fogok még eltölteni én itt!

1966-ban az első évet végeztem el az ELTE magyar-filozófia szakán. Egy barátnőm megkérdezte, nem akarok-e nyáron az Ifiparkban dolgozni pincérként. Már hogyan akartam volna! Jelentkeztem a Dél-Budai Vendéglátóipari Vállalatnál, elintéztük a papírokat, kiküldték a helyszínre. „Egyetemista? Na, akkor biztosan tud számolni” – mondta Koltai Sándor, a Park vendéglátóipari vezetője, és azonnal rám testálta az esti pincéreلسzámolást. Amit kénytelen-kelletlen csináltam is azután minden alkalommal.

A személyzet összetétele elég vegyes volt. Dolgoztak ott örömlányok, akiknek kellett a papír (egyébként nagyon jó fejek voltak), igazi pincérek, kiegészítő munkát vállalók, a csapos pedig egy Hortobágyot megjárt internált úriasszony volt, aki még mindig félt. Figyelő szemeket sejtett mindenütt, az éjjeliőrt drága éjjeli ellenőr úrnak hívta. Engem meg szuperellenőrnek gondolt, hisz minden este az irodában látott. Oda is csúsztatott minden csapolásnál egy pohár sört, azzal, hogy ellenőrizzem a minőséget.

A Parknak hihetetlen hangulata volt. A pincérlányok sötét szoknyában, fehér blúzban, kötényben, a fiúk sötét nadrágban, ingben várták a vendégeket, akiktől hasonló öltözködést vártak el a rendezők, élükön Rajnák elvtárssal. A Budapesti KISZ Bizottság képviselője, ez az alacsony, tömzsi, beszédhibás egykori birkózó élet és halál urának hitte magát. Hol a vendégeket, hol a zenészeket, hol a pincéreket oktatta ki.

Tilos volt a farmer és a túl rövid szoknya, a nyakkendő viszont kötelező. Rajnáknak arról is volt elképzelése, hogy kéne a zenészeknek játszani. Felejthetetlen élmény, amikor megállt a zseniálisan gitározó Radics Béla előtt, aki éppen a fogával játszott, és felkiabált a színpadra: „Hogy játszol, Béla, jó, hogy nem a facoddal játszol!”

A zenészek, a Hungária, a Bajtala trió, a Tűzkerék, a Bergendy és a Kex tagjai igyekeztek nem túl sok ügyet vetni a rendezői karra, akik bizony időnként meglendítették lapátnyi tenyerüket, ha már túl sok sört kóstoltak, vagy valami miatt nem volt számukra rokonszenves egy-egy vendég. A fiatalok meg örültek a jó zenének, a flippernek – amit itt lehetett kipróbálni először – és a Co-ca-Colának, amit szintén lehetett kapni a Parkban.

Mi, pincérek is szerettük a helyet. Három nyarat töltöttem el itt, aztán valami miatt Rajnák elvtárs nemkívánatosnak nyilvánította a személyemet. Ma is fülemben csengenek a szavai, amiket a vendéglátósoknak mondott. „Mind mentek majd a picába, a börtönbe” – ez volt a szavajárása. Néhány év múlva nagy elégtétellel vettem tudomásul, hogy ő és rendezői kara mentek börtönbe. Manipuláltak az ötförintos belépőjegyekkel, sikkasztottak, csaltak. De ha az Ifiparkra gondolok, akkor inkább a hangulat, a zenék, a csillagos ég alatti esték, meg a barátságok jutnak eszembe.

Hosszú évek múlva különös módon ért utol a Park emléke. Egy kerthelyiségben ültünk a barátaimmal a Római-parton, amikor odalépett hozzám egy férfi, és azt kérdezte: „Figyelj, nem te vagy az a szép szőke pincérlány az Ifjúsági Parkból, a hatvanas évekből?”

Én voltam.

Tóth Ildikó

Gitárkirály szoba-konyhában – Radics Béla

A magyar Jimi Hendrikként is emlegetett Radics Béla 1946-ban született Angyalföldön, amolyan igazi, bicskás proli környéken. Az akkoriban Tripolisznak nevezett negyedben nőtt fel, és haláláig ott is élt édesanyjával, egy szoba-konyhás szerény lakásban, miközben ezrek tapsoltak neki a Budai Ifjúsági Parkban (és számos más koncerthelyszínen). Mindig angyalföldi vagánynak tartotta magát, és ez meg is látszott nyilatkozatain, de áttételesen még a gitárjátékán is.

Játszott abban az Atlantisban, amely az Illés után a magyar rocktörténet második beatkislemezét vette fel (1965) majd az ebből alakult Pannónia együttest erősítette. Ő volt a hagyomány szerint az, aki elsőként játszotta Magyarországon Jimi Hendrix és a Cream számait, amelyekben elengedhetetlenül fontos volt a virtuóz gitárjáték. Az 1968 és 1970 között működő Sakk-Mattban igazi vezéregyenységgé nőtte ki magát. Turán László zongoraművész kijárt nekik egy meghall-

gatást az ORI és az MHV vezetői előtt, itt viszont Radics Béla szalonképtelen mondatokkal kötötte össze a számokat – ezért nem lehetett állítólag nagylemezük. A nem éppen kifogástalan koncerthangzást azzal indokolta a gitárkirály, hogy az ORI-al-kalmazottat „kommunista baromnak” titulálta. Alacsonyán állapította meg a gázsijukat, s emiatt nem lehetett jó felszerelésük – így RB Kapitány érvelése.

Egy alkalommal a Budai Ifjúsági Parkban még villámlás közepette, viharban is játszottak, mert a közönség nem akarta őket leengedni a színpadról. A vége az lett, hogy a rendezők lekapcsolták az áramforrás főkapcsolóját, és rendőrökkel őriztették azt.

A bandát olyannyira nem ismerték el a könnyűzenei intézmények, hogy csak 1970 januárjában született meg róluk az első cikk az Ifjúsági Magazinban. Pedig akkor már nem is léteztek.

Radics Béla következő formációja, a Tűzkerék (1970–1972) is sokat játszott a Budai Ifjúsági Parkban, egy-egy koncertjükön több ezren tomboltak. Egy ilyen alkalmon Váradi „Vadölő” László, a dobos – a show részeként – Lenin-viccet mesélt a közönségnek. Természetesen elvitték őket a rendőrök. Jellemző viszont, hogy miután kiderült: akkoriban nekik volt köszönhető a legnagyobb bevétel, elengedték őket, és folytatódhatott a koncert. Radics Béla következő, kérészéletű zenekarának, a Taurusnak (1972–1973) is megadották, hogy szakmai közönség előtt mutakozzon be a Citadella étteremben.

1972. május 1-jén a Free lépett fel a Kisstadionban, Radicsék előzenekarként játszottak. Ez volt az a nevezetes koncert, amikor RB foggal gitározott, a húrok elvágták a nyelvét, és az angol újságírók azt hitték, vérpatront rágott szét, holott a gitárkirály vére valóban folyt. Ilyen volt az igazi szocialista rock-show. Radics Béla ezzel a formációval két kislemezt is kiadott, ám nagylemezre már nem futotta. Az együttes népszerűsége ettől függetlenül meredeken emelkedett; ez volt az az időszak, amikor a „Bélát a pártba!”, „Taurust a kormányba!” rigmusokat skandálták a rajongók az Ifiparkhoz is közel, a Dunán utazó Taurus-hajón, ahol Radicsék éppen koncerteket adtak.

A belügyi hálózat azonban sikerei csúcsán mindvégig rajta tartotta a szemét Radicsón, zenekarait fondorlatos módon, a zenészek között feszültséget kelte bomlasztották fel sorra. A gitár-

király mindenhol falakba ütközött, a sikertelenséget pedig – mivel tisztában volt saját képességeivel – nem tudta megemészteni, s egyre lejjebb csúszott. Élete végén, amikor már mások iránt rajongtak a fiatalok, akkor sem fűtötte ki, ha merev részegen pengette a húrokat az Aligátor, a Nevada vagy az újabbnál újabb, ámde már nem annyira sikeres Tűzkerék-formációkban. Amikor pedig 1982-ben a televízióban bejelentették a halálhírét, egy barátja megjegyezte: „Bélának meg kellett halnia, hogy bekerüljön a Híradóba.”

Radics Bélának 2005 óta egész alakos szobra van egykori lakása közelében, a csepeli önkormányzat 2012-ben posztumusz díszpolgárrá avatta, és 2013 óta utca viseli nevét, szintén egykori otthona környékén.

A nagyfás fiatalok közé tartozott Indián, aki Erdélyben született és pékként dolgozott Budapesten. A legfontosabb azonban a hippiség volt számára, a Nagyfa galéri tagja volt, és Radics Béla feltétlen hívének számított. Őt is elítélték a Nagyfa-perben, évekig ült börtönben. Indián és Radics közösen szerepeltek a *Rockfogyatkozás* című, a nyolcvanas évek elején forgatott, de csak 1989-ben bemutatott dokumentumfilmben. A filmben láthatjuk Radics Béla utolsó ifiparkos fellépését is.

Indián kiemelkedő jelentőségűnek tartja életútjában Radics Bélához fűződő barátságát, akit karizmatikus zenészként emleget ma is:

„A Bélát ismertem 1967 óta. Kemény számokat játszott. Creamet, Jimi Hendrixet. És nem adták ki az ő lemezeit, csak kislemezét a Taurussal. Béla hallott az

én tevékenységemről. Akkoriban művészet volt hippinek lenni Magyarországon. Ez egy elnyomott ország volt, állampárt, ilyenek. Mindig ott voltam a koncertjein. Mindig előre mondta, érdemes-e elmenni, lesznek ott rendőrök, vagy nem. Ő már ezt tudta. Őt is besúgták, ahogy engem is. Béla szív-lélek ember volt. Nagyon nagy zenésznek tartottam. Régen mindig azt mondtuk, hogy ő a mi zenészünk. Nem csak azért, mert nekünk játszott. Iszonyatos tömeg ment utána, olyan volt nekünk, mint Jézus. 150 forintos gázsikat kapott, abból be lehetett rúgni, ennyire jó volt, de semmi egyébbe.

Béla rohadtul tudott gitározni. A fogával is tépte. Csajoztunk. Ő is, én is. És miután szűken odatartoztam a köréhez, én gyűjtöttem pénzt neki erősítőkre. Volt egy kockás füzetem, abba írtam, ki mennyit adott. Koncert előtt, alatt mentem oda az emberekhez. Nehogy azt hidd, hogy nagy pénzeket adtak, 10 forintot, 20 forintot. És akkor összeszedtünk 3-4000 forintot – ez két koncert alatt jött össze –, egy használt Marshall erősítő árát. Én odaadtam neki a pénzt, ő megvette. Megbízta benne száz százalékig.”

(Forrás: Tóth Eszter Zsófia interjúja Indiánnal)

Csatári Bence – Tóth Eszter Zsófia

Szivárvány az Ifipark színpadán

A Szivárvány együttes a hatvanas évek burjánzó rockformációiból született. Négy ismert és kevésbé ismert zenekarból jöttünk össze: Szűcs Antal Gábor („Totya”) a Hobóból, Tihanyi Gyula az Atlantisból, Hőnig Rezső a Sakk-Mattból és én szintén a Hobóból, amely alatt nem a későbbi Hobo Blues Bandet kell érteni.

Nagy készülődés előzte meg az új zenekar ifiparkos fellépését, különösen ami a technikai felszerelést illeti. A menőbbek ekkor már remek Selmer erősítővel, hangfalakkal, mások Dynacordokkal, Zoránék Marshallokkal léptek itt fel. Rangja volt tehát a szerelésnek. A hónapok óta várt Vox motyónkat (a Beatles is ilyet használt) a koncert előtt egy nappal kaptuk meg. Remek!

Hangfalak, gitár- és basszusgitár-erősítők, Rezső piros Premier dobja és a kétmanuális Capri orgonám kerültek fel az öreg „Opel csatahajóra”, ahogy rozoga járgányunkat neveztük. Büszkén gördültünk be az Ifiparkba. Délután három óra volt, még csak egy-két Rajnák-smasszer lézengett ott, rakosgatták a poharakat. Technikusunk és szállítónk, Jankela János felszerelte a vadiúj cuccot, és elkezdte a hangpróbát. Először Totya ujjai futottak végig a húrokon. Amikor rálépett a torzítóra, csilingelni kezdtek a pultban a poharak. Fergeteges hang volt. Sűrűlt, robbant a Cream *In the Sunshine of Your Love* című dalának ismert bevezető dallama. Hamarosan Gyula is csatlakozott a hangorkánhoz nagy erejű basszusgitárjával. Mai füllel mérve, a tíz-húsz Marshall hangfallal megpakolt színpadokhoz viszonyítva persze nem volt ez sok, de akkor és ott az volt a csúc.

Rajnák, a Park híres-hírhedt vezetője lihegve futott be az öltözőnkbe, és azonnal a ruházatunkat kezdte vizsgálni. Mivel ismertük a trendet, nem akadékoskodott, de hogy valamit mégis mondjon, közölte, hogy ma a csajokat nem hozhatjuk be ingyen. Csütörtöki nap volt, ilyenkor nem lehetett olyan nagy bevételre számítani, mint hétfőn. Két lány volt csak velünk, kifizettük a tíz forintot. Bár ORI- és OSZK-vizsgás zenészek voltunk – tehát letettünk már valamit a zenében –, ezen a napon nem járt gázsi, hiszen a jelzett összeállításban először léptünk fel. Mindegy, szóljon a zene!

Hatkor kezdünk. Elsőnek azok érkeztek, akik ismertek minket korábbi zenekarainkból. Ötvenen, hatvanan lehettek nagyjából. Persze szállingóztak az új bandára kíváncsiak is, vagy kétszázan gyűltek össze. A *Purple Haze*-zel kezdünk. Rengett a színpad, és teljes „kakaóra” csavartuk az éneket. A Cream-blokkra már nagyjából négyszáz fiatal mozgott. Kevesen táncoltak, figyeltek inkább minket, mutogattak, magyaráztak egymásnak valamit a zenéről, a zenekarról. Kevés magyar számunk volt, de azokból is előadtunk párat, aztán a Steppenwolf *Born to be Wild*-jával fejeztük be a koncertet. Üvölöttek, hogy „még egyszer, még egyszer!”. Rezső annyira verte a dobját, hogy a pergő bőre beszakadt. Drága mulatság volt neki ez a buli. Kitépte a bőrt a keretből, kiállt a színpad szélére és teátrális mozdulatokkal az ott állók közé dobta a darabokat. Azt kiáltotta: „Vegyétek és vigyétek, ez a dobom teste!”

Odajött a színpadhoz Rajnák is – ami ritka eseménynek számított –, és megkérdezte, hogy mikor szeretnénk ismét fellépni. De sajnos ezt a formációt elsöpörte a beatkorszak forgószele... A Szivárvány később más zenészekkel lépett a világot jelentő Ifipark deszkáira, hogy aztán pár év múlva feloldódjon és eltűnjön a beat- és rockzene kék egén.

Székely Péter

Kábszerek a Kádár-korban

„A szerhasználó lázad a kilátástalanság, jövőtlenség ellen, annak ellenére, hogy a hivatalos diskurzus szerint a szocialista embernek nem volt szüksége semmilyen pótszerre ahhoz, hogy boldog legyen.” – Bajzáth Sándor

Annak ellenére, hogy előszeretettel hordtak „Imádom az LSD-t” kitűzőket, a nagyfás Indián szerint jóformán még a hippik sem kábítószeresek Magyarországon. Aki nagyon el akart bódulni, az gyógyszerre ivott, vagy a hetvenes évektől szipuzott. Feltételezhető, hogy a Parkba is már úgy érkeztek meg a fiatalok, hogy bekaptak pár gyógyszert, amikre a büfében kapható vizezett sörből töltöttek rá.

Magyarországon klasszikus kábítószer a szocialista időszakban nem volt kapható. Csak külföldi kapcsolatokkal rendelkező értelmiségiek vagy diplomatagyerek, esetleg azok juthattak hozzá egy-egy LSD-bélyeghez vagy némi marihuánához, akiknek kellően merész „disszidens rokonai” voltak.

A hatvanas évek végén a „szerves oldószerek gőzeinek inhalálása bódulat elérése érdekében”, vagyis a szipuzás jelentette az egyik lehetséges módszert a mindennapokból való kiszakadásra. A Parkán és a Géza bácsinak is nevezett Gracidin volt az a gyógyszer, amelyekre a legtöbben alkoholt küldtek, hogy elérjék a létező szocializmusban meg nem tapasztalható bódultságot.

A nyolcvanas évek elején a Parkánt és a Géza bácsit nyugdíjazták az intravénásan is használt kodeinszármazékok, illetve a kodein-nyugtató kombinációk. Bár a Ramones *Now I wanna sniff some glue* című, vonatkozó slágerét kevesen ismerhették, a ragasztószerek elterjedtsége változatlan maradt.

„Az 1980-as évek eleje, akkor volt ez az iszonyú szürke pártállam, teljesen reménytelen időszak. Van ez a Marga-

**AZ ALKOHOLSZONDA SÁRGA SZÍNŰ
REAGENSÉNEK SZÍNÁLTÓZÁSAI —
AZ ITTASSÁG FOKÁTÓL FÜGGŐEN:**

SÁRGA	BARNÁ	SÁRÁS ZÖLD	FÜZÖLD	KÉKES ZÖLD
0,0‰	0,2‰	0,3-0,5	0,5-0,8	0,8‰ FELETT

VÉRALKOHOL TARTALOM /EZRELEKBEN/

reithe von Trotta-film, az *Ólomidő*, olyan jó a címe. Az 1980-as évek elejének hangulatát visszaadja, amikor minden úgy áll és nem történik semmi, és az az érzés, hogy ez egész életemben így fog maradni” – emlékszik vissza Bajzáth Sándor.

A hetvenes évek végén, a nyolcvanasok elején nagyjából minden harmincadik úttörő szipuzott, vagy ivott gyógyszerre alkoholt.

Évekkel az Ifjúsági Park bezárása után, 1989-ben, „Úgy érezte szabadon él” címmel film készült a kábítószer-fogyasztásról. A film címéül választott sor a Beatrice Nagyvárosi farkasából származik, melyet sokszor hallhatott az Ifjúsági Park közönsége is.

„Úgy kezdődött, hogy elég rendezetlen gyerekkorom volt az apám miatt. Kicsit szigorú volt hozzám. Untam. El-eljárogattam, próbáltam keresni olyan társaságot, amiben jól érzem magam. [...] Hippis társaság volt. Valakik csináltak valamit a sarokban, és odakeveredtem. Valami tabletták voltak. És akkor kérdeztem, mi ez, és akkor mondták, el fogsz így, meg úgy meg amúgy szállni. Mondom, akkor jól van, akkor akarok egyet. És ez volt a Parkán. És a Parkán olyan volt, hogy tudatkiesésed lett tőle, mintha nem lennél ott. Viszont ez azért tetszett, mert kiragadott abból az érzésből, ami otthon történt velem.”

„A Gracidin inkább a pörgősebb típusú embereket hozta össze. A Pauer Henriknek volt egy brigádja, ott, ahol ő lakott. Az egyik srácot úgy hívták, Kopó, ő hozott egyszer pár szál megsodort fűvet. Akkor annyit tudtunk, hogy van ilyen fű. Láttuk az Eper és vért és a többi ilyen filmet. Volt az a Milos Forman-film, az Elszakadás. Én egyedül szívtam el az első füves cigit, nem akartam beavatni senkit, hátha baj lesz. Moziba mentünk. Az első füves cigi, az hihetetlen volt, valami csodálatos volt. Az sosem jön vissza, amikor az ember állandóan röhög mindenben. Páros lábbal ugráltam, kitiltottak a moziból a híradó alatt, ez volt, kész. Akkor megtudtam, hogyan kell ezt csinálni, természetesen, utána könnyen ment már.” – Abigél visszaemlékezése

(Forrás: Bajzáth Sándor–Tóth Eszter Zsófia–Rácz József: *Repülök a gyógyszerrel*)

Tóth Eszter Zsófia

Csillagok, ne ragyogjatok – Kex

*„A mi szabadságunk úgy született,
Hogy észre sem vettük, nem tudunk róla,
Nem ismertük fel, pedig itt volt velünk.*

*Köztünk növekedett évek óta.
A Teenager Party, az első farmer,
Piros útlevel, keletnémet lányok,
A cseh filmek és a lengyel jazz,
A Pécsi Balett, az Orfeo, a Kex.”*
(Hobo)

Az 1969-ben alakult Kex zenekar elsősorban az értelmiségiek kedvence volt. Törzsközönsége istenítette az együttest, a hivatalosságok azonban korántsem rajongtak értük ennyire. Ennek elsősorban az volt az oka, hogy egy Kex-koncert egyszersmind performansz is volt, művészi előadás, mindig más és más, változatos tartalommal. Érdekesség, hogy Cseh Tamás életében először éppen egy Kex-koncert szünetében lépett közönség elé, addig csak házibulikban játszott. Az 1980-as évek undergroundja számára a Kex volt a viszonyítási pont, a kályha, ahonnan elindultak.

„Baksa-Soós János a színpadon semmi esetre sem klasszikus énekesként volt jelen. Az a néhány megsárgult fénykép, az a pár pernyi filmkocka, egynéhány visszaemlékezés és koncertleírás-kísérlet bizonyítja, hogy személyisége, kisugárzása, varázsa megismételhetetlen volt. Mint ahogy maga egy koncert is. Egyszeri, utánózhatatlan, pillanatban megfogani” – jellemezte a Kex frontemberét Koós Levente.

Sebők János pedig így írt Baksa-Soósról: „Inkább színész volt, mint énekes, aki készséggel bújt a legkülönbözőbb szerepekbe és jelmezekbe. Piros nadrágban, fehér trikóban, tornacipőben ugráló bohóc, szalmahajú harlekinő, nyegle bajszerű paprikajancsi, belvárosi Don Quijote, aki fityiszt mutatott a hatalmasoknak, dróton rángatta rajongóit, poénpetárdákkal riogatta a nyárspolgárokat, fapofával rúgta fenékbe zenésztársait, aki egyaránt virtuózan játszott az érzelmekkel és az értelemmel.”

Amiben többek között újat hozott a Kex, az a József Attila-versek (*Tiszta szívvel, Hetedik*) megzenésítése volt. Később számos előadó követte a példájukat (többek között a Sebő együttes és Hobo).

A Kex-legenda életben tartásához nagyban hozzájárult Hobo, azaz Földes László tevékenysége is. Cseh Tamással, Závodi Jánossal, Somló Tamással együtt ő is szereplője volt néha egy Kex-esetnek. Az 1978-ban, a Mozgó Világban megjelent írásában így emlékszik vissza az egyik Kex-bulira: „[...] az előbb még rémült színpadi emberek lepedővel borított ágyat hoztak be, [Baksa-Soós] az ágyra ugrott, felkapta a lepedőt, és az eget verő röhögés hullámaiban kétségbeesve kiáltotta: megadom magam. Hagyjátok abba, nem látjátok, rudamra tűzöm fehér zászlómat: béke, béke, meghirdetem a szerelmet. Miért röhögtek ki? Különösen a külvárosi kis csajok nevettek az ágy láttán, óh, mit nevettek, inkább gyertek fel, ide látom fegyveretek, kész, én is csőre vagyok töltve, kire löjek, és a ti fegyveretek kire mered, mondjátok, melletek szuronya kire mered, szúr, szúr, szemet szúr...”

A zenekart rövid fennállása alatt folyamatosan megfigyelte az állambiztonság. 1970 novemberében rendőrhatalósági megfigyelés alá helyezték Baksa-Soós Jánost is. Feltehetően a Kex új stílusa, performanszaik, szabadságvágyuk és a József Attila-feldolgozások ütötték ki a biztosítékot a diktatúrában. A céljukat mindenestre elérték. Az együttes feloszlott, Baksa-Soóst pedig az ország elhagyására, disszidálásra kényszerítették.

Amíg a Kexből az utókornak csak néhány hangfelvétel maradt, addig Baksa-Soós nyugaton komoly művészi karriert futott be. Essenben grafikát, a düsseldorfi Kunstakademie-n festészetet, grafikát, szobrászatot, kerámiát tanult. Azóta Január Hercege néven alkot, s a világ számos múzeumban nyílt már kiállítása.

Tóth Eszter Zsófia

Elszállt egy hajó a szélben

A Kex játszott. Ha jól emlékszem, hatvankilenc nyarán történt. Egy osztálykirándulás zárásaként utaztunk a fővárosba a gimnázium által bérelt farmotoros Ikarusszal, Pannonhalma hegyéről a Bakony holdkráteres útjain. A szállást úgy oldotta meg az ofő, hogy a pestiek és a budaiak látták vendégül az ország legkülönbébb vidékéről származókat. Este irány az Ifipark!

Baksa az erősítő és a hangfalak között nyargalva-bújva, rögtönzött performanszával belakta az egész színpadot. „Csillagok ne ragyogjatok, csillagok megvakulok”, és mindenki tudta, hogy a Parlament kupolája fölé pillantgatva melyik csillagokra gondol.

Nagyanyám titkos Kex-rajongó, karácsonykor mindig a *Családot* kérte. Az együttes egyetlen kislemezén hallható biedermeier dalocskát magam is szerettem, sokszor el is klimpíroztam neki, vele dudorászva: „Emlékszem, régen volt, mikor még együtt élt a család...”

Talán még ebben az évben, ugyancsak a Parkban, a kérészéletű Sakk-Matt lepott meg a Luxemburg és a Szabad Európa Rádióból titokban lefűlelt Cream s Jimi Hendrix számaival. Radics Béla, a gitárkirály a koncert tetőpontján fejéhez emelte hangszert. Ölelte, csókolta a meggyipiros Gibsont. „A fogával gitározik!” – ámuldoztunk. Aztán hátra, a nyakába vette a hangszert. A bennfentesek szerint foggal képtelenség játszani, a nyelvvel pengethette a húrokat, de így is nagyon vadnak tűnt a rítus. Egy húr beleakadt egyszer a fogai közé. Úgy kellett kitépni, ömlött a vér a szájából. Hogy honnan szedhette ezt a hendrixes show-elemet?

Előfelvételiként – felsőfokú tanulmányaim megkezdése előtt besoroztak a honvédség kötelékébe – itt búcsúztam el szerelmemtől és barátomtól az Ifipark ütött-kopott piros bádogasztalkái között. Vesztemre.

Évekkel később egy tehetségkutatót rendeztek, a *Ki Mit Tud?* többfordulós klónversenyét. Hobo – ha jól emlékszem – itt is zsűritag volt, akárcsak Bródy János, Nagy Feró és Török Ádám. A döntőt a Parkba tervezték a tömegmozgató mogulok.

A Makám elődjének számító Creatív Stúdió Öt (C.S. Ö.) nevű együttesemmel – a fenti urak szimpátiájának köszönhetően – bejuttottunk mi is, ám az akkori hangmérnökök számára szokatlan, ismeretlen akusztikus hangszereivel kiálló formáció eleve vesztesre játszott.

(Érdekes, hogy évek múltán mindannyian a zenei szcéna tarka forgatagának magasabb régióiba kerülünk. Juhász Endre oboista a Makámban folytatta, Lengyelffy Miklós a KFT bőgőse lett,

Dévényi Ádám dalszerző-énekes több formációja után leginkább szölistaként, míg Reöthy Gábor mint a Vasmalom alapítója szerzett hírnevet. Velük muzsikált évekig a C.S.Ö. után Szilágyi Attila gitáros is, aki 2010-ben váratlanul eltávozott köreinkből. Szalai Péter a Calcutta Trióban és a Makámban kamatoztatta Indiában szerzett tabljátékos tudását, míg jómagam a Kolinda két vezéregyéniségével, Lantos Ivánnal, majd Párizsba való – akkori titulussal – disszidálása után Dabasi Péterrel zenélhettem évekig, mielőtt megalapítottam 1984-ben a Makámot.)

Naivitásunkra jellemző, hogy a csapnivaló hangosítás folyamánként hirtelen felindulásból megóvtuk a versenyt. Bródy és Török Ádám kisebb védőbeszédben fogta pártunkat, újra színpadra állhattunk, ám ezután jött az igazi feketeleves. Sípolt, bűgött, gerjedt a színpad. Mi Horváth Jánost, a Hungaroton hangmérnökét kértük meg a hangosításra, de őt nem engedték a keverőpulthoz. Felfokozott lelkiállapotban vonultunk le a deszkákról. Következtek a pesti és vidéki elektromos bandák. Mára csak a győztes H.I.T. nevére emlékszem.

A sok csalódott szerterajzó zenész azt hitte, vége a világnak, ám ezután robbant a bomba, aminek tiikaiba sem a verseny több tucat szereplőjét, sem a közönséget nem avatták be a könnyűzenét irányító, manipuláló apparatcsikok.

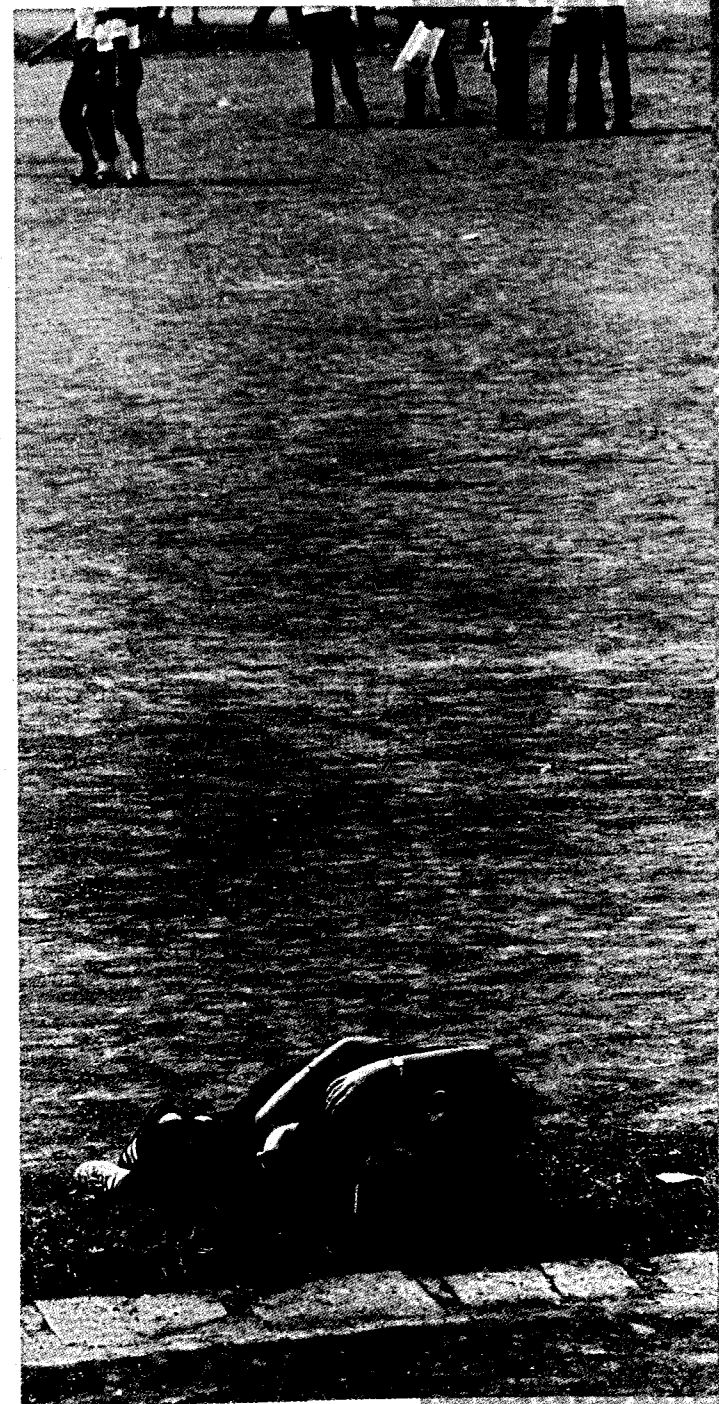
(Kíváncsi lennék, vajon a zsűrit mennyire vonták be? Arra gondolni sem akarnék, hogy valakinek az utasítására keverték hallgathatatlanul a produkciókat.)

Hatalmas járművek gurultak a színpad mögé, s a sürgő-forgó személyzet tarka ruhakölteményeket tolt hosszú kerekeshafogasokon az öltözők irányába. Percek alatt varázslódott át a tér. Jampik perdültek elő. Elképesztő sikerük volt. A Park dugig. Kinn, a kerítés mögött a hátsó falig tömött sorokban tombolt a nép.

A suttogópropagandát végző tömegoszlatók tízezerre saccolták a nézők számát. A színpadon az újjáalakult Hungária zenészei játszottak, Fenyő Miki vezetésével.

Itt hallottam évekkel később a Kolindát is pár tucat ember előtt játszani. Ki tudja, ez volt talán az az élmény, mely végül a zenei pályára lökött.

Krulik Zoltán

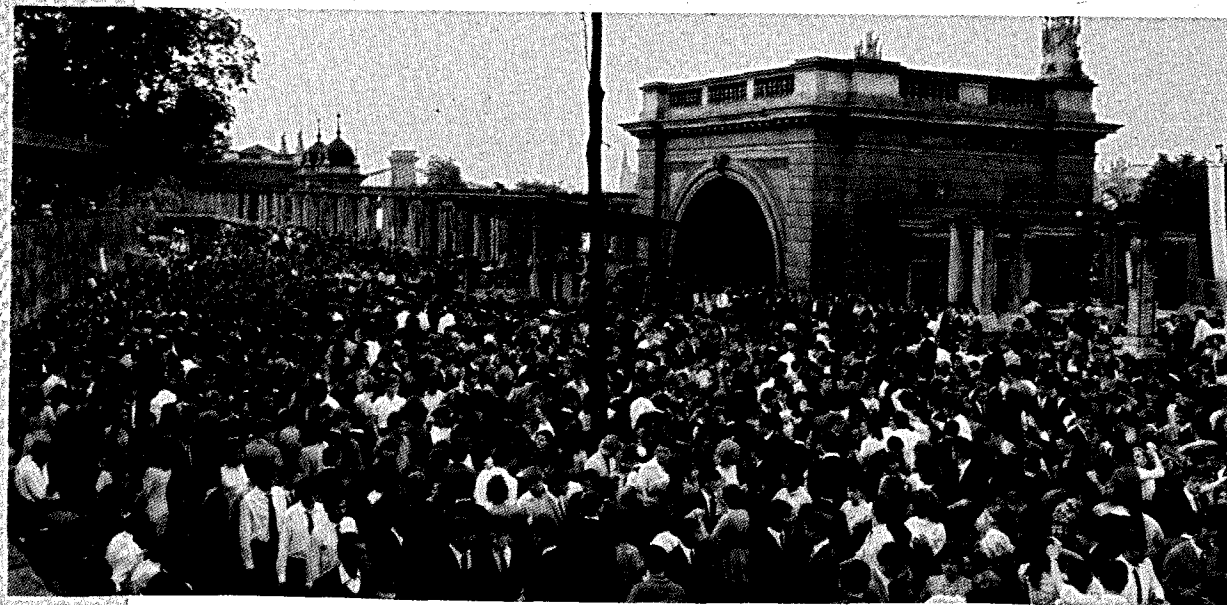
Titkosrendőrtviszt – belügyesek a koncerteken

Az Államvédelmi Hatóság (ÁVH) 1956-os feloszlásával nem ért véget a lelki és fizikai terror Magyarországon. Az állambiztonság 1962-ben generálfelújításon esett át, és – igaz, részben lecserélt garnitúrával – ott folytatta, ahol 1956-ban abbahagyta: megfigyelt, nyomozott, nem egy esetben pedig erőszakkal lépett fel. Talán csak a módszereik finomodtak. Kádár János titkosrendőrei és ügynökei a könnyűzenei koncerteken – egyebek mellett a Budai Ifiparkban is – ott voltak, de beférkőztek az együttesek bizalmába is. Ha kellett, belülről bomlasztották a bandákat. Sokak szerint a beatkorszak első számú zenekara, az Ifiparkban is nagy

sikerrel fellépő Illés is többek között azért oszlott fel, mert az állambiztonság embereinek sikerült a tagok között egyenetlenséget szítani.

Sőt korabeli bennfentesek azt is mondják, hogy az Ifiparkban hangfelvétel is készült az állambiztonság számára minden koncertről. Ha ez igaz, a BM Records ma keresett szereplő lehetne a piacon. Ezek a felvételek azonban a köz számára manapság nem fellelhetők.

Volt, hogy a 18. életévüket épphogy betöltött középiskolásokat is ráállítottak sztárzenekarokra. Így járt az Ifiparkban nagy sikereket elért, majd onnan elég hamar kitiltott Beatrice is. Előfordult az is, hogy egy zenekaron belül több besúgó tevékenykedett, és egyik sem tudta a másiktól, hogy kéthetente jelentéseket körmöl. A hatalom arra volt csak kíváncsi, mennyire szavazhatók az ügynökei: a jelentésekben foglaltakat egymással kontrollálták. Így működött az „Oszd meg és uralkodj!” kétezer éves elve – a maga kommunista valóságában.

Az Ifiparkról úgynevezett objektumdossziét kellett nyitnia a belügyi szerveknek, amelyben rendszeresen összefoglalták a közelmúlt történéseit. Ha meglennének ezek az iratok, azokból könnyedén rekonstruálni lehetne 23 év koncertprogramját. Annak érdekében, hogy biztosra mehessenek az Ifiparkban történetekkel kapcsolatban, a mindenkori vezetőket hivatalos kapcsolat elnevezéssel is számon tartotta az állambiztonság. Így Rajnák László és utódai hivatalból kapcsolatban álltak a Belügy-minisztériummal, amelynek ifjúságvédelmi tisztjei időről időre meglátogatták őket, és egy jó pofa vizezett sör meg egy kiadós rántott sajt mellett kedélyesen elbeszélgettek velük a legújabb verekedésekről, meg arról, hogy mit lehet tenni, hogy a későbbiekben ne forduljanak elő balhék. Persze a botrányok sokszor a hatalom érdekében is álltak, hiszen így lehetett mire hivatkozni, ha egy-két jól irányzott pofonnal hazaküldték az egyébként szórakozni vágyó fiatalokat.

A zenészek úgy emlékeznek, hogy a legtöbb koncerten a rendőrség–munkásőrség–ifjágárdisták „szentháromsága” ügyelt a rendre. Az egyenruhások kíméletlenül felléptek a tomboló fiatalokkal szemben az Ifiparkban is. Sőt sokak véleménye szerint a fegyveres testületek tagjai spray-zéssel, lökdöséssel és egyéb kellemetlenkedésekkel egyenesen provokálták az ifjakat.

Csatári Bence

Külföldi fellépők az Ifjúsági Parkban

A Kádár-korban néhány nyugati sztár jutott csupán el Magyarországra. Ez – a korabeli sajtó szerint – elsősorban a szűk anyagi forrásokkal és a nem megfelelő koncerthelyszínekkel állt összefüggésben. A súlyos szupergázsiát kitermelő belépőket a honi közönség nem tudta volna megfizetni – írták. Másrészt annyira az sem volt kíváncsú, hogy a „rothadó kapitalizmust” képviselő előadókat élőben is lássa a közönség. Az Ifipark programjában sem francia, sem olasz, sem spanyol

fellépőt nem találni. A Beatlesről egy diaporáma-show-t – egymásba úszatott vetített képek folyamát – bemutattak azért a Parkban. Ez a módszer a számítógépek előtti világban meglehetősen modernnek számított.

A baráti szocialista országok előadóit persze szívesen látták a koncertszervező elvtársak, de a görög táncház is támogatott, sőt népszerű műsornak számított a fiatalok körében. A külföldi zenekarok kapcsán összességében azt mondhatjuk, hogy nem a korabeli nagygényük érkeztek hozzánk, és ha volt is egy-egy jól sikerült buli, alapvetően a magyar együttesek fellépése tette halhatatlanná a Parkot. Milyen jó pedig eljátszani a gondolattal, hogy Karel Gott a Parkban énekelte a *Lady Carnevalt*. Ilyen horderejű eseményről azonban sajnos nem számolhatunk be.

Az 1962-ben alakult Nashville Teens fellépése viszont akárhogy is, szenzáció volt. A zenekar Hamburgban töltötte a tanulóéveit. A fiúk pályafutásán nagyot lendített Mickie Most, a hatvanas évek legendás menedzsere, dalszerzője, aki 1964-ben megírta számukra a *Tobacco Roadot*, amit később a Hobo Blues Band is feldolgozott, de egyébként is a „nagy évtized” meghatározó dala is volt.

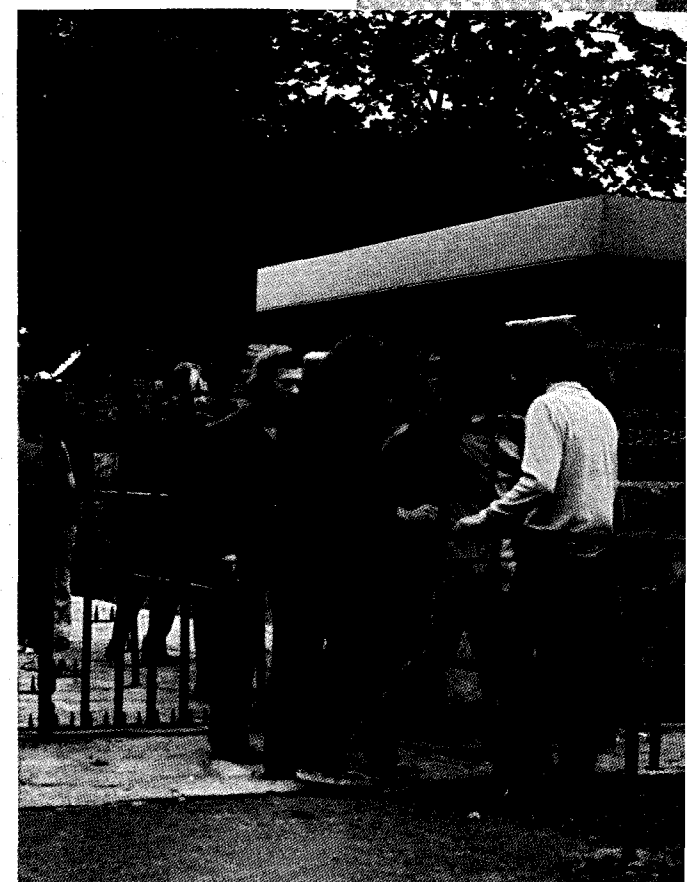
Léptek fel a Parkban lengyel együttesek is, így az SBB is, amely az LGT és a Piramis előzenekaraként játszott.

„Annak ellenére, hogy magyarországi gázsink nagyon szerény – a Lengyelországban fellépő magyar együttesek ennek a háromszorosát kapják –, mégis szívesen jövünk ide. Az NSZK-ban megkeressük a pénzt, itt pedig barátok között tölthetünk pár hetet” – nyilatkozták az SBB tagjai.

1978. július 22-ei fellépésüket három és fél ezren látták, de másnap is közel háromezer fizető nézőt vonzottak. Érdekesség, hogy a Budai Ifjúsági Park-beli koncertjüket 2001-ben CD-n is kiadták.

A nyugatnémet Eptaph 1978. augusztus 25-én lépett fel a Parkban a Minivel és az Óceánnal közös műsorban. Előzenekarnak lenni akkoriban sem számított hálás feladatnak. A korabeli kritikák lámpalázasnak írták le az Eptaph tagjait. NDK-s együttes több is érkezett (Robbie, Elektron, Reform, Metropol, Report), de egyikük sem hagyott maradandó nyomot a magyar rocktörténelemben. Nem sokkal a Park bezárása előtt tiszteletét tette itt két svájci együttes is: a Mick Electric, majd a Debil Menthol.

Tóth Eszter Zsófia

Dália Klub

A hatvanas évek elejétől enyhült a dzsesszel szembeni hivatalos ellenállás, attól fogva nem számított már káros, dekadens műfajnak. Az állami elfogadás újabb lépéseként 1962 őszén a KISZ-központban úgy döntöttek, saját klubot is kaphat a zene.

A Budapesti Ifjúsági Jazz Klub az Ifjúsági Park téli helyiségében, a Bajcsy-Zsilinszky és az Alkotmány út sarkán, a Dália presszóban nyílt meg 1962. október 25-én. A klub elnöke Kertész Kornél zongorista-zeneszerző, az Astoria Jazz Quartett vezetője lett, a védnökséget pedig olyan szakemberek vállalták, mint Bágya András, Petrovics Emil, Pernye András, S. Nagy István vagy Szinetár Miklós. Hetente egyszer, csütörtökön tartották a klubesteket, de a koncertek mellett dzsessztörténeti előadások, lemezbemutatók, jam sessionök is szerepeltek a programban, sőt a Dália egy saját szaklapot is megjelentetett.

A belépéshez nemcsak érvényes tagsági igazolvány, de öltöny és nyakkendő is szükséges volt. A színpadon megfordult a hazai dzsesszélet színe-java, Tomsits Rudolf, Kertész Kornél, Gonda János, Dobsa Sándor, Pege Aladár, Garay Attila, Deseő Csaba, Szakcsi Lakatos Béla, Vukán György és a cseh Karel Krautgartner, de játszott itt a Benkő Dixieland Band, az Astoria Jazz Quartett és a Qualiton Jazz együttes, sőt még a BBC is készített felvételeket a klubban.

A Dália kezdetben nagy szenzációnak számított, már az első két klubnap után öt-száz körül volt a tagok száma. Szakmabeliek, művészek, írók, újságírók, értelmiségiek alkották a törzsközönséget, és persze fiatal zenészek is jártak ide, hogy pár fogási ellessenek. Laux József, Benkő László, Latzin Norbert, Bajtala János és Frenreisz Károly egyaránt kiváltotta a tagságit. Később az amatőr napokon már a beatzenekarok is lehetőséget kaptak, az Omega, a Bajtala és Szörényiek is játszottak itt.

A klub fénykora nem tartott sokáig, a vezetőség és a KISZ között megromlott ugyanis a viszony, és idővel csökkent az érdeklődés is, mert a fiatalokat elszípkázta a beathulám. Az első magyar dzsesszklub 1964 áprilisában zárt be. Csak másfél évig működött, jelentősége mégis meghatározónak bizonyult. Szélesebb körben is elfogadottá tette itthon a műfajt, bekapcsolta a magyar dzsesszéletet a nemzetközi vérkeringésbe, és számtalan későbbi nagy zenészegyéni-ségnek biztosított bemutatkozási lehetőséget.

Fábián Titusz

Név: Csányi Attila
 Lakás: X. Terebesi u. 68
 Foglalkozás: ...
 Milyen hangszereken játszik: ...
 Budapest, 196...
 Klub elnökségének aláírása: ...
 Aláírás: ...
 A klub neve: Budapesti Ifjúsági Jazz Klub
 1. A klub célja: a jazz hozzáférhetővé tétele minden érdeklődő számára:
 a) társaság és amatőr zenészek jazz ismeretének bővítése
 b) jazz kedvelő közönség kialakítása
 2. Klubélet: minden hétfőn 10-12 óráig
 3. Klubtag lehet minden jazz iránt érdeklődő 16 éves feletti személy.
 a) A klub tagsági igazolvány mással nem ruházható, személyi igazolvány bemutatásával érvényes.
 Kötelezettségek:
 - Rendszeres külső, egyéni zenészt megajándékozás.
 - Klub tagsági díj időben történő befizetése.
 Jogok:
 - Klub rendezvényein való részvétel.
 - Rendszeres a rendezvények tagdíjával szervezett fogadás.
 - Működés után a megfelelő hangszerrel rendelkezők szabadon választott együttesekben, improvizatívusok előadás jelenléte után.
 - Közös műsorral rendelkező együttesek előadás meghallgatása után felbontás.
 Klub tagjai:
 (A klub vezetőség határozata alapján)
 - Titus állapottal történő megjelölés.
 - A klub érdekeit védő magatartás, irritáció, közhangulat romlás, stb.
 Klub tagjai ellen 15 napon belül felbontás lehet a klub felgyűlésén.
 Ez az igazolvány kizárólag a Budapesti Ifjúsági Jazz Klub rendezvényeinél látható.
 Klubtag aláírása: ...

Nézőcsúcs és bejglikoncert – Piramis

A Budai Ifjúsági Park történetéhez a kemény rock tomboló sikere is hozzátartozik. A hetvenes évek második felében a Parkban is fellépő bandák kedvéért országjárásra indult a tizenévesek hada. Elég volt, ha szárnyra kelt a hír: a közönség kedvenc zenekara fellép a közelben, és máris tömegek csápoltak a fröccsgőzös művházakban, hónalyszagú KISZ-kócerájokban. Ekkor lett divat a szűkített farmer, ami a „csövesek” szimbólumaként vonult be a magyar rocktörténetbe, ehhez pedig kítűrve hagyott kockás flaneling, rajta bőrdzseki, illetve évszaktól függően magas szárú csizma vagy Krisztus-papucs dukált, ami ugyancsak szemet szűrt a hatalomnak. A legbalhésabb bandáknak tartott hard rock zenekarok nemcsak a kultúrpolitika, de a média torzító hírfolyamai miatt is a többségi társadalom rosszallása közepette léptek fel a Budai Ifiparkban is. Hiába azonban az összeráncolt szemöldökök, a profit – még a szocializmusban is – nagy úr: a balhész bandák az Ifipark állandó szereplőivé váltak, mert ők mozgattak meg igazán nagy tömegeket.

Az Ifipark történetének abszolút nézőcsúcsát a Piramis érte el. Egyik fellépésük alkalmával tízezen tolongtak a Parkban. Ez jócskán elérte az intézmény befogadóképességének felső határát, de szerencsére akkor (még) nem történt baleset. A rajongótábor azonban nem csak „szakadtakból” állt, hiszen a „Piramis-jelenség” a periferián élő fiatalokon túl a tinédzserek jó részét is magával ragadta.

A Piramis nevéhez fűződik, hogy egyedülálló módon Radics Béla korábbi két legendás csapatát – amelyekben a Piramis vezére, Som Lajos basszusgitáros is játszott –, a Tűzkereket és a Taurust egy koncert erejéig az Ifipark színpadára tudta csábítani. 1977. augusztus 17-én, óriási ováció közepette léptek a deszkákra. A *Becsület* című zárószámában a gitárszólót a Piramis üdvöskéje, „Budapest szép ajándéka”, a XI. kerületi Závodi János, és a csúcson már túljutott anyalföldi gitárkirály együtt játszották. Radicsot állítólag a közeli Szarvas étteremből kellett kikönyörögni a gitározáshoz, mert akkoriban – úgy beszélnek – már nem volt elég neki a vizezett sör.

A Piramis következő nagy dobása az eredetileg a P.Mobillal közösen meghirdetett, 1978. április 30-ai évadnyitó koncert volt, ahol azonban a P.Mobil némileg zavaros körülmények között előállt technikai malőrök miatt (a pontos okokról a két zenekar vezetője eltérően nyilatkozott) nem léphetett színpadra. A Piramis egyedül aratta le a babérokat a nézőcsúcsnak és abszolút telt háznak számító tízezer ember előtt. A szakirodalom szerint ekkortól vált véglegessé, hogy a csöves kultuszt Piramis-jelenségnek nevezik el. Som Lajos így emlékszik a '78-as koncertre:

„Ami akkor este történt, olyat még nem látott a világ. (...) Ma is beleborzongok, ha belegondolok. (...) Az a másfél óra kárpótolt mindenért. Ha csak az az egy Piramis-buli lett volna, már akkor is megérte.”

Különös története van az Ifiparkban rendezett 1978. december 23-ai karácsonyi koncertnek is. A Park – szabadtérről lévén szó – jellemzően április 30-ától szeptember végéig tartott nyitva, abban az évben azonban nagyon hűvös és csapadékos volt a nyár. Azt találták ki a korabeli promóterek, hogy a Piramis decemberi felléptetésével pótolják a bevételkiesést, ellenkező esetben számot kellett volna adniuk az alacsony nézőszámokról. A nagy raport elmaradt, mert a Piramis hozta a formáját, és a hivatalos adatok szerint 7773 fizető látogatót csábítottak be a Parkba a szenteste előtti estén.

A hideg miatt kivételes óvintézkedésekre volt szükség. Az együttes cájgájához hőlégfúvókat állítottak be, a színpadot pedig befedték és fűtötték. A többezres tömeg mindenesetre bemelegítette a teret, mert Révész Sándor a végén már trikóban énekelt. Ez volt az Ifipark történetében az egyetlen téli szabadtéri koncert. A Piramis állítólag háromszoros gázsit kapott érte.

Később pedig egy még nagyobb bulit. 1979. szeptember 23-án az Ifiparkban vették fel ugyanis *A nagy buli* című koncertlemezüket, rajta számos együtt üvöltős, sikítózós dallal.

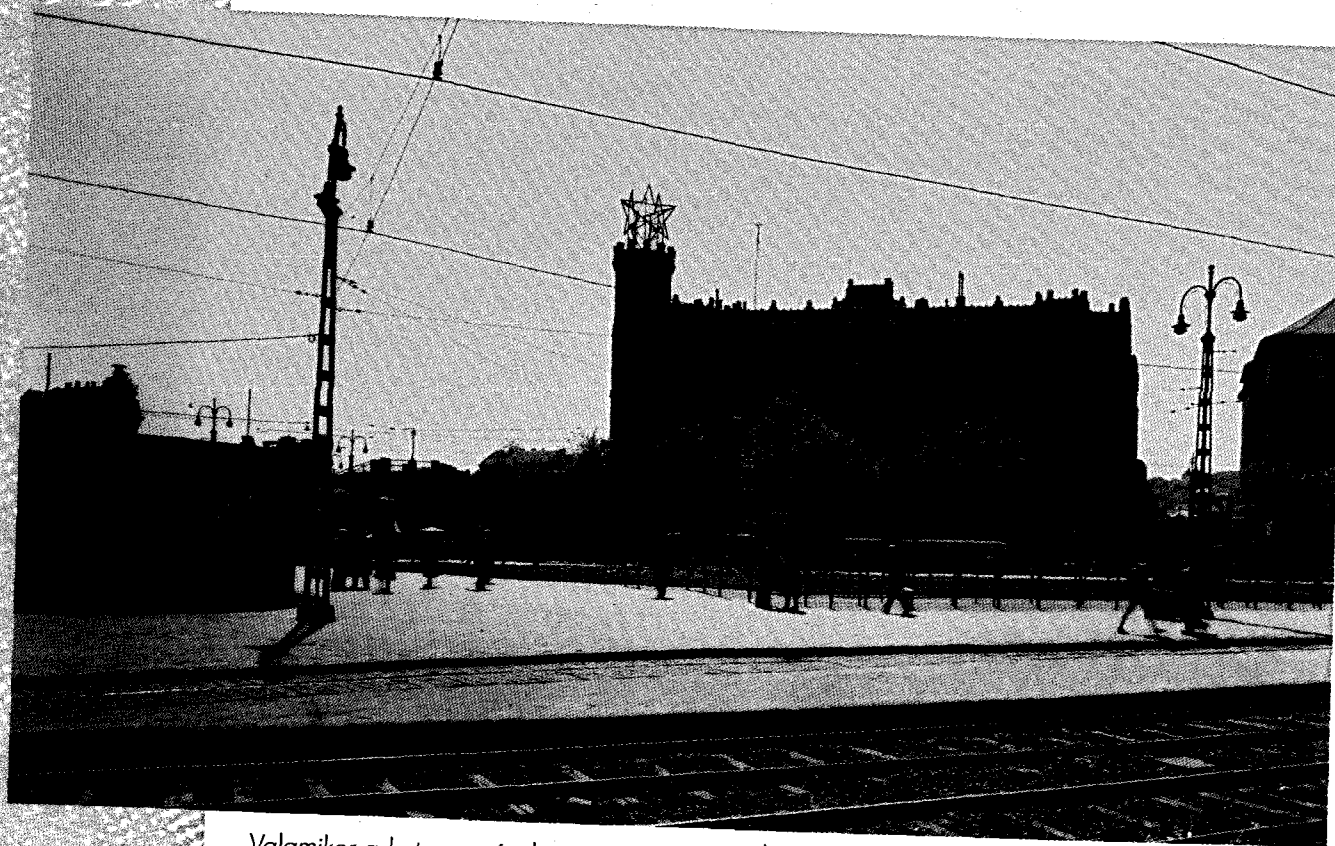
(Az interjú forrása Zoltán János: *A Piramis-legenda*)

Csatári Bence

Nyelckor, az óra alatt!

Valamikor a hetvenes évek végén történt...

Egy évadzáró Piramis-koncert után a haverommal araszolgattunk a tömegben az Ifipark lépcsőin. Egyszer csak ismerős hangra lettem figyelmes. „Szia, Galgó!” – köszönt rám valaki. Megfordultam, és örömmel láttam meg egy fiatal srácot, akit nyáron ismertem meg a Balcsin, amikor egy kiadós zápor elől ismeretlenül bekéredzkedett a sátrunkba. Mivel eleve heten aludtunk a négy-személyes sátorban, plusz egy fő nagyjából már mindegy volt, így betessékeltük. Jót dumáltunk, iszogattunk, reggel aztán továbbállt új cimboránk, többé nem is találkoztunk. Különösen örültem, hogy most viszontlátom. A tömegben nem sikerült közelebb kerülnünk egymáshoz, így háttal haladva folytattuk az emlékek felidézését, amikor is a srác mögött feltűnt egy széles mosolyú szőke lány. Nem volt nehéz észrevenni, hogy rám mosolyog, ezért megszólítottam:

- Szia, szöszi, ismerjük egymást valahonnan?
- Igen, az 56-os villamosról – válaszolta.
- Csak nem arra laksz? – firtattam tovább.
- Nem, oda jártam suliba. A Budapest Szálló mögé, ahol dolgozol. Most érettségiztem – mondta, és csak mosolygott.
- Akkor már nem is találkozunk többet? – érdeklődtem, és akkor hangzott el a lánytól az ominózus mondat.

– Dehogynem, holnapután reggel 8-kor találkozunk a szokott helyen, az óra alatt.

Aztán a tömeg elsodort egymástól, én meg azon kezdtem gondolkodni, hol lehet a szokott hely és az említett óra, de hamar rájöttem. Két nap múlva találkoztunk a Moszkva téren. 37 év telt el azóta, és ezzel a szőke lánnyal együtt vagyunk jóban, rosszban, Ő a feleségem, két gyermek, egy fiú és egy lány is született a frigyünkéből.

Mikor bezárt megismerkedésünk színhelye, kicsit meghalt a lelkünk egy darabja is, de amikor újraindított, az elsőként látogattuk meg, hogy bepótoljuk az elmaradt fotót szeretett Ifiparkunk lépcsőjén.

Hát ez az én kis ifiparkos történetem.

Alább pedig a pótolni fotó az újraindításakor azon a bizonyos lépcsőn, ahol 37 éve megláttuk egymást.

Galgóczy Árpád

A munka becsülete - Edda Művek

Egyértelmű volt, hogy az 1980-ban megtorpanó Piramistól az Edda veszi át a vezető státuszt. Ebben közrejátszhatott az is, hogy a zenekar 1980. február 1. és 14. között felvehette első albumát a Rottenbiller utcai stúdióban. (Abban az időben nem lehetett lemeze a P.Mobilnak, a Beatricének, és a Hobo Blues Bandnek sem.) Az Edda volt a közös nevező. Volt bennük a P.Mobil sound-jából, a Beatrice kívülállásából és punkos attitűdjéből, de alkalmas volt arra is, hogy a Piramistól átvegye a korosztályi kikiáltó szerepét. Az 1980. április 29-én publikált első lemezük a magyar rocktörténet egyik legerősebb debütáló albuma, minden dala hibátlan rock and roll teljesítmény, bámulatos dalszerzői erődemónstráció, tökéletes coverrel, és a hozzá tartozó következetes logó, illetve arculati elemek használatbavételével.

Az Edda olyan volt, mintha tökéletesen ki lett volna találva, miközben mindenki tudta: a zenekar tagjai a lakótelepeken élnek, az Edda tehát a miénk volt. Vidéki imázsuk annyira szerethetővé tette őket, olyan erős generációs himnuszokat írtak, hogy amikor az Edda feloszlása után, 1984-ben Almási Tamás levetítette a Pataky Attilára nézve teljességgel dehonesztáló *Kölyköd voltam* című filmet, egy év múlva a zenekar énekese mégis fel tudott állni, és egy teljesen új csapattal bevitt 10 000 nézőt a Budapest Sportcsarnokba.

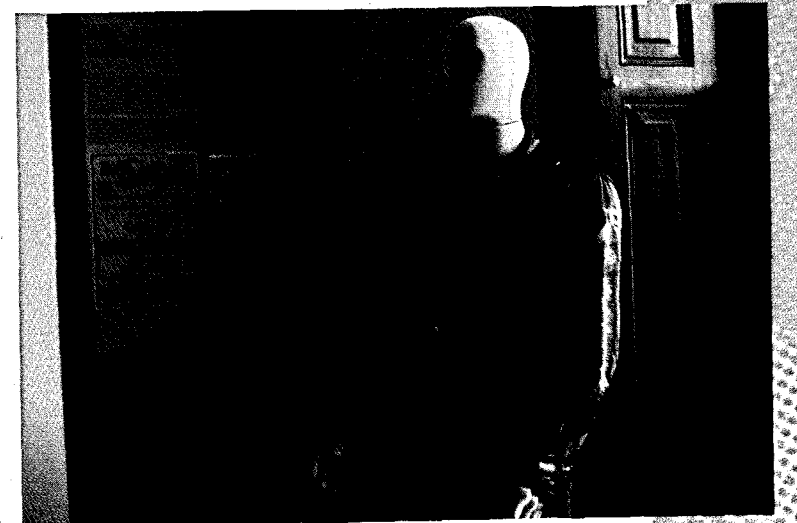

Slamovits István olyan himnikus számokkal, mint a *Hűtlen*, a *Kölyköd voltam*, az *Álmodtam egy világot magamnak*, a magyar néplelek képzeletbeli húrjait pengette meg. Ilyenek vagyunk mi, magyarok, mint amilyenek ezek a dalok. A kiskatonák ezeket a számokat énekelték a mackósajt-szagú körletekben, ezeknek a daloknak a szövegeit írták a lepedőkre, amikor végleg elhagyták a Zalka Máté laktanyát. Tény, hogy az Edda számai valamiért sokkal mélyebben élnek a kollektív emlékezetünkben, mint a többi rockzenekar dalai, függetlenül attól, hogy mit játszanak a nosztalgiaslágerekre épülő rádióadók.

Az ős-Edda 1974-ben alakult, a zenekar tagjai korábban a Griff együttesben játszottak. Még abban az évben csatlakozott hozzájuk Pataky Attila. 1977-ben lett kerettag Slamovits István, akinek köszönhetően kialakult a jellegzetes Edda-sound. Azt szokás mondani, hogy az Edda volt az első zenekar, amely vidékről befutott, de ez nem teljesen igaz, mert a debreceni Colornak már 1978-ban sikerült országos hírnevet szereznie, igaz, közel sem voltak olyan népszerűek, mint a miskolci nehézfiúk. Slamó és Pataky összehozott egy helyi supergruppot, és szép lassan bevették Miskolcot, majd a megyét. 1979 szeptemberében felléptek az Ifjúsági Parkban, a koncert két száma, az *Álom* és a *Minden sarkon álltam már* kislemezre került. Innen már nem lehetett őket megállítani.

1980. április 3-án kopaszra nyíratkoztak, munkásoverallba bújtak, kohászbakancsot húztak, a színpad mögé katonai álcahalót feszítettek ki, és ezzel megszületett minden idők egyik legjobb magyar rockimázsa. A fiatalokat megbabonázta a látvány, majd amikor májusban megjelent a debütáló lemez, kitört az Edda-láz.

Ugyanebben a hónapban, 1980. május 27-én az akkor már csúcson lévő Edda buliján leomlott a Park feljáró fölötti kőkorlátja, de kisebb sérüléseken túl nagyobb baj nem történt. A koncertről készült hangfelvételen hallatszik, ahogy – a *Néma völgyet játsszák épp* – a zenekar tagjai elbizonytalanodnak kissé a folytatást illetően. Pataky úgy ítélte meg a helyzetet, hogy nagyobb balhé lenne abból, ha félbemaradna a buli, ezért nyomták tovább. A korlát ledőlése szimbolikus esemény is, hiszen ezután bezárt a Budai Ifjúsági Park, és amikor egy év múlva újra kinyitott, már új korszak kezdődött a magyar popban. Vannak, akik szerint ezzel az Edda-bulival ért véget a magyar rock második, 1977-től tartó aranykora, mások szerint az 1980. augusztusi „Fekete bárányok-koncert” volt a korszakzáró esemény.

Poós Zoltán

Az Ifipark ledőlt korlátja

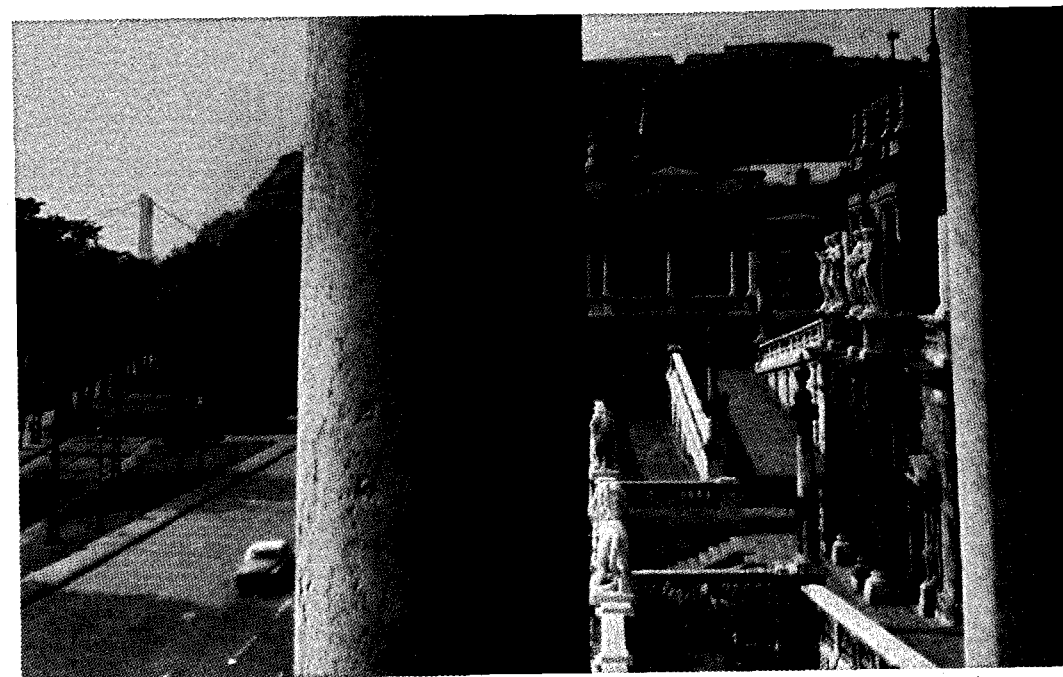
A kommunista időszakra az intézmények anyagi hasznot hajszoló rablógazdálkodása és a kizsákmányolás egyszerre és hatványozottan volt igaz. Legtöbbször lepusztult helyszíneken, vagy legalábbis igen szerény körülmények között kellett ezért fellépniük a zenészeknek. Emiatt végződött csaknem tragédiával az Edda 1980. május 27-ei koncertje a Parkban.

A bejárat előtti, jobb oldali feljárórampa 19 óra 5 perckor, mintegy húsz méter hosszúságban dőlt rá az utcai gyalogjárda és a második korlát által határolt területre, ahol kétszázötven fiatal tartózkodott. Öten megsebesültek, néhányukat a helyszínen látták el a mentők, a többieket beszállították a kórházba. Erről 1980. június 4-én kelt levelében Mezei Gyula, a fővárosi tanács művelődési főosztályvezetője is beszámolt a Művelődési Minisztérium Közművelődési Főosztálynak. A jelentés a terület rendeltetésszerű használatát és a renitens magatartás hiányát hangsúlyozta, és kizárta, hogy rendbontás miatt következett volna be a baj. Az eset komolyságát jelzi, hogy az I. kerületi rendőrségen kívül a BRFK járőreit is a helyszínre hívták, hiszen ekkor odabent már négyezer rajongó előtt zajlott az Edda-koncert.

A tájékoztatás nem mindenben felelt meg a valóságnak. Mezei a koncert zavartalan lebonyolításáról tett említést, valószínűleg ezzel akarván elvenni a helyzet élét a felettes minisztérium előtt. Az eredeti hangfelvételek tanúsága szerint azonban az Edda a *Néma völgy* című számát félbeszakítva – a közönség legnagyobb sajnálatára – felfüggesztette a fellépést. A zenekar éne-

kesét, Pataky Attilát a rendezők koncert közben egy papírcetlin tájékoztatták a tragédiáról. Pataky a zenélés abbahagyása mellett döntött. A felvétel jól érzékelteti a muzsikuskok tanácstalanságát, mert a hangszerek csak nagy sokára, egyenként hallgattak el, mint Haydn *Búcsúszimfóniájában*. Legutoljára a billentyűs fejezte be játékát. Annyiban helyesen fogalmazott azonban a beszámoló, hogy a koncert legvégén a közönséget sikeresen terelték ki a hátsó gazdasági bejáraton. Előtte

viszont az Edda – nagy lélekjelenlétről téve tanúbizonyságot – játszott még a közönségnek, miután a rajongók „Vissza! Vissza!” kórusa nem akart alábbhagyni.

A súlyos következmények után 1980. május 28-án az I. kerületi Tanács Végrehajtó Bizottsága Műszaki Osztályával, a Műszaki Iroda igazgató főmérnökével és a Művelődési Főosztály főmérnökével együtt helyszíni szemlét tartott a Parkban Mezei Gyula. Az Ifipark üzemeltetését azonnal leállították, az alsó műemlék kaput lezárták. A további részleges működés engedélyezéséhez kikérték a Budapesti Városépítési Tervező Vállalat szakvéleményét, s a pozitív visszajelzés után az Ifipark még 1984-ig fogadta vendégeit.

Fennállásának utolsó négy évében a Parkra egyébként már jobban vigyázott a fenntartó. Arra azonban bizonyosan számíthattak, hogy rövidesen végleg zárni kell, mert elindultak a tárgyalások a Fővárosi Ifjúsági Szabadidő Központ – a későbbi Petőfi Csarnok – létesítéséről, amelynek tervét már 1982 augusztusában jóváhagyták. Az utódintézménynek szintén a Művelődési Főosztály lett a fenntartója, átadását pedig a pártállam egyik legfontosabb ünnepére, 1985. április 4-ére tették.

Csatári Bence

„Neked a divat mondja meg, hogy ki vagy!” – öltözködés a Parkban

Amikor Magyarországon a hatvanas évek elején a rock and roll csak egy tánc volt, nem pedig attitűd, feltűntek Budapesten, a nagyobb városokban és a Balaton partján a Nyugatot majmoló trendi tinédzserek. Az amerikai, az olasz és a francia filmekből le lehetett venni a vagány kívülálló habitusát, a felnőttek világának tagadását, továbbá egy sor olyan együttthatót, amik nélkül elképzelhetetlen volt a rock and roll. Sokak persze nem is az utcán, hanem a ludas Matyiban és a napilapok karikatúráin találkoztak először a „csörömpölő zenészekkel” és a „borzas hajú huligánokkal.” A hivatalos politika mantraszerűen ismételte, hogy a rock and roll – majd később a beat – múltó divat, nem fog gyökeret eresztetni a szocialista kultúrában. És valóban, maga a klasszikus rock and roll csak 1980-ban, már mintegy nosztalgiahullámként söpört végig az országon, köszönhetően a

Hungária együttes ötvenesévek-fétisének. A beattal már más volt a helyzet. 1956-ban el voltunk foglalva a forradalommal, a változásoknak azonban még a hatvanas évek elején sem lehetett megálljt parancsolni.

1965-ben elindult a külföldi rádióadókat ellenpontozó *Csak fiataloknak* (Komjáthy György műsora), s már az Illés is magyarul énekelt. 1966-ban kezdte diadalútját a *Halló fiúk, halló lányok* című műsor, ami megmutatta, hogyan kell viselkednünk, hogyan kell kulturáltan szórakoznunk. 1969-ben a Parkból is közvetítettek adást.

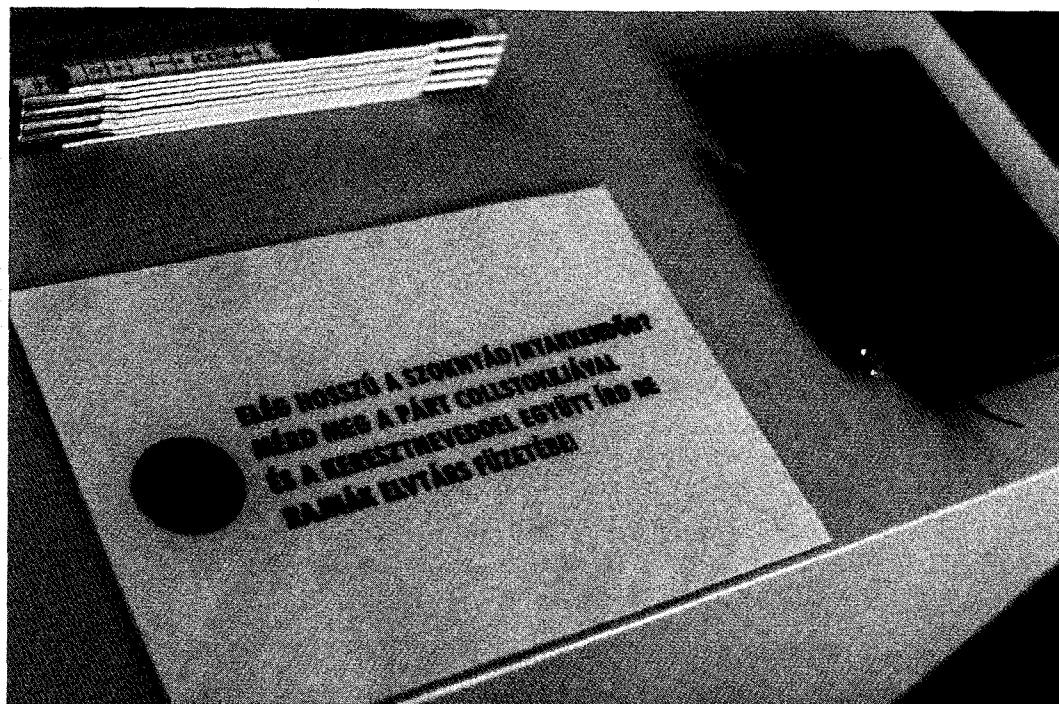
A Budai Ifjúsági Park vezetősége mintahelyet akart felmutatni, kötelezővé tette a sajátos „dress code”-ot (sportos frizura, fehér ing, zakó, szövetnadrág), sokszor még a kemény valutával fizető nyugati fiatalokat sem engedték be a „turistaöltözkűk” miatt. A fiúk úgy néztek ki, mintha nem ért volna véget a szalagavató báljuk, a szocialista szoknyácskát viselő lányok pedig eminens tanulóokra emlékeztettek.

Később a külvárosok gyári klubjaiból a „fiatal magyarok” behozták a rezgést a belvárosba. Feltűntek a kockás ingek, a vastag nadrágszíjak és csatok, a hajpántok, a filctollal a köldök fölé rajzolt virágminták. De az, aki rongyos farmert, birkabőr mellényt, Krisztus-papucsot viselt, az kinn maradt. Vagy a „Nagy fa” alatt heveredett le, vagy a Batthyány téren csövezett.

A „farmervita” korszakában egyedül a zenészek mehettek be a Parkba farosban, mert nekik az volt a „munkaruhájuk”. Később már a lemezlovasok és a technikusok is, így tágítva lassan a kört, míg lassan az egyetemek előadóiban is megjelentek a torzoborz értelmiségiek, a szakállas szürkeállomány, sőt tanárok is úgy néztek ki, ahogy a ’68-as forradalmárok.

A felülről irányított boszorkányüldözés akkor ért véget, amikor 1970-ben Kádár egy ifjúsági gyűlésen kijelentette: „Mindenki olyan hosszú hajat hord,

amilyet akar, csak mossá." Mindeközben az ifjúsági sajtóban megjelenő gúnyos hangú publicisztikák sora végezte el a „tüzérségi előkészítést”, aztán Gyurkó László – Kádár életrajzírója, országgyűlési képviselő – a Valóság című folyóiratban 1970-ben nyílt levelet írt a Parkot felügyelő KISZ Központi Bizottságának. A következő évben pedig, amikor túl voltunk már a hippinyarakon, amikor már feloszlott a Beatles és meghalt számos rockidol, a Parkból eltűnt a dress code. Azután mindenki bemehetett már farmerban és hosszú hajjal is.

Ettől függetlenül 1990-ig „normális volt”, hogy egy felnagyított hajú, újhullámos kinézetű fiatal ki-szúrta a rendőrt, és igazoltatta a buszállomásokon, mozi előtt, bárhol.

Poós Zoltán

A bolygó neve: hard rock – P.Mobil

BUDAI IFJÚSÁGI PARK

1983 április 29

este
8 órakor

P. MOBIL

P. MOBIL
KONCERT

Készremkötő: a
CARAT
EGYÜTTES

Jegyvétel:
a BIP pénztáránál
Apr. 25-26-27-én
15-19 óráig

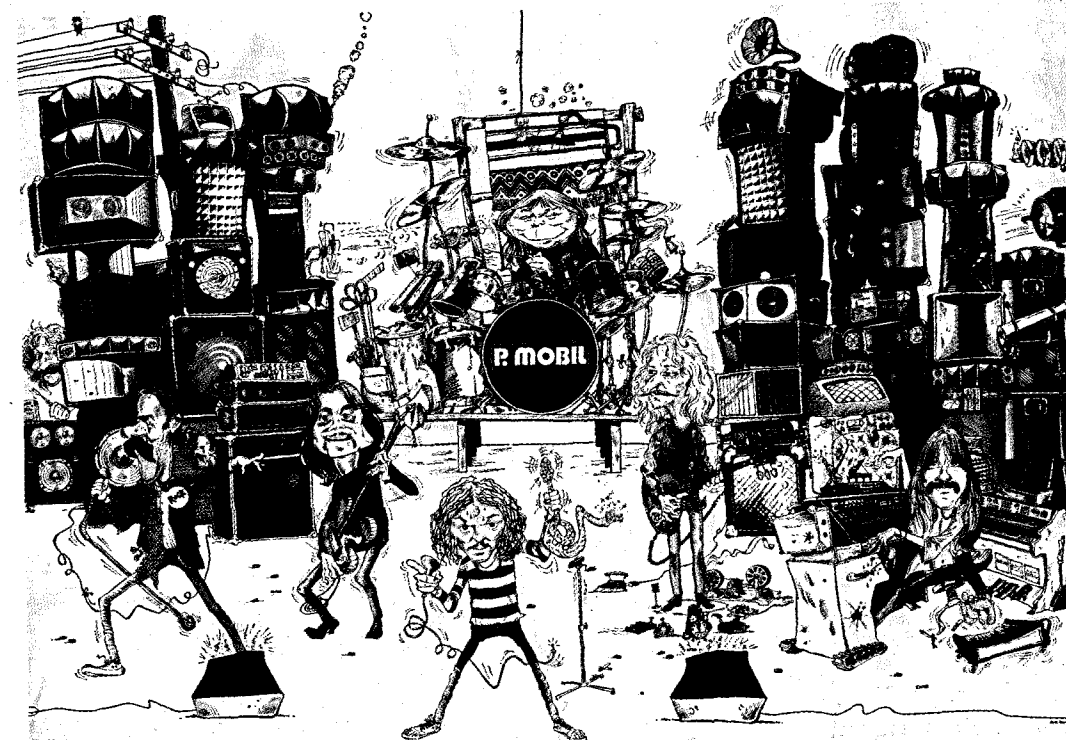
Az 1973-ban alakult P.Mobil az volt, ami: kőkemény rock and roll cirkus. KISZ-es hard rock helyett afféle rock and roll kabaréval próbáltak kedveskedni a ragasztótól és császárkörtétől beindult csöveseknek.

A hetvenes évek közepén a P.Mobil eszményi rockbandának tűnt, 1977 és 1980 között azután belőlük lett az egyik legprogresszívebb zenekar az országban. Az elegáns és érzékeny Bencsik Sándor zseniális gitáros, Vikidál maga az őserő, Schuster Lóri pedig tökéletes rocker. Minden szakadt rá akart hasonlítani. A P.Mobil volt az egyik „Fekete bárány”, és a csapat népszerűsége annyira irritálta a Hanglemezgyár vezetőit, hogy némi konspirációs technikával előbb elcsábították, azaz „kiemelték” a bandából Vikidál Gyulát, aki 1979 májusában át is igazolt a Dinamithoz, 1980 őszén pedig a zenekar zeneszerzőjét és ikonikus alakját, Bencsik Sándort környékezték meg. Lemezt ajánlottak neki, ha új zenekart alapít. Cserhádi István billentyűssel meg is alapították a P. Boxot. Bár a Beatricének és a Hobo Blues Bandnek direktebbek, társadalomkritikusabbak voltak a szövegei, Erdősék mégis a hatalmas tömegeket vonzó P.Mobilt próbálták leszalámizni.

Schusterék ügyesen megoldották mindenestre a tagcseréket, és már 1981 nyarán fel is vették az első lemezüket, a *Mobilizmót*, ami igazi műtárgy. Napszitta példányai a mai napig ott díszlegnek a bakelitelemezboltok kirakataiban. A klasszikus P.Mobil-számok mellett ezen az albumon található az *Átlagember* című szerzemény, az egyik első, nagylemezen rögzített újhullámos jellegű dal. Több ilyen számuk nem született, de írtak ironikus nótákat (*Varjúdal*, *Hányas a kabát*, *Heavy Medal*) – ami ugyancsak kevésbé jellemző ugyebár a hard rock műfajára.

Azután a *Honfoglalás* című lemezzel visszatértek a hetvenes évekhez. Az *Elektromos temetés*, azaz a Budai Ifjúsági Park zárórendezvénye is részint erre a programra épült. A P.Mobil sokat köszönhetett a Parknak, de a Park is a P.Mobilnak. Piramis-koncertjei mellett a Park huszonhárom éves történetében talán a P.Mobil bulijai voltak a legemlékezetesebb, és egyben a legnagyobb tömegeket vonzó rendezvények.

A P.Mobil sokszor sűrített és túlfeszített programjába az Ifipark mindig belefért, rendszerint keddenként játszottak itt. Mindig is ismertek voltak arról, hogy koncertjeiken nemcsak a jól felismerhető,

markáns hard rock zene szólt meg könnyen megjegyezhető, ugyanakkor mégis sokszor tartalmas szövegekkel, hanem a látványelemek is előtérbe kerültek. Ahogy Schuster Lóránt fogalmazott: rajongóiknak „vizuális karókat” akartak adni, hogy egy-egy számukat tudják mihez kötni. Ebből a megfontolásból cselekedték, hogy Schuster rendszerint – így az Ifiparkban is – denaturált szeszt öntött a színpadon erre a célra kiszemelt alkalmatosságba, majd meggyújtotta azt, miközben felcsendült a *Tűzimádó* című daluk. Egy alkalommal a zenekarvezető véletlenül a saját karját is meggyújtotta, ami miatt gyorsan le kellett rohanjon a színpadról. A közönség azt hitte, ez is a show része...

Az Ifiparkban bevetett további látványelemekre a zenekarvezető így emlékszik:

„A Park valóban jó hely volt. Azok a zenészek is, akiknek éppen nem volt fellépésük, szívesen jártak ki vacsorázni, beszélgetni, csajozni. Az emeleti éttermi rész státusszimbólumnak számított, ahol fillérékért lehetett vacsorázni. Ezen a szinten volt a stúdió, ahonnan a szünetben zenét, a végén pedig az II Silenciót (Takarodó) sugározták. Lent, a színpad mögötti részben kaptak helyet a garázszerűen elhelyezkedő öltözők is, ahol a cuccainkat tárolhattuk, de más egyébre is használható volt... [...] De előfordult az is, hogy botrányok kísérték a Gesarol (a P.Mobil elődje) parki szerepléseit. Egy alkalommal szereztem egy katonai ködgránátot, amiről tudni kell, hogy egy komplett tankhadosztályt képes láthatatlanná tenni. Begyújtottam, mire egyetlen óriási fehér ködben eltűnt az egész Budai Ifipark. Rajnák, az igazgató odarohant, és selypítve ordított:

»Tyusztér! Mit tynáltál már megint? Tyétrúgom a p... t!!!« Nem gondoltam, hogy a gránátnak ekkora hatása lesz. Máskor is csináltam show-műsort a Parkban: nagyméretű léggömböket megtöltöttem a korabeli számítógép lyukkártyáinak konfettiszerű, pici pöttyeivel, majd az így, gázzal felfújtt lufikat a nézőtér felett kihúzott madzagokra kötöttük. Vikidál megszervezte, hogy a budaörsi Magyar Honvédelmi Szövetség (MHSZ) lövész szakosztály emberei kispuskával kivonuljanak, ám a kőfal tetején elhelyezkedő lövészek némi félreértésre adtak okot Rajnákéknál: alig tudtam meggyőzni őket, hogy nem emberekre, hanem léggömbökre vadászunk. Megint máskor hanggránátokkal kísérleteztem: ezeket bizonyos távolságokra helyeztem el a Park területén, csak épp arra nem számítottam, hogy az iszonyú hangrobbanás legalább három négyzetméter vakolatot leszakít a mennyezetről. Miután heti rendszerességgel, a Minivel közösen játszottunk a Parkban, minden hétre ki kellett találnom valami poént.”

(Forrás: Hegedűs István: *A Rovarhalál zenészei: zászlót bont a rock and roll*)

Bár az elmúlt negyven évben a zenekarban rengeteg zenész megfordult, a P.Mobil nagyon erős brand, máig aktívak, és úgy tűnik, igazolják Schuster Lóránt elhíresült szlogenjét: A rock örök és elpusztíthatatlan.

Csatári Bence – Poós Zoltán

Ledől a Magyar Fal

A falaknak különösen nagy jelentősége volt a kommunizmusban. Falak választották el az embereket egymástól a szó szoros, és átvitt értelmében is. A falak egyik díszpéldányának a Berlint kettészelő monstrum számított, amelyet a Kelet-Berlinből Nyugat-Berlinbe irányuló menekültáradat megakadályozására, meglepő sietséggel húztak fel 1961 augusztusában. Az építmény németeket választott el németektől, nagyszülőket unokáiktól, gyerekeket szüleiktől, és előfordult az a groteszk helyzet is, hogy csak nemzetközi telefonhívásokkal érintkezhettek miatta egymással családtagok.

Nyugat- és Kelet-Európa között több évtizeden keresztül vasfüggöny húzódott, hermetikusan elzárni akarván egymástól nemcsak a kelet- és a nyugatnémeteket, hanem minden kommunista országban élőt a nyugatiaktól. Hétköznapi halandó a szocialista országokból sokáig csak nagyon ritkán, és akkor is csak rövid időre és nagyon indokolt esetben léphetett át. A nyolcvanas években aztán valamelyest enyhült a Kádár-rendszer, és képletesen szólva a berlini falon is látszottak már az első repedések.

Ezt érezhette meg a P.Mobil is, amely vette a bátorságot, és az Ifipark 1984-es szezonnyitó koncertje előtt a színpadra felhúzatott egy ezer vörös téglából álló, de persze statikailag nem végleges szerkezetet. Azt írták rá: „Magyar Fal – Omlásveszély – P.Mobil”. A lippai Béla építész-mérnök által alkotott sánc a koncert kezdése előtt a közönség és a zenekar között húzódott. Ezzel – némi áthallással a Pink Floyd *A fal* című, szintén a fenti kérdést feszegető, 1979-es albumára, illetve az ebből 1982-ben készült filmre – jelezték, hogy a vasfüggöny számos hátrányából a magyarok is részesültek. Sőt egy kicsit még azt is érzékeltették, hogy magyar és magyar között is húzódhattak – ha csak szimbolikusan is – falak, már ami a Kádár-rezsim kiszolgálását, illetve az azzal való szembenállást illeti.

Nos, ezt a felépítményt döntötte fel Schuster Lóránt, a zenekar vezetője a *Rocktóber* című nyitószámuk első akkordjainak felcsendülésekor. (A *Rockóbert* egyébként sokáig nem engedték nagylemezre az MHV-ban, 1956-os áthallása miatt. Így csak 1984-ben, Az út másik felén címmel jelenhetett meg a *Honfoglalás* című hanghordozón.) Az együttes vezetője azért egy kicsit megszenvedett a Magyar Fallal, az csak harmadik-negyedik nekifutásra adta meg magát.

A korabeli felvételen jól látszik, ahogy a roadok csatárláncba fejlődve, kézzől kézre adják egymásnak a téglákat, amelyek később méltó helyre kerültek: egy kutyaólat húztak fel belőlük. A szimbólum tehát semmivé foszlott, de az igazi fal leomlására és a kommunizmus bukására még várni kellett fél évtizedet.

Csatári Bence

Slepppek, falak, firkák...

Az első körberajongott sztár, aki rendszeresen lépett fel a Parkban, Németh Lehel volt. Kocsija szélvédőjére rúzsfoltot nyomtak a nők, olyan hisztéria követte minden lépését, mint egy hollywoodi csillagnak. Az első igazi zenekar, amelynek tagjai diadalmenettel érkeztek a Parkba a Vigyázó utcai klubból, a Scampolo volt. De már abban az időben is szó szerint kipofozták a Parkból a hangoskodó, színes inges fiatalokat. Nem sokkal a Park megnyitása után megjelentek az első balhézők, és ezzel együtt megkezdődik a huligánok, az erősjánosok demonizálása, kriminalizálása, mert a sajtó szerint ők voltak azok, akik

verekedtek, felszedték a síneket, és olyan ribilliót csaptak, mint „1956-ban a körút felforgatói”...

Ahogy keményedett a Parkban a zene, úgy maradtak el a lányok. A figurázva táncolás sem éppen társastánc volt akkoriban... A Bergendy hetvenes évek eleji koncertjein aztán újra divatba jött a fiúk és lányok közös tánca, hogy 1977 körül mindent elsöpörjön a csápolás.

Révész Sándor árulta el, hogy amikor véget ért a Piramis híres-neves *A nagy buli* elnevezésű koncertje 1979. szeptember 23-án, a fellépés után több száz fiatal zárandokolt el a lakásához, és ott boroztak hajnalig. Nem akartak mást, mint megköszönni Kölyöknek a remekül sikerült koncertet.

A hetvenes évek második felében született meg a rockturizmus fogalma, a Park körül is megjelentek a hálózásos, pokrócos vidéki fiatalok, akik a koncertek után a Várhegy oldalában, a Margitszigeten, vagy éppen a Városligetben aludtak. A legkomolyabb sleppet a három „Fekete bárány”, a Beatrice, a P.Mobil és a Hobo Blues Band tudhatta magáénak. Voltak, akik hónapokig kísérték kedvenceiket a turnéjukon, így annyi igazolatlan órájuk lett, hogy el-

bocsátották őket a gimnáziumból vagy a szakképző iskolákból. Az „ifjúsági probléma” valójában nem a hatvanas években tetőzött, hanem a hetvenes évek végén, amikor egy generáció tényleg kivonult a társadalomból: parkokba, aluljárókba, vasútállomásokra költöztek.

Egy olyan korban, amikor a véleménynyilvánítás kizárólag ellenőrzött csatornákon keresztül történhetett, a rajongás egyik legtipikusabb kifejezőeszköze a koncerteken felmutatott molinó volt. A Neolux spray-vel lefújt, kezdetleges molinók főleg lepedőkből készültek, a barátok felírták rá a beceneveiket, ahogy a leszerelő kiskatonák is kidekorálták a lepedőjüket a bajtársaik nevével és a laktanya címerével. A Neolux spray-vel a hetvenes évek végén és a nyolcvanas évek elején inkább overallokra, dzsekikre, lepedőkre írtak, leggyakrabban kivágott sablonokra fűjva, a falfirka majd később lesz csak a punkok gondolatainak egyik első számú üzenetközvetítője. Bár tizedannyi rajongója volt a Modellsnek, az Etának és a Kamikázénak, mint a P.Mobilnak, a korai falfirkák jórészt mégis a punkzenekarokhoz köthetők, hogy aztán a kilencvenes évek elején, a rap elterjedésével a falfirkát kisajátítsa magának a hiphop szubkultúra.

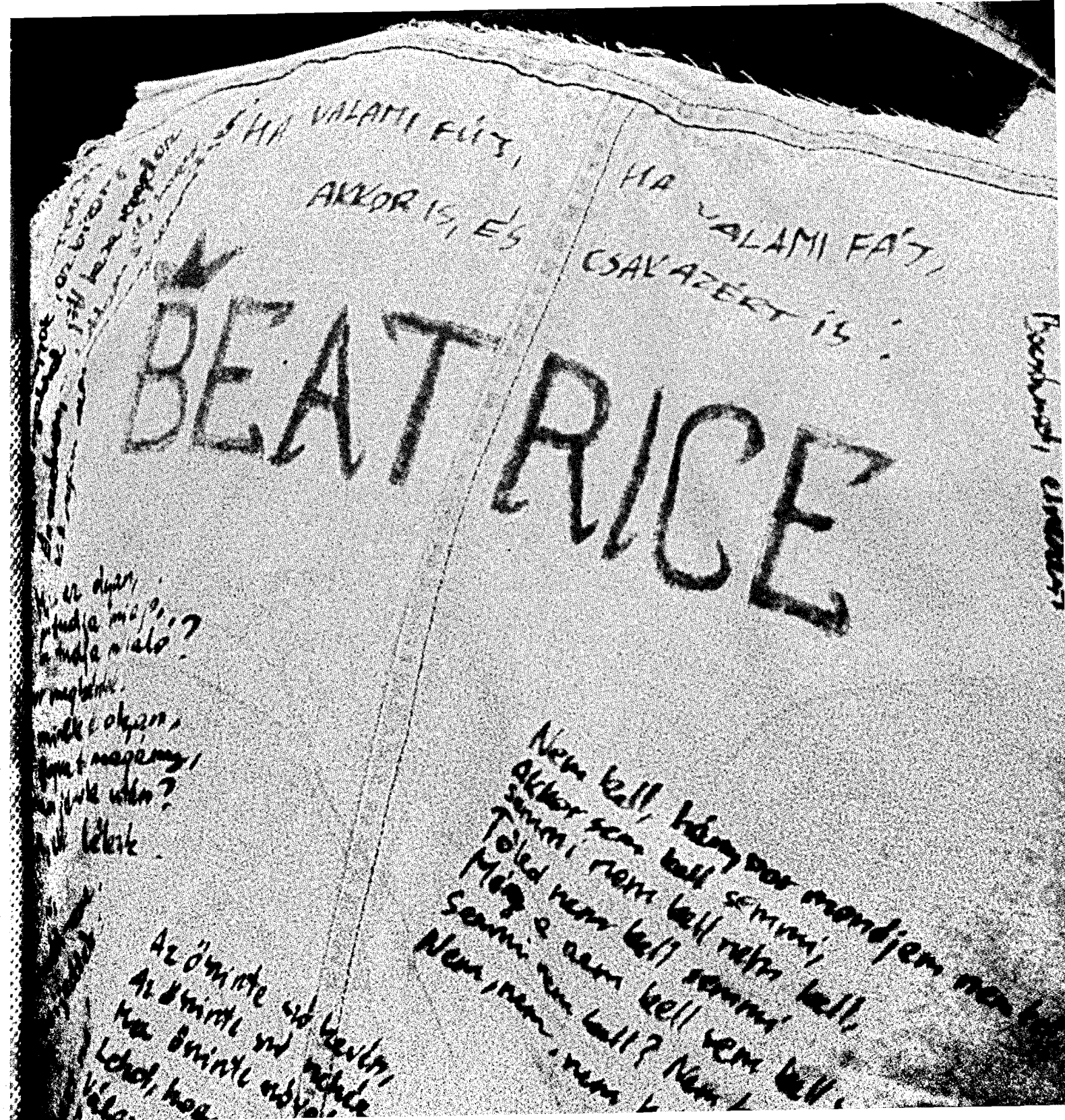
A Parkban a rajongók biztosították hegyével a klinkertéglába vésték a kedvenceik nevét, a felújítás ellenére a mai napig is látható egy téglába karcolt Edda és LGT felirat...

A P.Mobil a Budai Ifjúsági Park több „kistestvérében”, így a Pestlőrinci Ifjúsági Parkban is rendszeresen fellépett. Igazi kórkép, ahogy ennek az objektumnak az egyik vezetője nyilatkozott a szórakoztatásról:

„Csütörtökönként a P.Mobil együttes ad koncertet, és velük jön a zenekar »sleppje« is. Ezeken a napokon kérésünkre a Közért Vállalat nagyon egészséges intézkedése folytán, délután 2 órától a környékbeli boltokban nem árulnak szeszes italt. Persze mi is megtettük a saját intézkedésünket, rendezőink »megszűrik« a közönséget. Hozzáfűzném azonban, mielőtt a szülők kétségbeesnének, hogy nem börtönviselt fiúk ezek a srácok. Dolgozó fiatalok, akik kicsit »hippisebbek«, mint a többiek. Meztőláb járnak vagy kint hordják az ingüket. Persze zokni nélkül senkit nem engedünk be.”

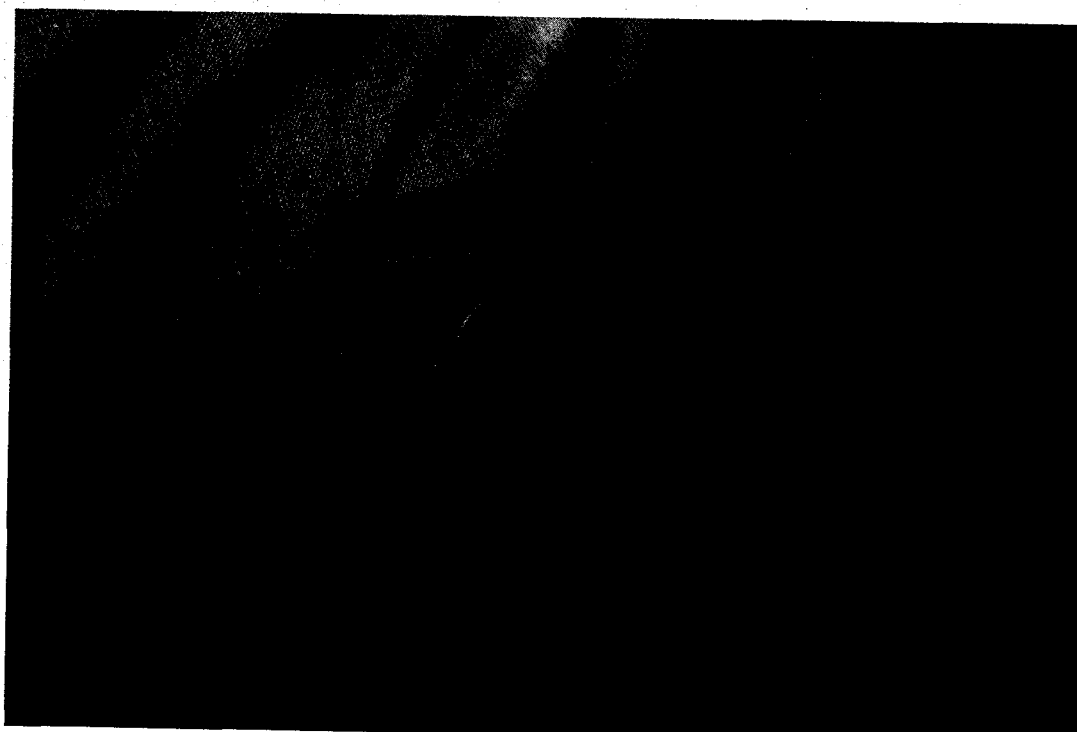
(Forrás: Sárvári Vilmos: Örökmozgó lettem)

Poós Zoltán

A Budai Ifjúsági Park igazgatói

Rajnák László 1961–1974
Baráth László 1974–1979
Németh Gyula 1979–1982
Plainer Tibor 1982–1984

Baráth László Rajnáknál enyhébb igazgató volt, de azért egy kis szigorért neki sem kellett a szomszédba mennie. A Wanderers együttes visszaemlékezése szerint:

„Baráth László parkigazgató (akivel Haász Albert, a zenekar énekese – stílusosan – szinte baráti viszonyban volt) behívta őt irodájába. »Többször megfigyeltelek benneteket. Ha csak hallgatom a műsort – oké. De ha látom is...! Mondd, Berci, miért utáljátok ti a közönséget?« – így az igazgató. »De hát honnan veszed, hogy utáljuk őket?« – kérdezett vissza Haász. »Csak rátok kell nézni. Úgy játszatok, mintha közben legszívesebben leháynátok őket.«

Baráth László minden napnak más zenei karaktert igyekezett adni: így léphettek fel például pénteken a dzsesszisták. 1976-tól keddenként amatőrök, pénteken folk-beatesek játszottak, árusítottak könyvet és hanglemezt is. Az újítási próbálkozások ellenére ez a korszak a pangás időszaka volt, csökkent a Park látogatottsága.

1978 és 1980 között köszöntött be a Park újabb aranykora, ekkor már a korban botrányosnak számító zenekarok is (többek között a P.Mobil, a Piramis és az Edda) felléptek, és a tiniken kívül látogatni kezdik a parkot az 1960-as évek fiataljai is, immár harmincasként.

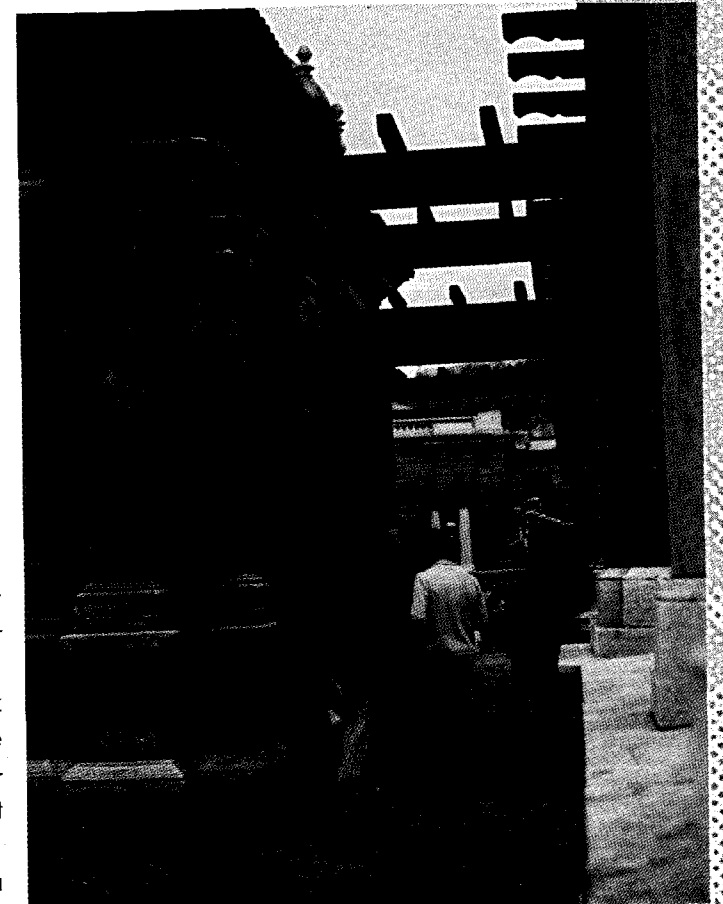
Németh Gyula 1971-től a KISZ Budapesti Bizottságának Kulturális Osztályán dolgozott, ahol a nagyobb kulturális rendezvények, valamint állami ünnepek megszervezésével foglalkozott. Népművelői diplomamunkáját *Hatalom és érdek a magyar könnyűzenében* címmel írta. Az ő idejében élte fénykorát a kemény rock az Ifiparkban. Az ő időszakában történt, hogy az Edda koncertje alatt 1980 májusában leomlott a kőkerítés, ezután pedig 1981 tavaszáig átmenetileg szünetelt a nyitva tartás.

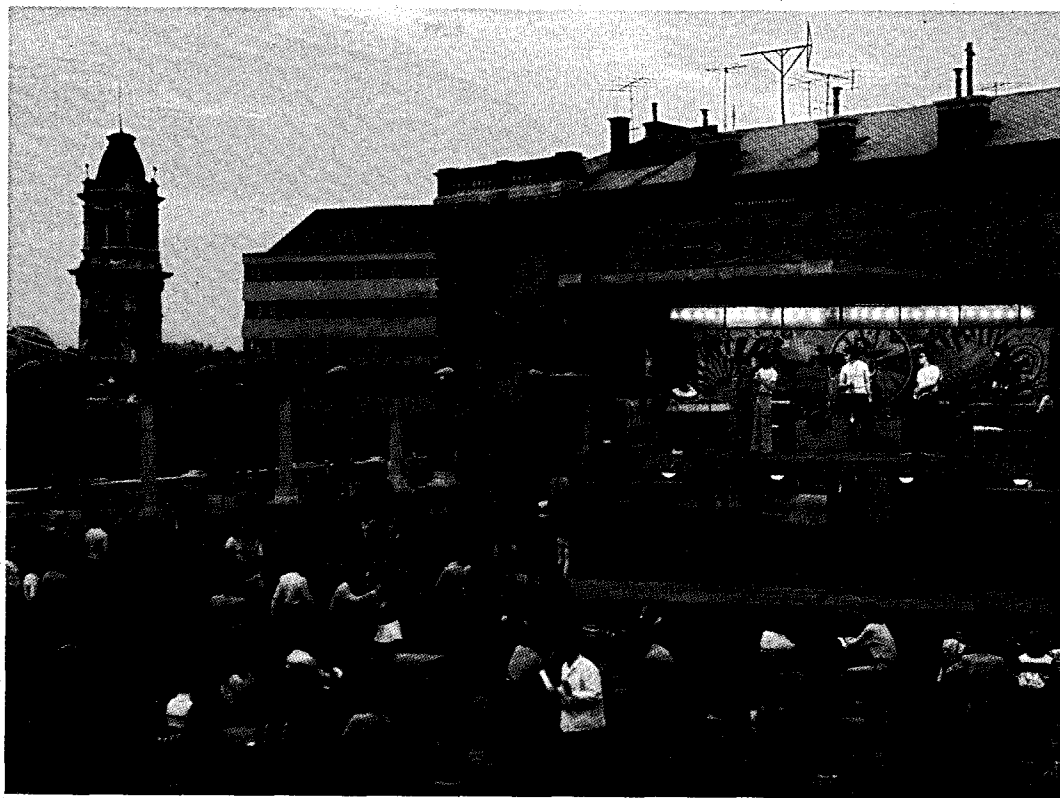
Plainer Tibor időszakában már érezhető a nyolcvanas évek elejének enyhülése.

Plainer koncepciója az volt, hogy tegyék nyereségessé a koncerteket, és a fiatalokat ne riaszták el tiltásokkal a Park látogatásától. Ő oldotta fel a Parkban az alkoholfogyasztási tilalmat, mivel úgy vélte, hogy ha a fiatalok nem ihatnak itt, akkor feltankolnak másutt, mielőtt bemennének. Támogatta a pályakezdő együtteseket is.

Nádor Katalin korábban a Fővárosi Művelődési Házban dolgozott programszervezőként, majd pedig az Ifjúsági Rendező Irodában, innen került a Budai Ifjúsági Parkba. Bátran hívott új, az akkori undergroundhoz tartozó fellépőket is játszani, a Bizottság együttes is az ő idejében lépett fel a Parkban. És ő volt az is, akinek be kellett zárnia az Ifjúsági Parkot. Ezt az alkalmat Schuster Lóránttal közösen tették emlékezetessé az *Elektromos temetés* című koncerttel. És az ő ötlete volt az is, hogy adjanak ki egy emlékkönyvet *Volt egyszer egy Ifipark* címmel.

Az Ifjúsági Park igazgatójának lenni minden esetben bizalmi állás volt, a KISZ jóváhagyása kellett hozzá. Az igazgatók mozgástere az 1980-as évek elejéig viszonylag szűkös volt. A Rajnák

időszakában megfigyelhető kemény kéz politikája csak lassan enyhült, és ennek nagy valószínűség szerint az volt az oka, hogy az igazgatók egyetértettek a Párt ifjúságpolitikájával, és nem is esett nehezükre betartatni a KISZ útmutatásait. Másrészt, ha szembeszegültek volna a központi akarattal, akkor alighanem elvesztették volna a funkciójukat. Plainer Tibor és Nádor Katalin már bátrabban kísérletezhetek újításokkal. Egyrészt a nyolcvanas évek enyhébb légköre, másrészt amiatt, mert az ő idejükben a Park napjai, órái meg voltak számlálva...

Tóth Észter Zsófia

„Tánc lépésben mentem én is!” – beszélgetés Nádor Katalinnal

A nyolcvanas évek elejére kevesen maradtak, akik a kezdetektől kitartottak a Budai Ifjúsági Park mellett. Egy nem sokkal az 1984-es bezárás előtt készült rádióinterjúban Nádor Katalin arról beszélt, hogy sokan riasztónak találták akkoriban a Parkot. A korabeli sajtóban úgy értelmezték, részben a walkmanek és a hifik tettek keresztbe a legendás szórakozóhelynek. Nehéz ma már elhinni, hogy ugyanazt az élményt kínálta a panelfalak közötti zenehallgatás, mint a Duna-parti koncertlátogatás. A legkülönbébb – nem is teljesen alaptalan – mendemondák terjedtek mindenestre a Parkról: sok ott a verekedés, nem biztonságos már az Ybl Bazár épületegyüttese. Hogy a kétségkívül romlásnak indult komplexum utolsó két évadában mégis színes koncertkínálat várta az idelátogatókat, elsősorban az igazgatóhelyettesként és programszervezőként a Parkba került Nádor Katalinnak köszönhető. Dübörgő üstdobokról, titokzatos szalagokról, földalatti zenekarok felszínre hozásáról és egy remek hangulatú temetésről beszélgetünk vele.

1983-ban és 1984-ben, az utolsó két idényben volt a Budai Ifjúsági Park igazgatóhelyettese, illetve programszervezője. Egészen fiatalon került ide, érdekelné, hogy őriz-e emlékeket az Ifiparkról látogatóként, járt-e tizenévesen a Parkba?

Érdekes módon az Ifipark tiniként nekem kimaradt. Már kamaszként a fúziós, progresszív, dzsesz-szes hangzás érdekelt, ezért én főleg a Bem rakpartra jártam Mini-koncertekre, vagy az Interbrasszt hallgattam a Marczibányi téren.

A hetvenes évek második felében járunk, ha jól gondolom. Addigra a Park elvesztette egyeduralmát, a fiatal és feltörekvő bandák klubokban, művházakban mutatkoztak be.

Igen, sőt akkoriban több helyen rendeztek már szabadtéri koncerteket is. A Kisstadionban például, vagy különböző balatoni helyszíneken. De egyre több lett a külföldi fellépő, a közönség pedig nem a helyszín miatt, hanem azért ment koncertre, hogy a kedvenceit élőben is lássa, hallhassa. A Budai Ifjúsági Park tényleg nem tudta már azt kínálni, amit mondjuk az első aranykorban, a hatvanas évek közepén. Egy fellépőhely volt a sok közül, ráadásul – ahogy most visszaemlékszem – az én ízlésemnek kifejezetten kommersznek számított az akkori programja.

Mi motiválta mégis – immár koncertszervezőként – a váltásra? Korábban a Fővárosi Művelődési Házban, aztán pedig az Ifjúsági Rendező Irodában dolgozott. Az FMH-ban Plainer Tibor mel-

lett, és Plainer hívására került aztán Ifiparkba. Volt még presztízse ennek a kissé már megkopott rangú intézménynek?

Az Ifjúsági Rendező Irodától meglehetősen csalódottan távoztam, és a Park iszonyú nagy lehetőséget és kihívást jelentett akkoriban nekem. Művészeti előadóként kerültem az IRI-be, ahol hangzatos célokat fogalmazott meg az akkori vezetés. Tehetségkutatók, vetélkedők szervezéséről volt szó, az ifjúsági kultúra patronálásáról, engem pedig mindeme feladat országos koordinálásával bíztak meg. Ebből azonban semmi sem lett. A lényegét tekintve nem tettünk egyebet, mint a hazai koncertszervezés monolitjaként működő Országos Rendező Iroda, csak éppen más előadókkal dolgoztunk. Feleltem és letettem a telefont. Ebből álltak a munkanapjaim. A Fővárosi Művelődési Házban korábban rocktörténeti sorozatot szerveztem, alternatív zenekarokat léptettem fel, az IRI – innen nézve – tehát visszalépést jelentett számomra. Amikor Plainer telefonált, egy percre sem hezitáltam. A hetvenes évek legvégétől, 1980-tól elvégre a Park megint a jobbik arcát mutatta. Akkor jutott csúcsra a rock, de jól mentek a görög és a bolgár táncházak is. Szinte tánc lépésben mentem tehát én is!

És kiket talált a tánc téren?

Majdnem minden este másokat. Felismerhető arcok visszatérő sokasága alkotta akkoriban a Park közönségét. A tánc házások nyilván nem jöttek a rockos estére, és fordítva. Hétközben kevésbé ismert, feljövő, vagy vidéki zenekarok léptek fel. Hozták magukkal a saját barátait, rajongóikat. A programkínálat szerint rétegződött tehát elsősorban a közönség. A hatvanas évek fénykorához hasonlóan megátalkodott Parkerekre – akik ott töltötték minden szabadidejüket – nemigen emlékszem.

Hova mehettek még? Segítsen elhelyezni a Parkot a nyolcvanas évek kulturális és szórakoztatóipari mátrixában. Mennyire érdekelte a nagypolitikát, vagy akár csak a kulturális vezetést, hogy mi történik ezekben az években a Parkban?

Szerintem igencsak érdekelte őket. Elvégre minden koncertet rögzítenünk kellett, ez hozzátartozott a műszak munkaköri leírásá-

hoz. Úgy tudom, a KISZ Agitációs és Propagandaosztálya foglalkoztatott néhány embert, akiknek az volt a dolguk, hogy meghallgassák a nálunk rögzített szalagokat, bár nem tartom valószínűnek, hogy a táncházakról készült felvételek túl sok izgalmat jelentettek volna nekik. Arra emlékszem, hogy mindig készenlétben tartottuk a hanganyagokat, hogy ha kapunk egy ellenőrzést, csak le kelljen venni őket a polcra és az eljáró szerv rendelkezésére bocsátani.

De a koncertek nem csak az ifjúságvédelmiséket meg a titkosrendőröket érdekelték. Én úgy látom, a főváros kulturális életének még a nyolcvanas évek elején is fontos szereplője volt a Budai Ifjúsági Park, noha kétségtelen, hogy addigra elmúlt már az az idő, amikor a BIP mindent vitt. Az igazán izgalmas dolgok nem itt történtek már, hanem például a Ganz-MÁVAG-ban vagy az Ikarusban. Én színesíttem szerintem a Park kínálatát, igyekeztem különféle műfajokat és alternatív zenekarokat is a fellépők közé csempészni.

Előfordult olyan, hogy valaki „fentről” megvétózta a tervét? Jelezték, hogy ez vagy az a zenekar – szakmai vagy más indokból – nem léphet fel a Parkban?
Nem emlékszem ilyenre.

És mennyiben valósult meg a „kultúrpark” koncepciója, vagyis az az ifjúságnevelő szerep, amit a korabeli sajtó híradása szerint az Ifiparknak szántak?

Lehet, hogy az emlékezetem szelektív, de nem rémlik nekem, hogy bármilyen szinten megfogalmazódott volna a Budai Ifjúsági Parkkal kapcsolatban támasztott elvárások között a „népnevelés” mint keretbe foglalt szándék. Valahol biztosan le volt írva, hogy a szocialista kultúrához méltó színvonalú produkciókat kell bemutatnunk, de valójában ez sem jelentett túl sokat. Az Ifjúsági Park történetének utolsó fejezete egybeesik szinte a Kádár-korszak végével. Emlékeim szerint a tiltott, a tiltott és a támogatott kategóriája is másként festett akkor, mint mondjuk egy évtizeddel korábban. A tiltott sáv egyre szélesebbé vált, sok minden belefért.

Például az ön által kedvelt underground zenekarok némelyike is. Kiknek a felléptetésére a legbüszkébb?

A jó programszervezőnek azt szükséges tudnia, hogy kinek, mikor, hol és mennyiért csinál bulit. Ezek a szempontok megelőzik a személyes preferenciákat. De mondjuk a Vágtázó Halottkémek-koncert azért persze különösen fontos volt nekem. A VHK elvégre idegen test volt az anyagban. Megmondom őszintén, magam sem tudtam, hogy mi lesz belőle. Nagy örület lett. Óbudáról is kaptunk például telefonokat, hogy többen nem tudnak aludni az üstdobok miatt. Emlékezetes este volt. Jól sikerültek a KFT parkos fellépései is, az Ági és a Fiúk zenekarral viszont tévedtem. Az akkori műsoruk túl durva volt, túlságosan kemény. Nem illett valahogy a Parkba.

Hogy naprakész legyen az aktuális zenei kínálatot illetően, álrúhában járta a fővárosi klubokat?

Nem viseltem álruhát, de rengeteg koncertre mentem, és képbem voltam minden apró mozgással, ami a könnyűzene területén történt. Ismertem mindegyik tehetséges fiatal, nem volt a fővárosban

olyan helyszínen, amit ne látogattam volna rendszeresen, hogy figyeljem, kik mennek és kik azok, akik hamarosan potenciális ifiparkos fellépők lehetnek. Akik megtetszettek, azokat egyből megkerestem: jöjjenek el hozzánk is. Legtöbbször igent mondtak, egy idő után aztán az egyik banda hozta már magával a másikat.

Volt idő, amikor tolongtak a népszerű és befutott bandák, hogy a Parkban játszassanak. A nyolcvanas években mennyire volt egyszerű fellépőket találni?

Nem volt persze egyenesen kimagasló ugyan a színvonal, de sosem jelentett problémát, hogy megtöltsük a naptárat. Egyik-másik banda egy hónapban több koncertet is vállalt. A Prognózis vagy a Lord mondjuk, és persze hozták magukkal a rajongóikat is. Mi pedig azt mondtuk: miért ne? Hétköznapi akadtak ugyan pangóbb esték, a hétvégékre azonban mindig ráerősítettünk.

Milyen eszközei voltak akkoriban egy koncertszervezőnek, hogy „ráerősítsen a hétvégékre”? Milyen fórumokon hirdették az Ifipark műsorát?

A Mahir volt az egyetlen cég, amelyik plakátokat ragaszthatott. A Park akkori gazdasági vezetője ráadásul jó viszonyt ápolt a plakátragasztók felettesével, joggal remélhettük tehát, hogy a hirdetéseink a város forgalmas csomópontjaiba kerülnek. Nagyjából ötszáz-ezer példányban készültek egyébként ezek az egyszerű betűplakátok. Voltak továbbá szórólapjaink, amiket a jegypénztárba helyeztünk ki, de a Magyar Ifjúság is rendszeresen írt róla, hogy kik a közelgő fellépők, sőt – ha jól emlékszem – még a televízióból és a rádióból is meg lehetett tudni az Ifipark aktuális kínálatát. Sok szempontból egyszerűbb dolgunk volt, mint a mai programszervezőknek. Nem volt például plakátháború, nem volt annyira elüzettesedve a piac.

Ha már a piacot említi, úgy tudom, jelentős változtatást jelentett, hogy a fix ORI-gázszik helyett a bevétel arányában fizették ki az Ifiparkban fellépő bandákat.

Igen, ez Plainer Tibor ötlete volt, és működött, hiszen a zenészeket is érdekeltté tettük abban, hogy beszálljanak a szervezésbe és részt vegyenek a marketingtevékenységben is. Jobban magukénak érezték így a koncertjeiket, ráadásul a zsebükben is több pénz maradt.

Ekkoriban nem számított már mindenhatónak az Országos Rendező Iroda?

Nem, a Budai Ifjúsági Park legalábbis nem az ORI-n keresztül szervezte a koncertjeit, nem volt szükséges egyeztetnem velük a gázsikról sem.

Idézzük fel az utolsó estét, 1984. szeptember 23-át, amikor végképp bezárt a Budai Ifjúsági Park. Kinek az ötlete volt, hogy a P.Mobil temesse a Parkot?

Czippán Györgynek futott abban az időszakban egy rocktörténeti sorozata. A vidéki alkalomkorán jó kapcsolatot alakított ki Schuster Lóránttal, a P.Mobil zenekarvezetőjével. Ők ketten kerestek meg minket, és Lóri minden kertelés nélkül előállt vele, hogy ők szeretnék megcsinálni az utolsó bulit a Parkban. Gyakorlatilag ismertette a kész műsortervet, tudta továbbá azt is már, hogy

honnan szerez ehhez támogatókat, mit hogy intéz majd. Nekünk tetszett persze a lelkesedése és a határozottsága, ezért egyből rábólintottunk. Tudtuk, hogy Lóri megbízható, és nem csalódtunk benne. Jöttek is, és csinálták, amit kitaláltak. És meg kell hagyni, profi volt a show.

Mások is jelentkeztek egyébként a feladatra?

Akadnak más bandák is, nem emlékszem már, hogy pontosan kik, de Lóri annyira céltudatos volt, olyan eredeti elképzelésekkel állt elő, hogy egyből meggyőzött minket. A P.Mobil mellett az Ifiparkot búcsúztató fesztiválon fellépési lehetőséget kapott az akkori élvonalból jóformán mindenki. És bejöttek a számításaink, hiszen telt házzal mentek a záró napok. Méltó módon tettünk pontot a Park huszonhárom éves történetére.

Igaz-e a szóbeszéd, hogy a műsor végén a konferanszié, Hajnal Gábor nem fejezhette be a mondandóját, így voltaképpen – bizonyos szempontból – lezáratlan maradt ez a két évtizednél is hosszabb történet?

Erről most hallok először. Szerintem Gábort kellene megkérdeznünk, elvégre ő állt a színpadon. Nekem nem rémlik ilyesmi, bár az igaz, hogy a csendrendeletet szigorúan be kellett tartanunk. Nem gondolom viszont, hogy valaki tudatosan alakította így, elvégre azért gyűltünk össze, hogy ünnepeljük a Parkot.

Lehúzták a mikrofonokat, lekapcsolták a fényeket, bezárták a kaput. De mi történt az utolsó este után?

El kellett varrnunk a szalakat. Ennek az egyik fele nyilván adminisztrációs feladatokat jelentett, másrészt a hang- és stúdiótechnikát előbb ki kellett szerelni, ezt követően pedig átszállítani a Petőfi Csarnokba.

Említette a beszélgetésünk elején, hogy minden koncertről hangfelvétel készült a Parkban, még az ön idejében is. Mi lett a szalagokkal a Park bezárását követően?

Ezek is a jogutódhoz, vagyis a Petőfi Csarnokba kerültek elvileg.

És gyakorlatilag?

Kézen-közön eltűntek sajnos. Egy darabig nálam is voltak, és egy emlékfórlány azt súgja, hogy Szigeti Ferinek adtam őket oda. Nem tudom sajnos, hogy mi lett a felvételek sorsa.

Nagy kár értük. Egyébként az teljesen egyértelmű volt, hogy a Parknak befellegzett?

Igaz, ami igaz: az Ifipark felett addigra eljárt már az idő. Technikailag, illetve a komfortfokozat szempontjából is. A tánctér alatt műtermek voltak, nem is akármilyen művészeké, és ezek rendszeresen beáztak például. Nem véletlen tehát, hogy a Park 1984-ben bezárt.

Mintha hagyták volna kivérezni. Nem voltak olyanok, akik a helyszín korszerűsítése, rendberakása mellett kardoskodtak?

Megpróbálták „befektetőt” keresni, de senki sem látott fantáziát benne, ilyen mértékű saját forrással pedig természetesen a Park sem rendelkezett. Volt e mögött egy olyan szándék is azt hiszem, hogy elég, ha kisebb alapterületen, ha kevesebb látogatóval üzemel az Ifipark, aztán majd lassan kiürül. De kétségtelen: az átépítésére nem különítettek el erőforrásokat.

Ezzel párhuzamosan elkezdtek viszont helyrehozni a későbbi Petőfi Csarnokot. Arra ezek szerint mégiscsak volt pénz és szándék. Pedig oda még többen fértek be, mint a legdicsebb korszakban a Parkba.

A Fővárosi Tanács hozott egy döntést, miszerint szükség van Budapesten egy olyan helyszínre, ahol egész évben lehet programokat tartani. A legkézenfekvőbbnek a Városligetben található egykori iparcsarnok felújítását látták. Az 1885-ös Országos Általános Kiállításra készült épület egy ideig a Budapesti Nemzetközi Vásár kiállítóhelyeként funkcionált, a hetvenes években pedig az Otthon Áruház bútorraktára volt ott. Nekiestek tehát az átépítésnek, de az is a történehez tartozik, hogy meglehetősen kontár munkát végeztek, és a Petőfi Csarnok szerkezetével az első naptól fogva komoly gondok voltak.

Nehéz ésszerű érvet találni arra, hogy évekig nem törődnek egy láthatóan rossz állapotú, haladkló helyszínnel, hogy barkácsoljanak helyette egy olyat, ami eleve magában hordja mindazt, ami miatt az előzőt bezárásra ítélték. Önök mióta tudtak egyébként róla, hogy a Parknak be kell zárnia?

Az utolsó évad előtt rebesgették már. 1983 végén értesültem róla, hogy még egy idény, és az Ifiparknak vége. Emiatt volt tulajdonképpen időnk arra, hogy méltóképpen búcsúzzunk a Parktól. Koltay Gábor rendezett egy filmet, elkészült a *Volt egyszer egy Ifipark* című emlékkönyv, és az *Elektromos temetés* névre keresztelt utolsó este is jól sikerült szerintem. Amikor 1984 őszén bezártuk az Ifiparkot, még javában zajlott a PeCsa átépítése, emlékszem, gumicsizmában tudtuk csak megközelíteni az épületet.

A Volt egyszer egy Ifipark című emlékkönyvnek, amit említ, mai szemmel meglehetősen érdekes a beszédhelyzete. Nem kizárólag a nosztalgia hangján szólal ugyanis meg. Itt-ott kimértnek, politikailag korrektnek mondanám, óvatosan duhajnak, mert éles kritikát nem fogalmaz ugyan meg, de ímmel-ámmal odapiszkál azért a KISZ-nek és a nagypolitikának.

Ahogy az előbb is említettem, én úgy éreztem, egy kicsit nyitottabbá vált a kulturális szemlélet annál, mint amiben előtte éltünk. Az efféle szurkálódásokat meg lehetett már akkoriban engedni, és én ragaszkodtam is hozzá, hogy valóságghű beszámoló készüljön a Park működésének huszonhárom évről. Czippán György és Sebők János neve – akik a könyvet jegyzik – garanciát jelentett számomra arra nézvést, hogy elkerüljük a propagandisztikus szövegeket.

Hol lehetett kapni a kiadványt, hogy terjesztették?

Azt hiszem, kizárólag az Ifjúsági Parkban lehetett hozzájutni, és úgy emlékszem, nem is pénzért adtuk.

Fel van pedig tüntetve rajta egy ár.

Fel van pedig tüntetve rajta egy ár.
Nem hiszem, hogy túl nagy összeg lenne, mert nem kereskedelmi céllal nyomtuk. Ha az emléke-
zetem nem csal, pár száz darab készült csak a könyvből.

Meg voltam pedig győződve, hogy sokkal nagyobb példányszámban jelent meg, ha csak arra gondolok, hányan vették volna meg a zárás napján...

Az is lehet, nem emlékszem erre pontosan.

Ki adta ki egyébként a kötetet? A belivben nem találni erre vonatkozó könyvészeti adatot.

Azt hiszem, a Budai Ifjúsági Park volt a kiadó.

Az kétségtelen, hogy a Park 1961-es nyitása korszakhatár a magyar könnyűzene- és koncerttörténetben. Vajon a bezárás is ilyen markáns cezúrát jelöl ön szerint?

tételben. Vajon a bezárás is ilyen markáns cezurat jelel ön szerint?

Harminc év távlatából úgy látom, igen is, meg nem is. Ahogy mondtam, addigra a Park kifáradt, nem volt se szándék, se pénz a megújítására. A döntéshozók kétségkívül hibáztak. Nem szabadott volna hagyni, hogy így tönkremenjen az Ifipark, az észérvek mellett szóltak, hogy meg kellene menteni ezt a nagy múltú és turisztikai szempontból is kitűnő helyszínt.

Amikor a Parkot bezárták, akkor az országban még nem volt a turizmusért való felelősség, mert a turizmus akkor még nem volt a gazdaság fontos térsége. Az országban akkor még nem volt a turizmusért való felelősség, mert a turizmus akkor még nem volt a gazdaság fontos térsége. Az országban akkor még nem volt a turizmusért való felelősség, mert a turizmus akkor még nem volt a gazdaság fontos térsége.

Á Petőfi Csarnok megnyitása viszont fontos mérföldkö szerinti. 1985-től a PeCsa volt az élő könnyűzene fellegvára, műfajától függetlenül. A rendszerváltozással aztán megint új helyzet állt elő; hiszen szinte minden sarkon új klubok nyíltak, de a PeCsa – csúnyasága ellenére – a legizgalmasabb helyek egyike maradt.

Különösen szomorú keretet ad az Ifipark utolsó éveiről szóló beszélgetésünknek, hogy alig pár hónapja a jogutód Petőfi Csarnok is bezárta kapuit. Véget ért tehát az Ifipark-érát meghosszabbító PeCsa korszaka is. Katalin pályájának viszont – ha jól gondolom – a Petőfi Csarnok jelentette a csúcstét.

jelentette a csúcstét. Abszolút. Huszonhat évet dolgoztam a Csarnokban, az egész életemet meghatározza ez az élmény. Nagyon szeretném, ha sikerülne ezért egy, az ifiparkoshoz hasonló kiadvány megjelentetésével emléket állítani a Petőfi Csarnoknak. Hajt a vágy, hogy megmutassam a PeCsa törzsközségének, a rosszindulatú huhogóknak és azoknak is, akik sosem jártak ott, hogy mennyi érdekes és értékes dolog jött létre a Csarnokban. A maiak persze a hibáinkból is tanulhatnak. Gyűjtöm az anyagot, és azon vagyok, hogy elkészüljön a *Volt egyszer egy Petőfi Csarnok* című kötet.

Vass Norbert

Underground és punk a Parkban

Ha a Dogsot, a Liversinget és a Sakk-Mattot underground zenekaroknak tituláljuk, akkor azt mondhatjuk, hogy a külvárosból induló progresszió már a hatvanas évek második felében felbukkant a Parkban. Az első punkos attak talán a Liversing show-jához kötődik: Thury Árpád gatyára vetkőzött, felugrott a zongorára, és összetörte azt. Korábban Rajnák elvtárs hazaküldte a Liversinget, mert festett hajjal, alsónadrágban akartak fellépni.

A Magyarországon 1980 körül feltűnt punk, illetve újhullámos bandáknak túlságosan is levegős volt a teátrális, nagy koncertekhez igazított Budai Ifjúsági Park, inkább a Kassák Klubban és az Almássy téri Szabadidőközpontban léptek fel. Amikor 1982 nyarán a salgóbányai rocktábor újhullámos zenekarai (többek között a WU2 és a Giterátor) felléptek a Parkban, totális közöny fogadta őket, de nem jártak jobban az Ifjúsági Magazin estjén pengető középiskolás zenekarok (Ketchup Letchup Gárda, Tejbezri, Torma, Dopping, Kamikáze) sem, a közönség nem volt kíváncsi az „ifjúsági sajtóban” egyre nagyobb teret nyerő újhullámos zenekarokra sem.

Meglepő, hogy a főleg a hard rock szentélyeként elhíresült Budai Ifjúsági Parkban 1983-ban az Európa Kiadó és a Bizottság is fellépett, sőt 1984. augusztus 5-én olyan punkbandák is koncerteztek itt, mint a Kretens, a Tizedes meg a többiek, a Rizikó Faktor, az Auróra, vagy az akkoriban ugyancsak punkként elkönyvelt VHK, de nekik sem „ált jól” a Park. Voltak kísérletek arra, hogy a keddi napok afféle újhullámos napok legyenek a BIP-ben, de a vezetőség aztán felhagyott az igyekezettel.

Játszott itt a GM49 is, de a Rolls Frakció volt a legfontosabb újhullámos banda a Parkban, de amikor már a punkos műsorukat játszották 1981-ben, az Edda előtt, ledobálták őket a színpadról. Később csak azért nem fűtyülték őket ki, mert egyre többen az 1981 nyarán feloszlott Beatrice szellemiségét vélték felfedezni a zenéjükben. Aztán abban a megtiszteltetésben volt részük, hogy 1982-ben, amikor a Piramis vendégeként játszottak, külön színpadot ácsoltak nekik, mert a Piramis Plusz lemezének „bauhausos” díszletei között nem lett volna stílszerű fellépniük.

Poós Zoltán

Ínyenc csemege

Különösen furcsa érzés ennyi év után újra az Ifiparkban járni. A tinédzserkori nagy lázadások fontos színtere bizonyos pátoszt kíván.

Tizenéves fiatalként őrjögésig imádtam a blues-rockot. Szertartásos Hobo-rajongó voltam, rőttem a várost a barátaimmal. Klubról klubra, koncertről koncertre jártam. Az Ifipark a nagy zenei szentélyt, a rockzene kultikus rítusainak templomát jelentette számomra. Radics Béla gitáristen otthonát, a legendás Mini-bulik és a Piramis-szuperkoncert színterét. Olyan varázserővel bírt ez a hely, hogy minden alkalommal átéljük itt a beavatottak titkos megdicsőülését.

A történetek, a társaságok, a környezet és a mítosz olyan különlegessé tették a Park auráját, hogy az ember kiváltságosnak érezte magát, akárhányszor bejutott egy-egy bulira, hiszen mi természetesen sosem vettünk jegyet. Mindenhova belógunk, mert a lelemény és ötletesség tárháza nélkül nem tudtuk volna egyébként túlélni azt a rendkívül unalmas és arc nélküli világot, ami a „hivatalos” Magyarországot abban az időben jellemezte. Néhány év eltelével, a középiskola után már saját zenekarokkal kísérletezve váratlanul bekerültem az akkor divatos Sikátor együttes baráti körébe. Aztán a zenekarba is.

Néhány hónap múlva megnyertünk egy országos tehetségkutató versenyt, amit az Ifjúsági Magazin támogatásával és természetesen a KISZ felügyelete mellett bonyolítottak le. Felkerült egy számunk a Start 1-2-3 lemezbálogatására, IM-poszterkép lettünk, cikkek jelentek meg a zenekarunkról, és csodák csodájára, bónuszként kaptunk egy ifiparkos koncertlehetőséget is. Hetekig készültünk rá. Jobb cuccokat, erősítőket, gitárokat hajkurásztunk, rengeteget próbáltunk, újra és újra átírtuk a műsorunkat.

Végül megtörtént a csoda. FELLÉPTÜNK! Azon a magas színpadon játszani – még ha délután volt is, és pár százan lézengtek csak a Parkban – olyan élmény volt, hogy szerintem a Cream búcsúbulikon nem lehetett olyan flash.

Az első akkordoktól fogva szikrázott a levegő. Megszűnt a valóság, csőlátásom lett, elfelejtettem a műsort, nem hallottam a koncertet, csak a dob löktetésére játszottunk, a számok között nem értettük egymás nyelvét, olyan volt, mint egy jelenet valami elvarázsolt filmből.

A taxiban tértem magamhoz. Feltűnt, hogy a többiek a buliról beszélnek. Kezdem visszajönni ebbe a dimenzióba, de ezután még napokig lebegve jártam. Nem sokkal később bezárták a Parkot, és megcsinálták a Petőfi Csarnokot. Számtalanszor játszottam ott különböző zenekarokkal. Azt az élményt azonban, amit a Park tudott, a PeCsa soha nem volt képes megközelíteni. És az igazság az, hogy semmilyen más hely sem, pedig huszonöt éves zenei pályafutásom alatt végigvándoroltam Európán.

A Jóisten megengedte, hogy belekóstolhassak egy csodálatos, ínycsemegebe, igaz, csak kis szeletet kaptam a tortából, de a legfenségebb darabja volt!

Soós Tamás István

1984 és a nagyvilág

1984. január 1-jén megszűntek a járások, majd a Magyar Nemzeti Bank újabb 50 millió dolláros hitelt vett fel a Nemzetközi Valutaalaptól. Megtalálták a Szépművészeti Múzeumból ellopott festményeket, amelyek olyan élénken foglalkoztatták a közvéleményt, hogy kabarétréfa is született a témáról az akkor a pályája csúcán lévő Markos-Nádas-duótól. Februárban Magyarországra látogatott a szigetországi punkok fő ellensége, Margaret Thatcher. Az átlagember számára a vizit legemlékezetesebb pillanata az volt, amikor a Vaslady a Vásárcsarnokban paprikát vásárolt.

Ugyancsak februárban meghalt Andropov, az SZKP főtitkára, államelnök, rá egy hétre pedig bemutatták Bacsó Péter *Te rongyos élet* című filmjét.

Tatabánya határában megnyílt az ország első autós bevásárló raktáruháza, a Sztráda, majd egy hónap múlva a nyolc évig épült Skála Metró Áruház is kinyitott végre. Szocializmus ide vagy oda, új dimenzióba került mindaz, amit úgy hívunk: fogyasztói kultúra.

Április 11-én Csernyenkót választották meg a Szovjetunió államfőjének, majd 19-én bemutatták az *István, a király*ból készült filmet, amit óriási sikerrel játszottak a mozik. Addigra már több száz ezer példányban fogyott az előadás hangfelvételéből készült dupla album is.

Május 17-e a magyar sport fekete napja: a MOB közleményt adott ki, amely szerint sportolóink – a többi szocialista ország delegációjához hasonlóan – nem vesznek részt a XXIII. nyári olimpiai játékokon Los Angelesben.

Júniusban a MÁV leállította az utolsó gőzvontatású személyvonatot, ugyancsak a nyár elején meghalt Ferencsik János karmester, a klasszikus zenei élet ikonikus alakja, augusztus 25-én pedig elhunyt Truman Capote.

November 5-én átadták a forgalomnak a kiszélesített Árpád hidat és a metró Élmunkás tér és Árpád híd közti szakaszát, december 20-án pedig a Marx téri aluljárót. Rá egy napra megnyílt Budapesten Magyarország első videokölcsönzője, amit a MOKÉP üzemeltetett.

1984. szeptember 23-án azonban bezárt egy emblemikus szórakozóhely, s vele véget ért egy korszak. Budai Ifjúsági Park (1961–1984).

Poós Zoltán

FÉNYKÉPEK FORRÁSA

Tartalomjegyzék

Fortepan / Urbán Tamás (7. oldal)

Hangoló

Hudacsek Zoltán felvétele (9. oldal)
Fortepan / Groza Péter (10–11. oldal)

Ifipark a Várkertben

MTI – MTVA / Fényes Tamás (13. oldal)
Fortepan / Simon Gyula (14. oldal)
Fortepan / Budapest Főváros Levéltára.
Levéltári jelzet: HU.BFL.XV.19.d.1.08.090 (15. oldal)
Fortepan / Budapest Főváros Levéltára.
Levéltári jelzet: HU.BFL.XV.19.d.1.07.198 (15. oldal)
Fortepan / Budapest Főváros Levéltára.
Levéltári jelzet: HU.BFL.XV.19.d.1.06.062 (15. oldal)
Fortepan / Budapest Főváros Levéltára.
Levéltári jelzet: HU.BFL.XV.19.d.1.06.004 (15. oldal)
Fortepan / Hirschler András (15. oldal)
Fortepan / Nagy Gyula (16. oldal)
Fortepan / Schoch Frigyes (19. oldal)
MTI – MTVA / Friedmann Endre (20. oldal)
MTI – MTVA / Friedmann Endre (21. oldal)
MTI – MTVA / Friedmann Endre (22–23. oldal)

Vadnyugati nadrág, Vörös Október, mini – divat az Ifiparkban

Fortepan / Urbán Tamás (24. oldal)
Fortepan / Urbán Tamás (25. oldal)
Kiállításenteriór / Nagy Mihály (26. oldal)
Fortepan / Urbán Tamás (27. oldal)
Fortepan / Urbán Tamás (28. oldal)
Ambrus Tibor felvétele (29. oldal)
Ambrus Tibor felvétele (29. oldal)
MTI – MTVA / Friedmann Endre (30. oldal)
Fortepan / Urbán Tamás (31. oldal)
Fortepan / Urbán Tamás (32. oldal)
Fortepan / Urbán Tamás (33. oldal)
Kiállításenteriór / Nagy Mihály (33. oldal)
Fortepan / Urbán Tamás (34–35. oldal)

Traubí, Casinó-tojás, korszó Kinizsi – a Kádár-kori vendéglátás és a fiatalok

Fortepan / Sándor Dávid (37. oldal)
Fortepan / Urbán Tamás (38. oldal)
Fortepan / Urbán Tamás (39. oldal)
Fortepan / Urbán Tamás (40. oldal)
Fortepan / Urbán Tamás (41. oldal)
Fortepan / Urbán Tamás (43. oldal)
Fortepan / Urbán Tamás (45. oldal)
Fortepan / Urbán Tamás (46–47. oldal)

„A hőskorban már megtanulta...” –

csinálj magad mozgalmat a beatkorszak hajnalán
Fortepan / Urbán Tamás (49. oldal)
Fortepan / Urbán Tamás (50. oldal)
Fortepan / Urbán Tamás (52. oldal)
Fortepan / Urbán Tamás (53. oldal)

Kiállításenteriór / Nagy Mihály (54. oldal)
Fortepan / Urbán Tamás (56. oldal)
Fortepan / Urbán Tamás (58–59. oldal)

Akárhogy is fáj, te is lehetsz sztár! –

Kádári ifjúságpolitika az Ifiparkban
MTI – MTVA / Benkő Imre (61. oldal)
MTI – MTVA (62–63. oldal)
MTI – MTVA / Friedmann Endre (65. oldal)
MTI – MTVA (67. oldal)
MTI – MTVA / Patkó Klára (68. oldal)
Fortepan / Orosz Heléna (70–71. oldal)

1961 az irodalomban, zenében, politikában...

Fortepan / Urbán Tamás (72. oldal)
Fortepan / Karabélyos Péter (73. oldal)

„Lázbán égő nemzedékek” – az Ifipark korszakai

MTI – MTVA / Pálfi Gábor (74–75. oldal)
MTI – MTVA / Friedmann Endre (75. oldal)
Fortepan / Urbán Tamás (75. oldal)

Áradt a rock!

MTI – MTVA / Friedmann Endre (76–77. oldal)
MTI – MTVA / Fényes Tamás (78–79. oldal)

Amikor önmagától akarták megvédeni az ifjúságot

Fortepan / Urbán Tamás (80. oldal)
Fortepan / Urbán Tamás (80. oldal)
Ambrus Tibor felvétele (81. oldal)
Fortepan / Urbán Tamás (81. oldal)

Rajnák László pofonjai

MTI – MTVA / Friedmann Endre (82. oldal)
Urbán Tamás felvétele (83. oldal)
Kiállításenteriór / Nagy Mihály (83. oldal)

Mesesajt – Bergendy

Vértes György felvétele (84. oldal)
MTI – MTVA / Érczi Kovács Gyula (85. oldal)
Fortepan / Urbán Tamás (87. oldal)

A Nagyfa galéri

Fortepan / Urbán Tamás (88. oldal)
Fogarasi András Indián magángyűjteményéből (89. oldal)
Sánta Zoltánné szíves felajánlása (89. oldal)
Fortepan / Urbán Tamás (90–91. oldal)

„Hosszú hajjú hulgánok” –

az Ifjúsági Park és az ifjúsági sajtó
Hudacsek Zoltán felvétele (92. oldal)
MTI – MTVA / Friedmann Endre (92. oldal)
Kiállításenteriór / Nagy Mihály (93. oldal)

Sör-hosszúlépés, szüreti bál, Jaffa – gasztronómia a Parkban

MTI – MTVA / Friedmann Endre (94. oldal)
Kiállításenteriór / Nagy Mihály (95. oldal)
MTI – MTVA / Friedmann Endre (96–97. oldal)

Sötét szoknyában, fehér blúzban, kötényben

MTI – MTVA / Friedmann Endre (99. oldal)
Fortepan / Urbán Tamás (100–101. oldal)

Gitárkirály szoba-konyhában – Radics Béla

A Radics Béla Emléktársaság gyűjteményéből (102. oldal)
A Radics Béla Emléktársaság gyűjteményéből (103. oldal)
A Radics Béla Emléktársaság gyűjteményéből (104. oldal)
Fortepan / Urbán Tamás (105. oldal)

Szivárvány az Ifipark színpadán

Fortepan / Urbán Tamás (107. oldal)

Kábszerek a Kádár-korban

Fortepan / Sándor Dávid (108. oldal)
Fortepan / Urbán Tamás (109. oldal)
Fortepan / Urbán Tamás (110. oldal)
Fortepan / Urbán Tamás (111. oldal)

Csillagok, ne ragyogjatok – Kex

Fortepan / Sándor Dávid (112. oldal)
Rózsavölgyi Gyöngyi felvétele (113. oldal)
Fortepan / Urbán Tamás (114–115. oldal)

Elszállt egy hajó a szélben

Krulik Zoltán gyűjteményéből (116. oldal)
Fortepan / Urbán Tamás (117. oldal)

Titkosrendőrtviszt – belügyesek a koncerteken

Urbán Tamás felvétele (118. oldal)
MTI – MTVA / Friedmann Endre (118. oldal)
Urbán Tamás felvétele (119. oldal)
Fortepan / Urbán Tamás (119. oldal)

Külföldi fellépők az Ifjúsági Parkban

Fortepan / Urbán Tamás (120. oldal)
Fortepan / Urbán Tamás (121. oldal)

Dália Klub

Deseő Csaba felvétele (122. oldal)
dr. Gregorits János gyűjteményéből (123. oldal)
Csányi Attila felvétele (123. oldal)

Nézőcsúcs és bejgliekoncert – Piramis

A Piramis zenekar az Ifjúsági Magazinban (124. oldal)
Fortepan / Urbán Tamás (125. oldal)
Fortepan / Urbán Tamás (126–127. oldal)

Nyelckor, az óra alatt!

Fortepan / Urbán Tamás (128. oldal)
Galgóczy Árpád gyűjteményéből (129. oldal)

A munka becsülete – Edda Művek

Fortepan / Urbán Tamás (130. oldal)

Kiállításenteriór / Nagy Mihály (131. oldal)
Fortepan / Urbán Tamás (132–133. oldal)

Az Ifipark ledőlít korlátja

Fortepan / Urbán Tamás (134. oldal)
Fortepan (135. oldal)

„Neked a divat mondja meg, hogy ki vagy!” – öltözködés a Parkban

Ambrus Tibor felvétele (136. oldal)
Fortepan / Urbán Tamás (137. oldal)
Kiállításenteriór / Nagy Mihály (138. oldal)
Fortepan / Urbán Tamás (139. oldal)

A bolygó neve: hard rock – P.Mobil

A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár Budapest Gyűjteményéből (140. oldal)
Schuster Lóránt gyűjteményéből (141. oldal)
Fortepan / Urbán Tamás (142. oldal)

Ledől a Magyar Fal

A P.Mobil Rockmúzeum gyűjteményéből (144. oldal)
Kiállításenteriór / Nagy Mihály (145. oldal)

Slepp, falak, firkák

Fortepan / Urbán Tamás (146. oldal)
Fortepan / Urbán Tamás (147. oldal)
Fortepan (148. oldal)
Ambrus Tibor felvétele (149. oldal)

A Budai Ifjúsági Park igazgatói

Kiállításenteriór / Nagy Mihály (150. oldal)
Fortepan / Urbán Tamás (151. oldal)
Fortepan / Urbán Tamás (152. oldal)
Kiállításenteriór / Nagy Mihály (152. oldal)
Fortepan / Urbán Tamás (153. oldal)

„Tánclépésben mentem én is!” –

beszélgetés Nádor Katalinnal
Nádor Katalin gyűjteményéből (155. oldal)
MTI – MTVA / Sziklás Mária (158. oldal)
Fortepan / Urbán Tamás (162–163. oldal)

Underground és punk a Parkban

Ambrus Tibor felvétele (164. oldal)
Vértes György felvétele (165. oldal)
Fortepan / Urbán Tamás (165. oldal)

Ínyenc csemege

Fortepan / Kovács Lajos (167. oldal)

1984 és a nagyvilág

Ambrus Tibor felvétele (169. oldal)
Fortepan / Urbán Tamás (170–171. oldal)

SZERZŐINK

Bajnai Zsolt

Kommunikációs szakember, újságíró, az NKA Cseh Tamás Program Ideiglenes Kollégiumának vezetője, a Miniszterelnökség munkatársa. A JATE TTK földrajz-történelem szakán és a MÚOSZ Bálint György Újságíróiskoláján diplomázott. A kilencvenes években több heti- és napilapnak is dolgozott, 2000–2004-ig a Magyar Sajtó főszerkesztője, 2000 és 2002 között a Magyar Média című sajtótudományi folyóirat, 2008-ban a Főti Szemle helytörténeti periodika szerkesztője, a MÚOSZ Évkönyvek és a Minőségi Újságírásért díj könyvek szerkesztője.

Csatári Bence

Történész, a Nemzeti Emlékezet Bizottsága Hivatalának tudományos kutatója. Számos történettudományi tanulmány szerzője, többek között az Artisjus 100 éves történetét feldolgozó könyv társszerzője. 2015-ben jelent meg *Az ész a fontos, nem a haj* című, a Kádár-rendszer könnyűzenei politikáját bemutató kötete, illetve a *Jampecsek a Pagodában* című könyve is, amelynek a Magyar Rádió könnyűzenei politikája a témája. Ugyancsak 2015-ben látott napvilágot *A Tájékoztatói Hivatal története Szirmai István elnöksége alatt (1956–1957)* című munkája. Az ELTE-n és a Balassi Intézetben tart szemináriumokat.

Fábián Titusz

Ügyvéd, a Zenész magazin és a Dob + Basszus című tévésorozat korábbi és a Recorder magazin jelenlegi munkatársa, a *303 magyar lemez, amit hallanod kell, mielőtt meghalsz* című könyv egyik szerzője. Cikkei, illetve zenei és kulturális, valamint történelmi tárgyú sorozatai jelentek meg a WAN2-ban, a Recorderen, az Origón és a Cinken.

Galgóczy Árpád

Az Egy estém az Ifiparkban című pályázat díjazottja.

Kollár Csilla

Művészettörténész. A Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsészettudományi Karán művészettörténet és német szakokon szerzett diplomát 2010-ben. 2011-től a Magyar Nemzeti Múzeum Textilgyűjteményének muzeológusa. Hazai és nemzetközi kiállítások közreműködője, a szöuli *Magnificent Life of Hungarian Aristocracy under the Reign of the Habsburg Dynasty, in the 17-19th Century* című kiállítás kurátora. Doktori tanulmányait 2014-től az ELTE BTK Művelődéstörténeti Doktori Programjában folytatja. Rendszeresen publikál viselet- és művelődéstörténeti témákban, kiemelt figyelemmel kezelve a 19–20. századi emléanyagot.

Krulik Zoltán

Zeneszerző, költő, szövegíró, előadóművész. Zenei tanulmányait Tatabányán, Vázel Gyula és Tarr Ilona növendékeként kezdte. Gregorián zenei tanulmányokat Szigeti Kilián, klasszikusgitár-kurzusokat Mosóczi Miklós növendékeként Budapesten folytatott. Kozma András az észak-indiai klasszikus zene rejtelméibe vezette be. Kurtág György tanácsára a Szaharán túli Afrika zenéjét és a pigmeus hoquetusokat tanulmányozta. Alapítója és zeneszerzője a Creatív Stúdió Öt (C.S.Ö.), a Makám, Kolinda és a Robinzon Kruzo formációknak. Húsz szerzői lemeze, illetve *Legolcsóbb mozi* címmel verseskötete jelent meg. Színházi-, mozgásszínházi zenék és filmzenék szerzője, kortárs darabjait hazai fesztiválokon mutatták be.

Mericskainé Csery Márta

Az Egy estém az Ifiparkban című pályázat díjazottja.

Németh Szandra

Történelem és történeti muzeológia szakot végzett 2012-ben és 2013-ban az Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karán, jelenleg a Történettudományi Doktori Iskola hallgatója ugyanott, a Gazdaság- és Társadalomtörténeti Tanszéken. 2013 óta a Magyar Kereskedelmi és Vendéglátóipari Múzeum muzeológusa, ahol a Vendéglátás-történeti Tárgyi Gyűjteményt gondozza. Kutatási területe a Kádár-kori idegenforgalom és vendéglátás, disszertációját a szocialista magánüdülőkről írja.

Poós Zoltán

Író. Battonyán született, 1970-ben. Hat verseskötete, három regénye, és számos esszékötete jelent meg – többek között a *Táskarádió* című, a magyar pop elmúlt ötven évét slágereken keresztül bemutató munkája, illetve a pártállami idők tárgyi kultúráját ismertető *Állami Áruház*. Rovatvezetője volt az 1992-ben indult VOLT magazinnak, és alapító szerkesztője a WAN2-nak.

Rozsonits Tamás

Szociálpolitikus, zenész, újságíró. 1982–1992 között a soproni Moby Dick zenekar dobosa volt, az együttes első három lemeze őrizi játékát. Első könyve *Az út vadabb felén* címmel, 2008-ban jelent meg a Hobo Blues Band történetéről. 2015-ben került a boltokba Schuster Lóránt *Kaptafa* című kötete, amit író-szerkesztőként jegyez.

Soós Tamás István

Az Egy estém az Ifiparkban című pályázat díjazottja.

Székely Péter

Zongorista, énekes. 1967 és 1969 között több formáció tagjaként is fellépett a Budai Ifjúsági Parkban. *Az Egy estém az Ifiparkban* című pályázat díjazottja.

Tóth Eszter Zsófia

Történész. 1993–2002 között végezte el az ELTE BTK magyar, történelem és az ELTE ÁJK jogász szakát, 2004-ben PhD-zott az ELTE Gazdaság- és Társadalomtörténet tanszékén. 1945 utáni társadalomtörténettel, ezen belül könnyűzene-történettel is foglalkozik, többek között Dalos ügynökügyét, a skinheadek magyarországi történetét és a Fekete Lyuk történetét kutatja, 2014 óta a VERITAS Történetkutató Intézet tudományos főmunkatársa. Kötetei: *Puszi Kádár Jánosnak* (2007), *Kádár leányai* (2010), *Szex és szocializmus* (Murai Andrással, 2014), *Repülők a gyógyszerrel* (Bajzáth Sándorral és Rácz Józseffel, 2014), *Antall József útja a miniszterelnökségig* (2015).

Tóth Ildikó

Az Egy estém az Ifiparkban című pályázat díjazottja.

Vass Norbert

Történész, szerkesztő, wannabe punk. A Pázmány Péter Katolikus Egyetem kommunikáció és történelem szakjain szerzett diplomát 2009-ben, jelenleg a Történettudományi Doktori Iskola hallgatója ugyanott. Fő kutatási területe a hazai punk és az underground szcéna alakulása a késő Kádár-korban. A Cseh Tamás Program Magyar Könnyűzenei Örökség Megőrzése Alprogramját koordinálja és a Szépirodalmi Figyelőt szerkeszti.

239125

VOLT EGYSZER EGY IFIPARK...

Jelen kötet a Budai Ifjúsági Park, valamint a Kádár-korszak könnyűzenéjének jobb megismerését szolgálja. A kiadványban helyet kapó öltözködés-, gasztronómia-, ifjúságpolitika-, valamint hangszer-történeti tanulmányok, az Ifipark karakterét, legfontosabb figuráit felvillantó dolgozatok, a gazdag képanyag, illetve az egykori „Ifiparkerek” és a Parkban fellépő zenészek szubjektív visszaemlékezései egy olyan korszakot tárnak elénk, amely folyamatosan változtatta szabályait, a szabálytalanságot azonban nemigen tűrte. Ebben a korszakban vigyázó szemek figyelték, hogy ízléstelen-e a tánctéri tviszt, a fellépéseket pedig a dalok között elhangzó kommentárok miatt rögzítették elsősorban. Ebben a korszakban ideológiai kérdésnek számított a farmernadrág és a frizura, névadója pedig rendszeres hajmosásra utasította renitens népét. Bízunk benne, hogy könyvünk hozzájárul ahhoz, hogy színesebb képünk alakuljon ki erről a korszakról, ami főleg fekete-fehér fotográfiákon őrződött meg számunkra.

